د خوږ ژبي شاعر او ليکوال ګل پاچا الفت

غوره نثرونه

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوږ ژبي شاعر او ليکوال ګل پاچا الفت

غوره نثرونه

پښتو ټولنه ۱۳۳۶ او ۱۳۹۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: غوره نثرونه

ليکوال: خوږژبی شاعر او ليکوال ګل پاچا الفت

رالېږونکی او کمپوزر: غلام حبيب مليار، د کرهنې وزارت د مصوباتو مدير

انلاين چاري: مختار احمد احسان - د لراوبر ډاټ کام برېښنايي کتابتون

www.Larawbar.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړليک

سرليک..3
د پردې خبرې..4
لاروي..4
ژوند..5
نوی نسل..5
لوی او وړوکی..5
د شاعر تحفه..6
خدمتګار..6
عقل..6
پوهه او هوښياری..8
احمق څوک دی..10
نوی درس..12
دری کاله..12
قوی او ضعيف..13
ښه ګټه..14
داختر په ورځ..15
خانی لاړه..16
يوازې..16
فاتح..16
لباس..17
خيرات..19
دزيارت ډيوی..19
دمزار لوحه..20
لياقت..20
کوچينيان..22
جګ برجونه..23
حقيقت..23
لويه خدايه..24
ماشومان..25
شعر او ادب..25
د ادب راز..27

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی کال.......... 28
زما دلاس نیالګیه.......... 29
دفکرپالونکی.......... 30
دژوند نغمه.......... 30
نوی فکر.......... 31
زوړفکر.......... 32
نادانی اونادارې.......... 32
سیند.......... 33
عقیده.......... 33
عمل.......... 34
عبادت اودعا.......... 34
بې زړه.......... 34
ملک اوملا.......... 35
شاعر.......... 35
سبا.......... 36
دپسرلی ګله.......... 37
درمې خاونده.......... 38
بې ګناه بندی.......... 38
نظرلالا.......... 39
جبراواختیار.......... 41
دخان واده.......... 43
غم اوخوشحالی.......... 43
اخلاقی اساس.......... 45
ښه اوبد.......... 46
پخوانی ډیوی.......... 46
انتخاب.......... 47
دعقل برخه په ژوندانه کی.......... 49
حسابی خبری.......... 50
شعراوفلسفه.......... 50
ولاړې اوبه.......... 50
ښه حاکم.......... 52
دمئولف پیژندنه.......... 52
الفت.......... 53

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

سرليک

څه د پاسه شل کاله کيږي چه زه د څه ليکلو او فکر کولو په رنځ اخته يم همدغه شغل زه له خپلو او پردو نه بيل کړى يم او په ګوښه ځاى کښې ئى له خلقو نه لرى کښيڼولم ډيرى شپې ئى را باندى په ويښه تيرى کړې او ډيرى ورځې ئى له دوستانو او ملګرو نه بيل وساتلم.

په دغه موده کښې ماله خپلو بچيو او د کاله خلقو سره ډير لږ وخندل او هرچا ته بې مينى غوندى ښکاره شوم، کله له سبانه تر ماښامه ځاى په ځاى کښيناستم چه د څه ليکلو په فکر کښې را نه مونځونه هم قضا شوه مګر هيڅ مى ونشو ليکلى کله به په نيمه شپه لکه سودائى له خوبه را پاڅيدم او د آسمان ستورو ته به مى حيران حيران کتل يو وخت به مى ځوکړښې وليکلې بيا به مى هغه څيرى کړې بل وخت به مى خپل څيرى کاغذونه راغونډ کړه او يوه کلمه به مى له بلى سره نښلوله ډيرځله را ته خپل فکر او خيال ډير ښه ښکاره شوى او کله کله مى خپلو ليکنو ته په ډير حقارت کتلى دى او له ځانه مى زړه تورشويدى.

ډيرورځې د کور او کلى له خلقو نه پټ شوى يم او چيرته لرى دغره په لمن کى په کومه هديره کى ناست يم يا مى د سيند په غاړه يوازى ورځ تيره کړې او يوازيتوب مى ډيرلوى نعمت ګڼلى دى.

په دغسى مختلفو احوالو کښې مى کله شعر او کله نثر ليکلى چه زما روحى او فکرى اغيزى پکښې ځرګندى دى.

ددى کتاب پاڼې زما دډيرى مودى د خاطراتو يوه برخه ده چه زما به نظر کښې ادبى قيمت لرى او زه ئى خپل غوره نثرونه ګڼم.

زما په مقالو کښې ځينې نورى مقالى هم شته چه دلته ئى چاپول مناسب و، مګر اوس لاس ته ندى راغلى او دا انتخاب نيمګړى غوندى شو.

دا پاڼې چه تاسى لولې په ليکلو کښې ئى ډيرزيار ايستل شوى چه لوستونکو ته پوره نه معلوميږى.

لکه چه يو کور څو ځله جوړ او وران شى دا مضامين هم څو ځله يوراز او بل راز شويدى چه د ترکيب او تاليف په لحاظ ئى مختلف صورتونه پيدا کړى او کيداى شى چه ځينې به ئى له اوسنى حالت ښه هم و.

دليکوفن ډيرى جګرخونى لرى او ډيرځله داسى کيږي چه يوليکوال يوشپه په ويښه سبا کړى او يوه جمله پيدا کړى يا يوه ليکه هم ونشى ليکلى.

ديوه خيال يا فکرپيدا کول او بيائى په ښه ډول بيانول هغه ګران کاردى چه نورو ته ئى ګرانوالى او دروندوالى نه معلوميږى په همدغه سبب پوه شاعر او ليکوال ته نه ښائى چه خپلو آثارو قيمت له چانه وغواړى يا ورته څه قيمت وټاکى.

زه هم په دغه ټکى پوه شوى يم او له هيچا نه پرى هيڅ نه غواړم.

ډيره ښه ده چه زه اوس د پښتو په شان نه يم او خپلو افکارو ته په هغه قيمت نه يم چه پښتو وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يووخت ما په ځان ډيره ښه عقيده درلوده اوخپل فکرمي ډيرمبارک ګاڼه هغه وخت به چه ما هرڅه وليکل هغه به راته په يقين سره ډيرښه ښکاريده اوډيره ښکلا به مي پکښې ليدله مګراوس هغه ديقين سرما يه په شک بدله شوه اوپخپل فکراونظرراته بد ګماني پيدا شوه.
زه به اوس ډيرخوښ يم که داپاڼې لکه دتمباکوپاڼې دچا دفکرصحت زيان ونه رسوی اوڅه زهرپکښې ګډنه وی.
هرڅه چه وی اوهرڅنګه چه وی مګرله ماسره بده اراده نه ده موجوده اوپه بد نيت دغه کارنه کوم.
دافکرونه ښه وی اوکه بد مګردبيان اواظهارطرزيې بدنه دی اودښه نثرښيګڼې پکښې شته که نورڅه نه وی
نودعبادت په لحاظ دا کتاب ديوه ادبي متن په حيث يوه ساده انشا بللی شو چه له
نووليکوالواوپښتنولوستونکوسره کومک کوی.
په دغه وخت کښې دغسی کتابونوته ضرورت موجوددی اودغه ضرورت ما ته هغه وخت پوره څرګند شو چه زه دحقوقوپه پوهنځی اودادبياتوپه پوهنځی کښي دپښتوا استاذ شوم اودادوه کاله دپښتودرس را په غاړه شو .
پدی انشاء کښې دپښتوکه زه څه ښکليتوب وينم هغه سادګی او آسانی ده چه په لفظ او معنی کښې يي ډيرلحاظ ساتل شويدی او دا آسانی په ډيرو مشکلاتو لاس ته را غله.
پدي اشاء کښې که دفکر او معنی څه ښايست شته هغه به ساد ګی کښې پټ دی او څه ايغ نيغ حسن پکښې ځوک نشي ليدی.
که دا نثر رواج وموهی او ځينې نوی ليکوال دغه سبک غوره کاندی مابه دخپل زياد او زحمت ډير ښا اجرموندلی وی او خوښ به يم چه د پښتو نثر نه مي يو څه خدمت وکړی شو.
ګل پاچا الفت دپښتوټولنې ريس:

دپردي خبري

ترڅو چه دښځومخونه پټ وی خبري به هم په پردی کښې وی ځکه چه په پښتو کښي خبره هم مؤنث ده يوازې خبره لاڅه چه ژبه ، وينا ، معنا ، خطا به ، مقاله هم دتانيث علامي لری.
هغه وينا چه ابتکارپه کښې وی دادب پردي ته لاډيرضرورت لری.
تاسي زماخبروته لږغوندي باريک شيئ !
دادب اوسياست خبره ډيره باريکه ده.
زه په ډيره نری او باريکه لارلاړم ، خدای دي وکړی چه ډيرباريک بين خلق په دغه لار راشی اوپه خيرخيروګوری.
مااوښان نه دی بارکړی زماقافله دمچيوده چه دګلونوله پاڼونه په هواڅه راوړی اوعسل جوړوی.
له دی قافلی سره دسبا وږموخوشبوئی بارکړيده چه ځوک ئی په سترګونه ويني مګرحساس دماغونه ئی احساس کولی شی.
هو ! زماکارله احساس سره دی، زماخريداراباید ډيرحساس وی يا ډيرحساس شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاروی

مونږ د خپلو کورونو له څنګه په ډیره کښې ناست وو.
له پاسه یو لاروی راغی دونې ډډ ته ئې ډډه ولګوله له ملا نه ئې ډوډی پرانیستله او له څه شي سره ئې په خوند خوند خوړله.
مونږ وږی تږی و ، هغه ځان موړ کړ او یخی او به ئې وڅکلې.
مونږ روژه وو ، هغه بوزه و ، ځکه چه په مسافرو باندی روژی نشته.
لاروی وویل: ماته د خوړلو اجازه شته او تاسو ته نشته.
ماته خدای خواړه او او به روا کړیدی په تاسوئې ایسار کړیدی.
دا د خدای قانون دی، د دی قانون په رمز او معنی پوهیدل په کار دی.
د خدای کار و نه بې حکمته نه دی، تاسی د دغه عملی تعلیم په اصلی معنی ښه فکر وکړی. !
تاسی ولی وږی یاست او زه ولی موړیم؟
زه په کار او مقصد پسی روان یم او تاسی ځای په ځای پراته یاست.
ستاسو حرکت لنډ دی ځکه ئې وږی کړی.
تاسی د خدای قانون منلی دی مګر پوه شوی پری نه یاست.
زه را وګرزیدم چه تاسی په دغه راز پوه کړم او له لوږی نجات و مومی.
پاخیږی، روان شی او لری ځای په نظر کښې و نیسی. !
لوږه او تنده په توقف او سکون کښې ده په حرکت کښې نشته.

ژوند

دیوي چیني اوبه دی، څوک ئې د زرو په جام څکی، څوک ئې د خاورو په کنډولی کښې.
هغه چه دا نه لری نو هغه په لپه کښې ئې را اخلی.
په او بو کښې هیڅ فرق نشته فرق په لوښو کښې دی.
د شاه او ګدا فرق په لوښو کیږی.
د او بو په خوند هغه څوک ښه پوهیږی چه ډیر تږی وی.
هغه لاروی چه له بیدیانه ستړی ستومانه راځی او تنده ئې ډیره زیاته ده دا او به ډیر خوند ورکوی.
هغه دهقان چه په سره غرمه کښې یوی کوی او خولې پری را ماتی دی دا او به د هغه دپاره ډیر لوی نعمت دی.
یو شپون چه له غره نه تږی را کوزیږی او په چینی باندی خوله ږدی د او بو په خوند ډیر ښه پوهیږی.
یو بل سړی چه یخ سیوری ته په ارامه چوکی ناست دی ښایسته صراحی ئې له څنګه ایښی ده او په ښو ګیلاسو نو کښې او به څکی له او بو هغه خوند نشی اخستلی.
هو !ده د لارویو او شپنو تنده نه ده لیدلی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سره اوښکنده غرمه کښې ئې لونه دی کړی ځکه هغه تلوسه په ده کښې نشی پیدا کیدلی.
چاچې لوږه اوتنده نه ده لیدلی هغه دخوړو او وبو پوره خوند هم نه دی لیدلی او دژوند په کیف نه دی پوه شوی.

نوی نسل

له ځمکی نه بخار پورته شو.
له بخارنه وریځ پیدا شوه.
له وریځی باران وورید ه.
له بارانه دپسرلی ګلونه پیدا شوه.
له ګلونونه خوشبوئی پیدا شوه.
وګوری مور او پلار او ځوی څومره فرق لری؟
هغه تفاوت چه دباران اوګلونو یا د ځمکی او بوټو ترمینځ وینی دیوه او بل نسل تفاوت همدغومره دی.
که اولادونه میندوغوندی وای له غرونو څخه به لعلونه نه پیدا کیده.
له دریابونو څخه به مرغلری نه راوتلی.
له آبشارنه به بریښنانه راتله.
دړندو اولادونه به ړانده و.
له کښونه به کاڼه زیږیدل.
اوس پوه شوی ! چه نوی نسل اوزوړ نسل یورنګه نه وی.
که څوک خپل ځلمی زوی ته زړه بوډی په نکاح اخلی یا خپله پیغله لوراتیاکلن بوډا ته ورکوی ښه نه کوی.
زړه تربیه اونوی نسل همدغسی وګڼی.

لوی او وړوکی

په شفتالو کښی زړی دی په زړی کښی دشفتالوونه ولاړه ده.
دغنموپه وړو کښی دانی شته په دانو کښی همدغسی وړی شته.
په چرګه کښی هګی ده په هګی کښی چرګه ده.
دغه یوه دانه پندانه چه ګوری تیل اوپلته دواړه لری او په حقیقت کښی بله ډیوه ده مګرستاسترګی دغه رڼانه وینی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته خبرنه ئې چه په يوه دانه او په يوه څاڅکی کښې عالمونه پراته دی.
ته پخپله هم دغنم په دانه کښې ويده وې بيا دی په يوه څاڅکی ابو کښې لامبووهله نن په لويه بيړی کښې ناست يې او په لويو دريابونو کښې ګرځې.
څه شي چې ته وړوکی ګڼې هغه هم لوی دی يا هغه چه تاته لوی ښکاری هغه هم کوچنی او وړوکی دی.
ته ونه لويه ګڼې هغه په يوه زړی کی ده.
تاته زړی وړوکی معلومیږی په هغه کښې غټه ونه ځای شويده.
دغه غټه هنډوانه چه ګوری کال ته نه پاته کيږی او عمريې ډيرلنډدی.
دغه دهنډوانی کوچنی زړی تاته هرکال تازه هندوانی درکوی.
دزړی قيمت له هندوانی نه لږنه دی.
که زړی ورک شوهندوانه ورکيږی.
نوراشه ! هيڅ شی وړوکی او کوچنی مه ګڼه ځکه چه دلته غټ او کوچنی لوی او وړوکی نشته، ټول برابردی، يوازی خدای لوی دی اوبس.
دنن ورځی ديموکراسی له همدغسی ژوری کتنی څخه پيدا شوه او ډيرد قت نتيجه ده.

دشاعرتحفه

زه چه ورغلم هغه په کوټنی کښې ناست ؤ سريې په ګريوانه کښې ښکته کړی ؤ فکری عبادت يې کاوه .
کله چه هغه سرراپورته کړ او په مايی نظرولويده ما خپله تحفه يوه دپړانګ پوستکی او يوغزنيچی پوستين دهغه په مخ کښې کيښود.
هغه وويل:دا يو دظالم پوټکی دی ځکه له پښولاندی لويږی دابل دضعيفانوله پوستکی نه جوړدی او په غاړه پوری تعلق نيسی.
دشاعرتحفه بايد همدغسی وی او همدغسی معنی ولری.
دی بايد دادوه منظری همدغه رازوښی او خلق په دغه رمزښه پوه کړی.
په دغوخبروزه له خوبه راويښ شوم او په خوب کښې دخپل خوب به تعبيرپوهيدلی وم.

خدمتګار

هلته يوړوندبی لاری روان و هغه په سمه لاره برابرکړ مګرړوند پوه نسوچه زما رهبرڅوک دی.
يوبل به خوارړه خوب ويده و ، په خواکښې يې يوه ملګری سرراوچت کړ هغه يې په بيړه وواژه اوويده هماغسی ناخبره پاتی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دشپې په مسجد کښې نارو غه مسافرزګیروی کول هغه یې په خدمت کښې شپه سبا کړه، مسافرسباوون خواته مړشو اوخپل زړه سواندی خدمتګاریې ونه پیژانده.
هغه په لارروان و یوه ماشوم نه یې یوموټی میوه ورکړه یوه تږی ته یې په بیدیا کښې اوبه ورکړې له یوه وږی سره یې خپله ډوډۍ نیمه کړه مګریوه هم ونه پیژانده چه دی څوک دی.
له دی لوی لاری نه هغه ډیرا غزی اوکانی لری کړه مګرڅوک چه سباپدی لاره راځی دهغه له خدمت څخه نه خبریږی او هغه نه پیژنی.
په رښتیا چه مونږخپل خدمتګاران نه پیژنو اوباداران ډیرښه پیژنو.

عقل

ډیرلږخلق دی چه کله کله یونیم کاردعقل په خوښه کوی.
نورټول کارونه دمینی اومحبت دپاره، دحسد اوعناددپاره دحرس اوهوس دپاره وی یا دکوم زورورپه امراودناداني په فرمان اجرا کیږی.
سره له دی چه دعقل برخه په ژوندانه کښې ډیره لږه ده بیاهم هرڅوک دعقل ستاینه کوی اودعقل دښمن هم عقل ښه ګڼی اوبی عقلی نه خوښوی.
ښایی چه عقل په همدغه سبب دهرچاخوښ وی چه دچا په کارکښې کارنه لری اودزورورو خوی په کښې نشته.
عقل زمونږتابع دی اوزمونږ زړه ته ګوری هغسی مشوری را کوی ځکه یې ستایو اوصفت یې کوو.
که عقل په مونږ باندی حاکم وای او اقتداریې درلودی مونږبه ترینه ډیرسرټکاوه اوبد به موګانه ځکه چه تراوسه مونږله یوه حاکم نه هم زړه کښې ډیرخوښ نه یو اوډیرښه حاکم هم ډیرخلق له ځانه خوابدی کړیدی.
په رښتیا چه عقل غوندی بی ضرره شی نشته.
عقل هرکله زمونږخیراوګټه راښیی اوعقل دهمدغه شی نوم دی.
که مونږدعقل یوه خبره هم ونه منوبیاهم عقل رانه نه ځی اوبد راسره نه کوی.
که مونږپه ناکاره کارپسی په بده لاره روان شوعقل راسره ملګری دی اوڅومره چه کیدی شی له خطره نه موساتی.
ډیری غلاګانی دعقل په مرسته کیږی که څه هم غلا ته په ښه نظرنه ګوری اوغلایی نه ده خوښه.
هغه شیطانی چلونه چه انسان کشف کړیدی اوشیطان هم ورته حیران دی دساده ګانواواحمقانوکارنه دی.
فریب اوټګی سره له دی چه سم اصحیح عقل ورته بد ګوری بیا هم دهوښیاری بدعمله اولاددی اوبد سړی له عقل دغه رازبد اولاد پیدا کیږی. همدغسی عقل یوه غله ته هم دتیښتی لاره ښیی هم یې ماړه کاله ته بیایی اوکه حاکم ونیوه دځان دخلاصولو چلونه هم ورښیی.
که سړی هرڅومره ګنهګارو، عقل ورته دنجات لاره لټوی اوله همدردی نه لاس نه اخلی په رښتیا چه دومره مهربانه ملګری بل نشته.
هغه وخت چه څوک عقل له ځانه شړی اوپه عقل هجوم وروړی باده اوپیاله دی په لاس ورکوی اودمخه ورته لا یوداسی ځای پیدا کاندی چه ډیرر سوانشی اومحتسب یې ګریوان ته لاس وانچوی.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعقل خوی او خصلت په هیچا کښی نشته، په زړه کښی حسد او عنادنلری لکه ماشوم مرورکیږی نه ظلم او ناروا یی نه ده خوښه مګرله ظالم سره دښمنی هم نه کوی.
فسق او فجوررته بد معلومیږی خودزاهدپه شان له فاسق اوفاجرنه نه تښتی.
هرچاته دخیرخواه په نظرګوری اودانسان په مجبوریت ډیرښه خبردی.
عقل په دی خبره ډیرزورا چولی دی چه انسان پخپلو کړوکښی پوره آزادی او اختیارنلری اودمجبوریت جنبه یی ډیره غالبه ده.
هو ! عقل دا غواړی چه انسان له ضعف اوناتوانی نه یوداسی قوی دلیل جوړکړی چه دهغه بل جهان ملامتی نه یی هم خلاص کاندی.
عقل پدی پوهیږی چه انسان دخپلوغرایزواواحساساتوتابع دی اومنطق هرکله دخپلواغراضودپاره استعمالوی.
دانسان له منطقی تعریف څخه هم دا معلومیږی چه دی اول حیوان اوبیاعاقل دی، یعنی دده نطق اوعقل دحیوانیت تابع دی اوحیوانی غرایز پکښی داولیت حق لری.
دایومنلی حقیقت دی چه عقل زمونږ تابع دی مونږ دعقل تابع نه یو ،عقل زمونږدپاره پیداشوی مونږدعقل دپاره نه یو پیدا.
که مونږ په عقل باندی دلیونویا دماشومانو کارکوو ، کوی یی اوزمونږ له امرنه غاړه نه غړوی.
که مونږ غلیمان شوزمونږعقلونه بوله بل سره دښمنی کوی اوپه جګړه اخته کیږی.
ښه عقل هماغه دی چه دمینی اومحبت په غیږکښی وده وکړی اودښوعواطفواواحساساتوپه لمن کښی وروزل شی.
عقل داخلاقوتابع دی،که اخلاق ښه و ،عقل هم ښه کیږی که اخلاق بدو ،عقل هم په بده لارروانیږی اوبده لاره ښیی.

پوهه اوهوښیاری

زه چه وړوکی وم اګرکه اوس هم لوی نه یم له هرچانه به می اوریدل:
فلانی بي عقله دی به څه نه پوهیږی ، دعقل په پوله هم نه دی تیرشوی او د دوخرواربشي نشی بیلولی مګریو یو به چیری نه داسي هم پیدا ګیده چه خلقوبه ورته پوه او هوښیارویلي زه همدغه وخت پدي خبره پوه شوم پوهان او هوښیاران په دنیا کښي ډیرلږدی او ناپوهان ډیرزیات دی.
کله چه زه په سبق کښینا ستم ماته یی وویل:
سبق ووایه چه پوه او هوښیارسړی درنه جوړشی.
داخبره په ما باندی ښه ولګیده اوپوه شوم چه پوهه اوهوښیاری می خوښه ده.
هغه وخت زه هوښیارنه وم مګرهوښیاری می ښه ګڼله اوناپوهی راته بده ښکاریده نه پوهیږم چه دغه تمیز ماله کومه کړی و ، اویوبی عقل څنګه پوهیدی شی چه عقل ښه دی اوبی عقلی ښه نه ده،خواوس پوه شوم چه ما شومانو ته که څوک هرڅه هررنګه وښیی هماغسی یی ګڼی اوله ځانه څه فکرنشی کولی.
ماشومان لاپریږده چه ډیروخاوندان هم دغه شان دی اولوی لوی سړی دیوه اوبل په خبروتیراوزی.
ما هغه وخت دملا صاحب سوکانوته دهمدی دپاره سرونیوه چه پوه او هوښیارشم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو !دپوهي اوهوښياري ځاى سراودماغ و، مګرپوهه د ملاصاحب په لاس کښي وه اوله هرچاسره نه وه.
ماته هوښياري ځکه ښه ښکاريده چه ډيره لږه وه اوله لږوخلقوسره وه.
هرڅه چه لږوي قيمت يي ډيروي اوخلق يي ارماند کوي هرڅوک هغه څه غواړي چه نه يي لري.
که زه پوه اوهوښياروای په پوهي اوهوښياري پسي به نه ګرزيدم.
ډيرخلق ډيروشيانو ته دناپوهي په سبب هڅه کوي اوډيرکارونه له ناپوهي ولاړيږي.
زه هم نه پوهيدم چه پوهه مي غوښتله.
هرڅه چه و،اوهرڅنګه چه و، ماپه ليک اولوست کښي داناييلټوله اوسبق مي وايه چه يوه ورځ مي درحمان باباپه کتاب کښي ولوستل:-دادنياپه احمقانوده ودانه-دانانه کاپه دنياباندې غرض.
مګرچه شاوخوامي ښه وکتل په رښتياچه دکلي خان به ټوله ورځ په ديره کښي يخ سيورې ته پروت و،اوهيڅ به يي نه کول،دهقانانواومزدورانوبه په سره غرمه کښي يوې،لوونه اوغوبلونه کړل،زحمت اوخواري به ددوی وه ګټه به دخان کورته راتله.
زه دغه وخت دعقل اوهوښياري په کرامت اوبرکت نورهم پوه شوم اوباورمي راغی چه زمونږ په کلي کښي يوازې خان صاحب هوښيارډی چه هيڅ نه کوي اونورټول بي عقله اوناپوهه دي چه ددنيا کارونه کوي دده دپوهي اوهوښياري يوبل دليل هم له ماسره و.
هغه داچه دی به په ژمي پيتاوی ته کښيناسته اوپه واوړي کښي يخ سيورې ته.
هغه نوربه په سره اوړي کښي سره لمرته ولاړ،اوکاربه يي کاوه.
ما به په جومات کښي په زوره زوره ويل.
دادنياپه احمقانوده ودانه.دانانه کا په دنياباندې غرض.خوهغوی پدی خبره نه پوهيدل اوزما چيغی عبث وی.
ډيره موده وروسته زه له کلي کوره راووتم ښارته راغلم په دفترکښي ميرزاشوم دميرزايانوله ځنګه کښيناستم په چپړوسانوبه مي حکمونه کول اوپه هرکارپسي به مي ليږل.
دلته هم هماغه قانون جاري و،اودررحمان باباخبره را ته دکاني کرښه ښکاره شوه.
چپړاسيان به ټوله ورځ په سره ژمي اوپه واو رو کښي دايره په دايره ګرزيدل مکتوبونه به يي رسول مونږ به په توده کوټه کښي ناست واومکتوبونه به موليکل.
زمونږ مديرصاحب به نورڅه نه کول يوازې دسخط به يي کاوه يعني زمونږ کاربه دده په نامه ختميده.که ددسخط پځای مهرلګول رواج وای دا کاربه هم کاتبانوکړی و،مګرنه پوهيږم چه مديران ولي مهرونه نه جوړوي.
که يوکاتب خپل کاردمديرپه نامه ختم کړي اودی پخپله دهغه مهردمکتوب په آخرکښي ولګوی دا کارا خلاقاً ښه دی ځکه چه دايثاراوفداکاري معنی لری،که څوک پردی کارپخپل نامه ختموی ښه نه معلوميږي.
له چپراسيانونه زمونږ کارلږ اوآسانه و،اوله مونږ نه دمديرصاحب کارسپک و،رييس صاحب چه عقل عالم وهغه بيخي کارنه کاوه اوکله کله به ديوه ساعت له مخي رياست ته راغي،ځيني ورځی خوبه يي خپل مبارک نوم هم په کوم مکتوب يا دحاضري په کتاب کښي نه ليکه چه دکارنحوست دده په نامه پرينووزي اوهوښياري ته زيان ونه رسيږي.
زمونږ مکتوبونه ځيني داسي و،چه چپړاسي مکتوبونه نشوورلی ځکه چه دادب تقاضادانه وه چه يوخوارچپړاسی په خواره جامه کښي ديوه لوی سړي په حضورکښي ودريږي که څه هم دخدای حضورته په لمانځه دريږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو !ددرباربه آدابو هرڅوک نه پوهيږی او درباری پوهه له هرچا سره نشته هلته موقع شناسی له هرکارنه زيات قيمت لری او دنزاکت مراعات ډيربه کاردی.
په رمزاواشاره پوهيدل،مزاج پيژندل،دبل په خوښه خبری کول،دبل په نظرهرڅه ليدل ډيرلياقت او مهارت غواړی.
هرڅوک نشی کولی چه له ځانه به هيڅ فکراو هيڅ عقيده نلری مګردبل هرفکراوهره نظريه به دارسطوپه منطق ثابتوی.
پخپلو اوړوباندی هرڅوک دبل پيټی وړلی شی مګرله زړه نه دنورو يابوجوړول آسانه کارندی.
تاسی درباريانوته په عادی نظرمه ګوری دومره باريک بين خلق بل چيرته نشته، ددوی ډيرلږکاردپوهی اوهوښياری له برکته دنوروله ډيرودرنو کارونه دروند خيژی.
ددوی مثقال اودنورخروار برابرنه دی که دنورودفعاليت دوړی اوګردونه آسمان ته ورسيږی اوددوی محضی دچا دبوټونوګرد پاک کړی ددوی دکارقيمت زيات دی اوله هغوی نه يې تنخوا ډبله ده.
دوی په جنګونو او جګړوکښی دسربازی ميدان ته نه حاضريږی.
په فابريکو او کارخانوکښی کارونه نه کوی،لوړی ژوری نه اواروی،معدنونه نه سوری کوی مګرګټه يې له نورونه زياته ده اوپه لوړمقام کښی ځای لری.
ددوی کاردومره باريک دی چه هرچاته نه معلوميږی مګرلياقت يې معلوم دی اوپه هوښياری کښی يې شک اوشبه نشته.
څومره چه پوهه اوهوښياری زياتيږی هغومره فعاليت اودکارستومانی کميږی نه ګوری چه ماشومان له لويو اودرنو خلقونه ډيرحرکت کوی داباشی ولاړوی اومزدوران تيزې چلوی.
مشران له ځايه نه ښوری اوکشران په مخکښی منډی وهی که لرنه ګوری ها دخپل لاس ساعت ته وګوری ثانيه ګرد چه وړوکی دی څومره ژرژرګرزی دقيقه ګرد چه لوی دی ورو روان دی،
کوچنی موټر ډيرګرندی ځی اولويه لاری هغسی نشی تللی.
اوس پوه شوی چه لويوالی اودروندوالی همدارنګه عقل اوپوهه فعاليت کموی اومنډی را منډی دبی عقلو کاردی.
هوښياران کارنه کوی فکرکوی اوچرت وهی ناپوهان جبل وهی اوغرونه سوری کوی.
ددنيا آبادی اوودانی په کاراوفعاليت پوری تعلق لری اوعقل يا هوښياری سړی ستومانی اوزحمت ته نه ورکوی.
يو ميرزا هيڅکله پخپل کارکښی ديوه جوالی غوندی نه دی ستړی شوی)عقل نيست جان درعذاب است(همدغه معنی لری اورحمان بابا د همدی لامله وايی چه دنيا په احمقانوو ودانه ده اودانا ددنيا په کارڅه غرض نلری.
تاسی له هوښيارانو اوپوهانو ډيرکارمه غواړی دوی پريږدی چه فکروکړی اوبی کاره به زياره ګټه خپل کاله ته راوړی.
هوښياری اوپوهه همدغه ده چه کاريې لږ اوګټه يې ډيره وی يا په بل عبارت هيڅ نه کوی اوهرڅه د ده وی.
دنوروله زياراوکارڅخه ګټه اخستل،بل غولول اوځانته ګټه اړول پوهه اوهوښياری ده.
دادپوهی اوهوښياری برکت دی چه ډيرلږ خلق يعنی هغه چه دنن ورځی په اصطلاح په اقليت کښی دی اولږه کی ورته ويل کيږی دډيرو خلقوله ستړتيا اوستومانی نه ديره زياته استفاده کوی.
که تاسی دهروطن دنازاونعمت خاوندان اوشتمن وګوری دوی ډيرلږدی مګرډيرزيات خلق ددوی دګټی دپاره استعماليږی يعنی ددوی سمسوربڼ دنوروپه خولوده کوی اوددوی راحت دنورودزحمت نتيجه ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

داده هغه پوهه او هوښياري چه ما په ليک او لوست کښې لټوله او زه يې له کاره وايستم.
هو !پوهه او هوښياري سړی له کاره باسي ،د کار خلق نور دي پوهان او هوښياران نه دي.
د خير خلق هماغه دي چه نورو ته يې خير رسيږي ، پوهان او هوښياران ځانته خير رسوي او خپل خير لټوي.
د همدې لامله وايي چه د جنت اکثره خلق ساده ګان دي او دنيا هم په ساده ګانو او احمقانو ودانه ده.

احمق څوک دی؟

هغه چه د دنيا په سود او زيان نه پوهيږي او د ګټې په ځای تاوان کوي خلق ورته احمق،بې عقل او ساده وايي.
دا دري نومونه لکه ديوه سړي مختلف عکسونه چه په بيلو بيلو کمرو او مختلفو احوالو کښې بيلو عکاسانو اخستي
وي په عين اتفاق کښې اختلاف هم لري او په يو والي کښې يې يو څه بيلوالي معلوميږي.
که څوک کوم بې عقل سړی سپکوي احمق ورته وايي او که يې ستايي نو ساده يې بولي.
دوينا او بيان سحر د الفاظو په همدغسې فريب کښې پټ دی.
په کتابونو کښې راغلي دي چه پخوا به يې ټوقيانو ته احمقان ويلي او د دربار احمقان به هماغه کسان و ،چه
پخپلو خبرو به يې خلق خندول او په مجلس کښې به يې خوشحالي پيدا کوله.
د احمق او ساده يو مثال ملا نصرالدين دی چه په ظرافت او مسخره توب هم شهرت لري.
د دغه مرحوم د حماقت دليل د خلقو په نزد دادی چه ده به په يوه روپې خلوردانی هګۍ واخستلې هغه به يې وخوټولې
په رنګ به يې سرې او شنې کړې بيا به يې دروپې پنځه داني خرڅولې يعنې د ګټې په ځای به يې تاوان کاوی او خپل
مال به يې ارزانه خرڅاوه.
اوس چه څوک له ځانه څه شي ارزانه وغواړي هغه وايي څه ملا نصرالدين خونه يم.
دا نوم اوس دومره عام شوی دی چه که هر څوک يو شی ګران واخلي او ارزانه يې خرڅ کړي خلق ورته ملا نصرالدين
وايي.
مونږ په خوله وايو چه عقل بيل شی دی او د دنيا مال بيل شی دی،څوک به عقل لري مال به نلري،ځينو نورو سره به مال
وي او عقل به نه وي، مګر په عملي ډول د هر چا عقل او بې عقلي د دنيا ګټې او زيان له مخې معلوموو او په حقيقت
کښې ګټې ته عقل وايو او تاوان بې عقل يا حماقت بولو.
زمونږ په خيال او تصور کښې دا نشي راتلې چه ملا نصرالدين به دا کار د دې د پاره کاوه چه نرخ ارزانه کړي او خپل
احسان په دغسې تجارت کښې پټ کړي چه خريدار يې په سخاوت هيڅ پوه نشي او کرامت حماقت وګڼل شي.
که مونږ ګمان نيک او ښه وای ملا نصرالدين به مود خير او فيض خاوند ګاڼه او د هغه په عقل پوري به مونه خندل.
هغه بل کال زمونږ په هيواد کښې قحطي او ګراني وه، يوه لوی سوداګر له هرات نه ډيره غله قندهار ته راوړه او په
خلقو يې د بازار له نرخه ارزانه خرڅه کړه يعنې ګټه يې ونکړه تاوان يې وکړ دا کار هيچا د هغه په بې عقلي حل نکړ او په
اخبارونو کښې يې ډيره ستاينه وشوه.
هغه ته چا ملا نصرالدين ونه ويلي بلکه د خير او برکت خاوند يې وباله.
يو وخت زه يوه شتمن سړي کره ميلمه شوم،د هغه په کاله کښې هر څه پاخه شو ، مګر سکړک يې نه درلود ، د کاله
خاوند څو غلمينې ډوډۍ خپلو همسايه ګانو ته وليږلې او هماغو مره سکړ کان يې راوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ته دا معلومه شوه چه دوی هره ورځ دغه راز تجارت کوی او پخپل کاله کښې جواری نه پخوی.
دا سودا ماته دخوارانو او غريبانو دپاره سودمنه ښکاره شوه او مرحوم ملا نصرالدين راپه ياد شو.
زه دا جرت نشم کولی چه دغه راز ښه کار احمقانه وګڼم.
په کوم کاله کښې چه هرڅه ډيروی دغو مره لږ تاوان هيڅ تاثيرنلری.
بډايان له دغسی تظاهرنه يو مخصوص خوند اخلی چه مونږ هغه نه دی څکلی که دغه راز کاريوخوار او غريب وکړی حماقت دی، مګر دبډايانو دپاره صفت دی. عقل او پوهه خوارانو او فقيرانو ته دا اجازه نه ورکوی چه ډوډی په جواری باندی سرپه سرورکړی او خپل حماقت ښکاره کړی، مګر بډايان په دغسی کارونو ښه ښکاری او ځوک ورته ملا نصرالدين نه وايی بلکه حاتم طايی بولی.
که خواران او غريبان له اسراف او تبذيرنه کار واخلی ډيره لويه ناپوهی او نادانی ده، مګر بډايان په اسراف او تبذيرد جود او کرم خاوندان ګڼل کيږی.
دغه عقل چه دخوار او غريب رهبری کوی دبډايانو دپاره نه دی په کار.
هو !عقل هغه امساده چه ګوډ او ضعيف انسان ورته اړدی.
هغه چه دقوت او قدرت خاوند دی دغه دضعيفانو وسله ورته نه ښايی.
دعقل عينکی دکمزوری نظرببنايی زياتوی او دتيزنظر خاوندان يی کله کله دډول او فيشن دپاره په ستر ګو کوی.
که څوک عقل او هوښياری لټوی دخوار او غريب په کورکښې دی ولټوی زورور او بډايان له دغه شی نه بی نيازه دی.
تاسی يوه انسان يا يوه حيوان ته چه څه نه وينی ړوند ويلی شی مګر سيند او سيلاب ته ړوند ويل غلطه خبره ده که څه هم په ناواره لاره روان وی او په سمه لاره نه درومی.
داځکه چه دغه پرزيدل او جګيدل هغه ته څه زيان نه رسوی او بی ستر ګو هم ډيرګړندی تللی شی.
که مونږ دخپل هيواد په خلقو کښې فکروکړو هغه کارونه چه ځينی زورور او بډايان يی کوی په عقل برابرنه دی که مونږ يی وکړو بد ښکاروا وضرر وينو ځکه مو عقل مخه نيسی مګر زورورو او دقوت خاوندانو ته زيان او ضرر نه رسوی عقل يی هم مخه نه نيسی او دغه دغريبانو ناصح دغوی حضور ته لاره نلری.
دزورورو په مخکښې عقل ګونګ وی او ډير مزخرف معلوميږی هرڅه چه بی ضرورته وی او احتياج ورته نه وی بد ښکاری او قيمت يی لږوی.
که چيری په انسان کښې ډيره نيمګړتيا او کمزوری نه وای او عقل ته يی احتياج نه درلودای عقل او پوهی به دغومره قدرنه درلوده.
اوس پوه شوی ! چه هرخوار او غريب سړی که ځان ته خپلی يا پنی لږ غوندی ګرانی واخلی او دوه يا دری روپی پکښې وغوليږی هرڅوک ورته احمق وايی.
يوبډای که په زرها وروپی يوه شپه په قمارکښې بايلی احمق نه دی، هغه چه دورځی دشلو يا ديرشو روپو په سګرټو او رلګوی يا دسينما او تياترپه تشه ننداره پيسی ورکوی څوک ورته احمق نه وايی، مګر که يومزدور يوه ورځ کارونکړی او وزګار وګرزی احمق دی ځکه چه بيګاته په کورکښې څه نلری او وږی پاته کيږی.
يوبډای په ګړندی موټرکښې ډيرلږی ځای ته په ښکارپسی ځی په لاره کښې ډيرتيل مصرف شی، دموټرکمانی ماته شی او ټيرهم پچ کاندی مګر دښکار برابری رانشی او پس له دوه دری شپو پنځه يا شپږدانی زرکی له ځان سره کالوته راوړی چه ژوند دغسی تفريح او پام غلطولو ته احتياج لری او دشوق او ذوق دپاره مال تاوانول ناپوهی نه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چه يو بډای يوه ښکلی نفيسه تابلو په ډيرو روپو واخلی يا ځينی انتيک اوزاره شيان د تش نوم لپاره په ډيرلوړ قيمت رانيسی هغه بل چه يو زوړ قلمی کتاب چه ذوق او صنعت پکښی خرخ شوی په ګرانه بيه اخلی او د هماغه کتاب چاپی نسخی ډيری ارزانه لاس ته راځی ته وواېه چه دغه رازتاوانونه د څه د پاره دی؟
که غرض معنوی استفاده وی هماغه معنی په چاپی کتاب کښی هم شته معلومه شوه چه مال تاوانول د نامه او شهرت د پاره، د شوق او ذوق د پاره، د هوا او هوس د پاره حماقت نه دی صفت دی او ستاينه يی کيږی مګر پدی شرط چه سړی خوار او فقير نه وی بډای وی او ډيری پيسی ولری.
اوس خو به پوهيدلی ياست چه احمق څوک دی او مونږ چا ته احمق وايو؟

نوی درس

چيرته می د چاپه کوم کتاب کښی ولوستل استاذ خپل شاګرد ته دا درس ورکاوه:
له خدايه ډير خوښ او سه ! چه ته يی بی هنره پيدا کړی او تا ته يی هغه استعداد درنکړ چه يوه ورځ د خلقو د پاره لويه بلا درنه جوړه شی ته پدی پوه شه چه خدای ته هماغه څوک ډيرنږدی دی چه له ذوق او هنرنه ډيرلری وی.
هغه تند او تيزفکرچه زما په برخه رسيدلی دی ما ته په دنيا او آخرت کښی زيان رسوی، اوزما اسايش خرابوی.
د يرفکر کول ډيربد مرض دی چه په څو تنو پری اختصاص لری که دا مرض خپريدلی دی ژر به يی د بشر نسل تباه کړی و.
زه پدی ښه پوه يم چه په ژور فکر او عقل کښی د روح تباهی ده .
ژور فکر د بشر د پاره طبيعی، کار نه دی.
هم دغه شی دی چه په سړی کښی د عمل اقدام وژنی.
هيڅوک هيڅ کار نشی کولی ترڅو چه څه قدر تنګ نظره او لنډ فکره نه وی تفکر د انسان د پاره ډيره لويه بدبختی ده.
هغه چه لږ فکر کوی يا هيڅ فکر نه کوی په دواړو جهانو کښی کامياب دی. مګر د ډيرفکر او عقل خاوندان هرچيرته او هر کله له جسمی او روحی هلاکت سره مخامخ دی.
په رښتيا چه فکر او عقل کښی ډير خباثت پټ دی.
پوهه او فلسفه په حقيقت کښی په ذهن باندی د شيطان استيلاء ده.
بشر په اصل کښی يو احمق حيوان دی او دده معنوی ترقی دده د فکری اضطراب د پوچو آثارو نوم دی.
هغه څوک چه د نبوغ او قريحی خاوند دی د معاشرت په درد نه خوری او د معاملی خاوند نه دی.
زه د فکر آزادی له هرڅه نه پورته ګڼم، هرڅوک له ځانه خوابدی کوم مګر خپل ځان او خپل وجدان خوشحاله ساتم.

دری کاله

يو کال موسم ډير ښه راغی، باران نه وخت په وخت پخپله موقع وشوه چه نه له ضرور نه زيات و، او نه کم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دزمينداروفصلونوته هيڅ زيان ونه رسيده اوللمه ډيره ښه راغله.
دهقانان ډيرخوشحاله و چه فصلونه ډيرښه دي اوکال ډيرښه راغلی دی.
کله چه درمندونه تيارشوه خلق په ربنتيا دغلی په چلولو سترې شوه اوپه کورونوکښې دغلی ځای نه و.
په دغه کال په ملک ارزانی راغله اودغسی ارزانی چا په خوب کښې هم نه وه ليدلې. دغلی خريدارلکه دانځرګل چا په سترګونه ليده زميندارو به تيل اومالګه په عنموا خسته، جنس به په جنس بدليده دزميندارو په کورکښې مړی نه و ،ويريې و ،دوی دپاک خدای په دغې مهرباني خوشحاله نه وو اودشکرپه ځای به يې شکايت کاوه ،همدغه ناشکري وه چه بل کال هغسی رانغی اوغله بيخی ورکه شوه ،ځينو به ويل چه تخم هم په لاس رانغی اوخوارپه چارک ولګيده.
په دغه کال په وطن باندی قحطی اوګرانی راغله ،هرڅوک به په غلی پسی لالهانده اوسرګردانه ګرزيده اودچا په کورکښې دمړک لکی نه سپيره کيده.
زمينداران بيا خپه و اوډيرافسوسونه يې کول چه ګرانی اوقيمتی ددی کال وای اوغله دپروسږ کال ،مګردا اجتماع محاله وه اودغه کال هم په افسوس اوارماند تيرشو.
دريم کال له دواړوکلونونه مخالف راغی يعنی دځينوزميندارو غله ډيره زياته وه اودځينوکښت ته زيان اوآپت ورسيده ځکه نرخونه جګ شوه مګرقحطی نه وه ، دچا غله چه ډيره وه اوپه ګران نرخ يې وپلورله هغه له ډيری خوشحالی په جاموکښې نه ځايده اوچاچه دخرخون دپاره غله نه درلوده په کاله يې دغم کانې وريدل.
زه دغه وخت په دی پوه شوم چه مونږټول نشوخوشحاليدلی اوپه داسی حال کښې واقع يو ،چه که يو خوشحاليږی هغه بل به خپه کيږی ، يعنی دځينوخوشحالی دځينورودخفګان نوم دی دهمدی لامله وايي چه يومړنشی بل نه مړيږی.
ددنيا په بازارکښې داسی سودا نشته چه پلورنکی اوپيرودونکی دواړه ګټه وکړی يعنی يوخپل مال ګران خرڅ کړی اوهغه بل يي ارزانه واخلی په کومه سودا کښې چه سود اوزيان نه وی او خريداريا خرڅوونکی يوهم ونه غوليږی يوهم نشی خو شحا ليدلی ، که يو سړی خپل سل ګون لوټ په شلو پنځه ګونوبدل کړی په دغه تجارت کښې خوشحالی او خپګان نشته ځکه چه سود او زيان پکښې نشته که يو په حساب کښې وغوليږی دی به خپه شی او هغه بل ته به خوشخالی پيدا شی اوس پوه شو چه مونږپه څه خوشحاليږی او په څه خپه کيږو ؟ که ښه فکروکړو آيا ديوه ګټه دبل دتاوان نوم نه دی ؟ زمايو ملګری دومره شته او جايداد لری چه جامه او ډوډی ډيره ښه وررسيږی کورلری ځمکه لری باغ لری لنګه غوا ورته ولاړه ده موټرشته او دهيچا پوروړی نه دی په بانک کښې يې هم پيسی پرتي دی اوله هری خوا ښيغمه معلوميږی مګر يوبل سړی له ده نه هرڅه ډيرلری او ځمکی باغونه کورونه نغدی پيسی يې له ده نه زياتي دی ، خپه دی چه زه ولي دغه بل قدرته جايداد نلرم دا بل خوشحاله دی چه له هغه نه ني جايداد ډيردی.
زمونږاکثرغمونه همدغه رازدی چه ديوه بل سړی له خوشحالی پيدا شويدی او ډيری خوشحالی هم شته چه دنورو له خپګانه پيدا کيږی.
دغه يو چه په زړه جونګړه کښې اوسی دغه بل چه په لوړه مانۍ کښې استوګنه لری. دهغه جونګړه وينی ځکه خوشحاله دی هغه دده قصروينی ځکه خپه دی که چيری مونږټول په جونګړو کښې او سيدلی يا ټول په لوړومانيو کښې وای نه به جونګړه دغم کوډی وه نه به لوړه مانۍ دخوشحالی ځای و .

(c) ketabton.com: The Digital Library

که حقيقت ته ځيرشو ، يو کوډ پدي نه دی خپه چه ولی کوډ دی بلکه پدی غمجن دی چه ولی نورده غوندي نه دی.
هغه چه په آس باندی سپوردی او نوريي په مخکښی منډي وهی دآس په سپرلی دومره نه دی خوښ لکه چه دنورو له پلی توب څخه خوند اخلی.
داوه زما ددرو کالو مطالعه چه ته يي په لږساعت کښی مطالعه کوی دغه لږه پوهه چه ته ورته په سرسری نظرګوري او ستاپه نظرکښی ډيره ساده ګی لری زما دپاره ډير عميقه فلسفه ده زه په ډيره موده کښی دغه حقيقت ته رسيدلی يم . ته به په ګړندی ګاډی کښی يوه ځای ته ډيرژربي تکليفه ورسيږی مګر هغه څه چه په لاره کښی يو پلی وينی ته يي پوره نشي ليدای ستا نظرپه دغه لاره ډيرژرعبورکوی او کندی کپري داخوا هغه خوانه ګوری.
ستاسيرډيرګړندی دی او په دغومره سرعت کښی دقت او نعمق نه ځايږی.

قوی او ضعيف

ددنيا دود اودستورخودادی چه زوروربه کمزوری وهی اوضعيف به دقوی له لاسه په عذاب وی،مګرپه کورونوکښی دمينی اومحبت تقاضابل رازده.
هلته يوکوچنی ماشوم خپل مشروروريه څپيړه وهی اوهغه ورته خاندی يعنی له ټولونه کمزوری په ټولوزورودی.
ماته دغه کورنی دود اودستورډيرښه ښکاری اوله خدايه غواړم چه دارواج عام شی.
پدی پوهيږم چه په هرکاله کښی همدغه حال دی اوپه هره کورنی کښی کوچنيان په لويانوزورراوزړه وردی.
دکبراوترسا په کاله کښی هم کوچنيانوزورچليږی اوجوړدناجوړ په مخکښی منډی وهی مګرچه له کورونونه دباندی وګورونوبيا قوی په ضعيف مسلط دی.
ددنيا طبعي قانون همدغه دی چه غټان اولويان به په وړو اوبيوزلوسوک اوڅپيړه پورته کوی اودقوت خاوند به هيڅ تحمل اوحوصله نلری.
ددغه ظالمانه قانون دماتولودپاره چه پاک خدای څه شی پيداکړه هغه مينه اوعاطفه ده.
دمينی اومحبت په نړی کښی ضعيف اوکوچنی دلوی اوقوی له څپيړولاندی ندی، بلکه کوچنيان په لويانوحکومت کوی اودوړوپادشاهی ده.
مونږښځه عاجزه بولو ،مګرمينی اومحبت ډيرزورور اوپياوړی ددوی دخوښی اورضاتابع کړيدی.
څنګه چه په زړه زما نه کښی ديوان دښاپيريو تابع وو اوس هم دقوت اوقدرت خاوندان ددغه ضعيف اولطيف جنس په مقابل کښی ډيرضعيف معلوميږی.
که عشق اومينه په مينځکی نه وی نوددېواوښاپيری زورهيڅکله برابرندی. اويوماشوم هيڅ وخت دسپين ږيرو په ږيره لوبی نشی کولای اونه دمشرانوپه اوږوسپريدلی شی.
يوه ورځ يوه ماشوم يوغټ سړی له لمنی ټينګنی نيولی و ، اوکاله ته يي په زوره بيوه هغه خپله لمن دده له لاسه خلاصه نکړی شوه که څه هم دده زوراودهغه زوربرابرنه و ،دماشوم مينی اومحبت دماشوم په پنجوکښی دغه قوت ايښی وچه يولوی سړی يي په ځان پسی را ښکوده اوهغه هم ځان نشوخلاصولی.
که زما فکرصحيح وی اوقوت اوقدرت هماغه دپخوا زمانی ديودی، اومينه هماغه ښاپيری ده چه ديوان يي له فرمان لاندی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دميني او عاطفي ماشوم دهرڅنګه لوی سړی ګريوان ته لاس واچوی يا يې لمن ټينګه ونيسی ښوک ترينه ځان نشي خلاصولی ځکه چه دا قوت په ټولو قوتونوزوروردی.
زه مينه او عاطفه دزوراوقوت په مقابل کښی ځکه ما شومان بولم چه زوراوقوت ډيرپخوا پيدا شويدی او انسانی عاطفه آنسانی رحم او شفقت وروسته پيدا شوه يعنی هماغه شان چه فرعون له موسی نه دمخه دنيا ته راغی حيوانی غرايزهم له انسانی عواطفونه ډيرپخوانی دی او دعمرپه لحاظ عواطفوته کوچنيان ويلی شو ، مګرکوچنيانوته پاک خدای هغه قوت ورکړيدی چه فرعونان ترينه په خوب کښی هم ويره اوبدبد خوبونه وينی.که ښوک په دنيا کښی دصلح او سلام غوښتونکی وی او غواړی چه دناروا اوظلم مخه ونيسی نويوه داسی اختراع په کارده چه دعشق اومينی له عنصرنه پکښی کارواخستل شی.
دا اختراع ددماغ کارنه دی دزړه کاردی اودزړه توجه ته ضرورت لری.
پدی باب کښی ساينس اوتخنيک ته رجوع نه ده په کاردا افتخارکه هروخت دنيا ته حاصليږی نو دشعراوادب په لمن کښی به وی اودزړونو په مملکت کښی به پيدا شی.

ښه ګټه

قصابی پريږدی. له ميږو او پسونو نه بل شان ګټه واخلی !
دوريوله پوستکونه پوستينونه مه جوړوی له وړيونه يې ښه توکی جوړ کړی.
که تاسی وړين کالی واغوندی، پوستين ته څه حاجت نشته.
هغه وخت چه انسان نه پوهيده دميږو اووزو پوستکی يې اغوستل، کله چه انسانيت ترقی وکړه اوشپون درمی خاوند شو ښشمنيه پوشی رواج شوه اودزاهد خرقه له وړيوجوړه شوه.
دميږو او پسونوله غوښونه دغروليوان او پړانګان استفاده کوی اوشپانه ترينه يوازی پی اووړی اخلی.
دوحشی اومدنی انسان فرق همدغه دی چه هغه دونی ښاخ راماتوی اوميوه يې خوری، دی ترينه يوازی ميوه ټولوی اوونی ته زيان نه رسوی.
داګټه ښه ګټه ده دانسان ګټه بايد همدغه رازوی.
دګټی ښه او سمه لاره پيژندل دانسان کاردی،ګټه په کاراوزيارکيږی اوبی کاره ګټه ښه نه ده.
هغه کسان چه دنورو په تياړودرمندو داړی غورځوی اودګټی دپاره يې لنډه لارغوره کړيده لاسونه اوپښی يې دتړلودی.
تاسی کوښښ وکړی چه ګټه له لری ځايه راوړی اودکاربرخه پکښی زياته وی.
هغه چه دکلی په دکان کښی سودا کوی او هغه چه له لری ښاره سودا راوړی په متاع اوبها کښی يې ډيرفرق موجود وی.
تاسی پخپلو ښاو ښو اوبازانو دهمسايه ګانو چرګوړی مه نيسی ! دهوا مرغان اودغرونوزرکی اوسيسی ونيسی.
له نژدی ډنډونو څخه ناپاکی اوبه مه راوړی لږلری لاړشی له هغه سيند ياله هغی چينی نه رنی اوپاکی اوبه راوړی چه رنګ اوخوندیې ډيرښه دی.
دا ښه ګټه نه ده چه يوه روپی په درورپو ورکړی اوخوشی په خوشی دګټی خاوندان شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه بايد په غيرمستقيم ډول وي او کارپکښې ډير دخل ولري.
په مستقيم ډول هيڅوک څره او پارو دغلي په کندوانو کښې نه اچوي مګرهغه غله چه له همدغه ناپاک جنس څخه د کارپه وسيله پيدا کيږي پاکه او حلاله ده.
لنډه دا چه بې کاره ګټه که په غلاوي که په سوال وي که په زوروي انسان ته نه ښايي او هغه ګټه چه په کار او زيار پيدا کيږي ډيره ښه ګټه ده.
نوراشئ ! چه کاروکړو او هرڅه په کارپيدا کړو.
ښه کار او ښه عمل د خداى(ج) په دربارکښې ډيرقدر لري او په مثقالونو خرڅيږي.

داخترپه ورځ

داخترپه ورځ ځينو کورونو ته ولاړم چه د ښايست او ښکلا پکښې هيڅ نيمګړتيا نه وه او له ډيرى خيالورى ناوى نه يې هم ډول او سنګارزيات معلوميده.
د کورپه نقشه او هندسى شکل کښې د جمال مظاهر له ورايه معلوم و ،رنګ آميزى په ذوق او سليقه برابره وه.
د کورپردى ډيرى ښکلى وى.
قالينې ميزونه،چوکۍ او هرڅه ډيرنفيس او ښکلى معلوميده.
رازراز ميوى په بلورى لوښوکښې ايښې وى او بې له اشتهانه د بل شى نيستى نه وه.
د ثروت او غناټولى کرشمى موجودى وى.
عيش او نعمت لکه د سيد محمود پاچا لټان له دغه کاله څخه نه وتل.
که د دنيا جنت ورته وواېم څه ډيره مبالغه به نه وى مګر دومره فرق و ، چه ډيروغټو ګنهګاروته يې وربيرته واو ساده مسلمانان نشوورتلى.
هلته ماته دا فکرپيدا شو چه مونږ ولى هغو کورونو ته نه ورځو چه دغه راز شيان پکښې نشته او يوازى همدردى او انسانى عاطفه سړى ورولى کله چه له دغه کاله په خيرراووتم نو فکرمى کاوه چه چاته ورشم او څوک ووينم؟ پدى کښې يو فقيروطن دوست سترګوته ودريده چه نس يې وږى مګرسترګى يې ډيرى مړى وى، په کورکښې يې هيڅ نه و ، مګرپه زړه کښې يې د وطن مينه او د خدمت آرزو ډيره زياته وه.
زه چه د هغه دروازى ته ورسيدم پنځه تنه نورهم به په دروازه کښې وه دريدل د کورخاوند د دروازى په ټکولو راووت او له مونږ سره يې په ډيره مينه روغبړکړ، د هغه له وضع دا معلوميده چه له مونږ سره پخپل کورکښې کښينا ستو ته نه دى جوړ او غواړى چه خبره په ولاړو پښو خلاصه شى مګرزمونږ زړه غوښتل چه څه شيبه ورسره کښينو او دده له حاله ځان ښه خبرکړو ، هغه له ناکامه مونږ خپل کاله ته بوتلو د کاله په مخکښې يوزړه چوکۍ او يوزوړشکيدلى کټ پروت و ، چه خاص د ميلمنو د پاره و ، او بې له مليمه څخه يې ديوه پوزى تحمل هم نه درلود مونږ دوه درى تنه د کټ په بازوګانو کښيناستو او نورپه خاورو کښيناستل خو دقيقى چه تيرى شوى هغه مونږ رخصت کړو او نوريې ونه غوښتل چه خپل اشنايان په سپيره ډاګ کښينوى.
پدى کاله کښې داختورځ لکه د روژى ورځ داسى وه او په تمامه معنى د يوه غريب سړى کورو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دده درویشانه ژوند اوصبروقناعت ماته ډیر معظم او محترم ښکاریده او له ځانه سره می ویل هغه افتخارچه ددی کاله په برخه رسیدلی دی هغه بل کورترینه محروم دی.
هلته که غنا او ثروت خپل زیب اوزینت ښیی دلته تقوا او پاکنفسی خپل شهامت ځرګندوی او قلندرانه استغنی سترګوته دریږی.
داهغه سړی دی چه دیوه شرکت لویه سرمایه یی په لاس کښی وه او کله به یی دوه لوی ریاستونه په اختیارکښی وو.
که چیری دده ناجایزه استفاده کولی یا یی جایزه استفاده هم پوره کړی وای نن به دغسی نه واودده دکوټوفرش به دنیستی باد دومره ژرنه وای وړی.
مګرګوری چه پدی سړی باندی زړه ونه سیزی او په حقارت ورته هیڅکله ونه ګوری.
زه هم داحال ددی دپاره نه لیکم چه دچا ترحم ورته جلب کړم ځکه چه دی دنیاته په حقارت ګوری او له ده سره دبی نیازی غرورملګری دی.
دده په نظرکښی خپله تقوا ډیره درنه معلومیږی.
دی ځانته په ډیردرانه نظرګوری اونوروته هم ډیردروند ښکاری.
مونږباید په هغه چا زړه وسیزوچه له ډیرمال اودولت سره هم ځانته دغه حیثیت اوشخصیت نشی پیدا کولی بعنی په لوړ مقام کښی خلقوته ټیټ معلومیږی اوپه ډیرلوی کورکښی هرچاته وړوکی په نظرورځی هغه څوک غزة النفس لری اودخلقوپه نظرکښی دشخصیت خاوند دی په هغه زړه سوی نه دی په کار.
خرقه پوشو په خرقه کښی موندلی* هغه خط چه په دنیا کښی دنیادارکا

خانی لاړه

په موټرکښی سپاره وو، یوخانزاده غوندی سړی هم په موټرکښی ناست و، دتیروخت زړی قیصی یی کولی.
هغه وویل: پخوا موټرونه نه و، مونږ به په اسونو سپاره وو نوکرانوبه موپه مخکښی منډی وهلی.
هغه وخت خان اوغریب معلوم و، خانزاده اودآب سړی پیژندل کیده عام اوخاص یورنګه نه وو.
اوس هرسړی په موټرکښی سپریږی، اونوکردبادارله څنګه ناست وی.
چه موټرونه راغله اوغریبان پکښی سپاره شوه خانی لاړه.اوباداری بی رونقه شوه.
دخان قصه ډیره اوږده وه خودمطلب ټکی داو، چه خانی لاړه ځکه چه خواران اوغریبان په موټروکښی سپاره شوه.

یوازی

ماشومان،ځوانان،سپین ږیری دپسرلی میلی ته روان و، زه هم له دوی سره ولاړم اوپه ډیروګڼوخلقوکښی ننوتم.
هلته دپښی ایښودوځای نه و، اوبی حسابه مخلوق راغونډوو.
نه پوهیږم چاله مانه پوښتنه وکړه چه ته یوازی یی که څوک درسره شته؟ ماوویل: زه یوازی یم.
همدغه وخت زه دیوازی په معنی پوه شوم اوداراته معلومه شوه چه په ډیروګڼوخلقوکښی هم سړی یوازی ویلی شي.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

فاتح

سکندر له ډېر قوت او ډېرو لښکرو سره ښار ته راغی د ښار له خلقو سره یې څو ځله زورور جنګونه وکړه.
له دواړو خواوو نه ډېر خلق ووژل شوه، ډیری وینی توی شوی، ډیری ککری له پښو لاندی شوی، وروسته له
ډیرو جګړو هغه د مړو په سرونو پښی کیښودی او دلوی فاتح په حیث ښار ته ننوت.
دی ډیر په قهرو، ده غوښتل چه ښار لوټ کړی ځکه چه په ښار کښی یو پټ قوت موجود و چه ده ورسره مقابله نشوه
کولی.
دی چه ښار ته ننوت په یوی ډیری ښکلی پیغلی یی سترګی ونښتی او په یو ځل لیدو یی زړه بایلود.
څوک چه بی زړه شی هغه بیا جنګ او جګړه نشی کولی ځکه ده هم له خپل ټول قوت او قدرت سره ځان دغی پیغلی ته
وسپاره.
دغه لوی فاتح چه دعشق او مینی په پنجو کښی ګیر شو، بل راز شو او دخپلی معشوقی دخوښی دپاره یی
دښار دخلقو خدمت ته ملاوتړله.
دغه وخت دا معلومه شوه چه دی فاتح نه و فاتح بل څوک و.
دی پدی نه پوهیده چه ډیر زور او قوت خپل ځان یوه قوت او قدرت ته سپاری چه له سلطان او شهنشاه نه
دخلقو خدمتګار جوړوی.
په رښتیا چه دعشق مقام ته رسیدل هم څه آسانه کار نه دی او دښکلا په دربار کښی پادشاهی هم په تعظیم او احترام
سرټیټوی.
هلته محمود د ایاز تابع دی او سکندر هم په یوه نظر بل راز کیږی او قهر و غضب خپل ځای مینی او محبت ته پریږدی.

لباس

بدرنګه خیاط و، مګر کاریی ښایسته وا وکالی یی ډیر ښه ګنډل.
دفیشن خاوندانو خپلی دریشی به په بل چانه جوړولی، هرچا به ویل چه فلانکی ډیر ښه خیاط دی، دده په شان ښه
لباس بل څوک نشی جوړولی.
دغه هنرپدغه سړی کښی ډیر غرور او تند خوی پیدا کړی و، یعنی څومره چه دده خیره سپی وه هغومره یی خوی هم
دسپی و مګر دغو دوو سپو دچا مخه نشوه نیولی او دخلقو هجوم په ده باندی ورځ په ورځ زیاتیده ځکه چه صنعت
او هنر په ده باندی دښه خیاط نوم ایښی و.
که دغه سړی له دغی ناشولته خیری او خپل بد عادت سره ښه خیاط نه وای له ده نه به بدبخته انسان بل نو، یا به دی
هغه وخت دښه سلوک او ښه خبری خاوندو او سیرت به یی بلا رازو، یعنی ښه خیاط به نه و ښه سړی به و، مګر اوس
دده هنر او کمال ښه خوی ته ضرورت نلری او دده په بد خوی او بده خیره یی ډیره ښه پرده غوړولی ده ځکه هرچا ته ښه
ښکاری او هرڅوک ورته په قدر او عزت ګوری.
فن او صنعت ډیر ښکلی شاګردان دده لاس لاندی کړه او دډیرو ښکلو دقد او اندام اندازه اخلی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه دغه خياط پدې حقيقت ډيربنه پوه کړم چه د انسان حقيقت په صنعت او هنرپټيږی ځکه دغه سړی دخلقو په نظرکښې محبوب دی او هرڅوک يې دزړه ساتلوکوښښ کوي.
هماغه شان چه يوبدرنګه مخ له ښايسته پلولاندی پټ دی او دهرچانظرځانته راکاږی دا خياط هم دښه لباس په جوړولوکښې پټ دی چه څوک يې حقيقت ته نه ګوری کارا و لياقت ته يې ګوری.
دښه لباس اغوستل خوپه ځای پريږده جوړول يې هم دغومره اثرلری چه بد ښه کولی شي.
لباس په لومړي وخت کښې دځان پټولو د پاره جوړشو ، چه پخوا يې ښايست هم پټاوه او دښکلا مخه يې نيوله خووروسته پخپله دومره ښکلی شو چه دانسان اصلی او حقيقی ښايست يې له هرچانه هيرکړ او دطاوس دښوکارترينه واخستل شو.
دانسان لباسونه ډيرزيات اوخورازه دی چه ځينوته مونږ دلباس په نظرنه ګورو هغه ښايست اوښکليتوب چه دانسان په صورت اوڅيره کښې وينی له يوه لباس نه زيات قيمت نلری که څه هم په ډيرجګ نرخ خرڅيږی اوله انسان نه يې قيمت ډيرلوړ شويدی.
په دغه قيمتی لباس کښې هم دانسان عيبونه پټ دی او ستارالعيوب دا ښکلی پرده دستردپاره دانسان په معايبو اچولې ده.
هغه چه مونږ ورته خوبان وايو او ډيرښکلی په نظرراځی مونږ پری زړونه بايلو او عشق ورسره لرومګرپدی نه پوهيږو چه څومره بدخويونه اونا کاره عادتونه په دغه ښکليتوب کښې پټ دی، که دا خری اودا عادت په بل چه کښې وی ډيربد ورته ګورومګردلته دصورت ښايست دسيرت عيب پټ کړی او په همدغه وجه دليلی سپی دمجنون په نظرکښې ښاغلی دی.
دهمدی لامله دمعشوقوجفا له وفانه ښايسته ده اودښکلوظلم اوستم دظالمانوظلم غوندی بدرنګه نه وی.
مونږ علاوه په دغوظاهری لباسونومعنوی لباسونه هم ځان ته پيدا کړی دی چه يوله بله پکښې ځان پټوو اوپه دغه وسيله خپل حقيقت له پوهانواوهوښيارانونه هم پټ ساتلی شو.
ددغه لباس نوم پوهه اوهوښياری ده چه دعلم اومعرفت په نامه يادېږي.
هغه چه زمونږ په نظرکښې عالم ،فيلسوف يا اديب اوهنرمند معلوميږی دهغه عيبونه دعلم اوپوهی له پردی لاندی پټ دی چه مونږيې ښه نه وينويا يې ډيرښه وينو او نقص را ته کمال معلوميږی.
څنګه چه فصاحت او بلاغت کله حق ناحقه کوی او غلط صحيح ښيی دفصاحت اوبلاغت خاوندان هم له ډيروعيبونوسره زمونږ په نظرکښې ښاغلی ښکاری او اصل حقيقت يې رانه پټ دی.
هو ! دجمال اوکمال خاوندان اودعلم اومينی صاحبان دډيروښکلواوښايسته پردوترشاپټ دی چه مونږيې اصلی بڼه نشوليدلی.
دمنطق اوبيان خاوندان خپله بدی هم نيکی ښودلی شي اودبل نيکی بدرنګولی شي.
ددی عصرسحراوجادوبه په دغه ډول زمونږ په سترګواونظرلوبی کوی.
ډيروخت په کاردی چه انسان طلسم هم مات کړی اوحقيقت ته ورسيږی يا له يوبل طلسم اوبل سحرسره مخامخ شي.
مونږ اوس انسان نه وينويا دانسان رنګ اوصورت وينويا يې په وينا اوخبروکښې ګوروکه ډيرورانده لاړ شونوکاراوهنريې وينو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دانسان حقیقت صورت نه دی، پوهه نه ده، فصاحت او بلاغت نه دی، په کار او صنعت کښې هم دانسان فطرت او نفسی کیفیات څوک نشی لیدای.

داټول شیان دانسانی حقیقت دپټولو او ښه ښودلو رنګ رنګ لباسونه او حجابونه دی.

دانسان غرایزاو خویونه دانسان اصلی حقیقت دی چه ډیری پردی یی په مخ پرتی دی.

انسان پس له مړینی په قبر کښې هم بی پردی نشی او سیدلی او چیرته چه دی نه ځان وینی او نه بل وینی بیا هم باید په کفن کښې پټ وی ځکه چه دده ټول عزت او حرمت پدی کښې دی چه بی پردی نشی او څوک یی بی پردی ونه وینی.

هغه انسان چه په عبادت کښې یی ریا پټه ده، په هوښیاری کښې یی ښیطانت پټ دی او سخاوت یی هم دیوه داسی پټ تجارت نوم دی چه له ګمرکی محصولاتو نه هم معافیت لری هغه ترقیامته له نورو نه ځان پټولی شی.

داسترلکه دښځو حجاب او حیا هغه شی نه دی چه دمدنیت او تجدد شمال یی له مخه لری کړی.

په دغه ستره بربی پردی خلق هم ډیر ټینګ دی.

چیرته چه دنن جامی ډیری لنډی شویدی او خلق دصورت دبربنډولو ډیر هوسی لری هلته هم دانسان سیرت او حقیقت په ډیرو پردو کښې پټ دی.

په انسان کښې ځینی ضعیفی جنبی شته چه له ډیری حیا نه خپل خاوند ته هم ځان پوره نه ښیی او انسان ورته له ډیرخجالته سم نشی کتلی همدغه سبب دی چه هرڅوک خپل ځینی شیان هیروی او خپلو عیبونو ته داسی اصلاحی رنګونه ورکوی چه پخپل ځان یی ګمان بل رازشی او خپل شعورهم وغولوی.

نن د انسان څیره په تلویزیون کښې له ډیرلری ځایه ښکاری مګرد انسان معنوی څیره او باطنی تصویردومره پټ دی چه سړی پخپله خپل ځان پوره نشی لیدای بلکه خپل عکس دنورو په نظر کښې وینی. که چاته ښه ویل هغه ځان ښه ګڼی او خوشحالیږی که خلقو څوک بدوګاڼه له بدو خلقو سره په زندان کښې لویږی که څه هم یوسف یا سقراط وی.

همدغه وجه ده چه له ډیرو خلقونه دستایونکو په ستاینو او دمتملیقینو په منطق ځانونه ورکیږی او خپل شان بل شان وینی.

دهمدغی اغیزی په سبب اوس دځینو رنځورانو علاج په خبروکوی او ډاکتران ورته وایی چه ډیرښه یی او هیڅ مرض درکښې نشته یعنی دغه ددروغو شاهدی ناروغه هم ښه کولی شی او یو طبی علاج ګرزیدلی دی.

زه دامنم چه په دنیا کښې ښه او بد شته مګر دښو او بدو په پیژندلو کښې دومره سود ایی شوی یم چه دغه تمیزرانه ورک شوی غوندی دی.

کیدای شی چه مونږ ډیرو کسانو ته په دروغو ښه وایو او هغه ښه شی یا ډیرښه بدوګڼو او هغه بد شی ځکه چه زمونږ ښه او بد زمونږ دتصور او تفکر نو مونه دی نه دحقایقو.

مونږ هغه چاته ښه وایو چه زمونږ په اونظر کښې ښه وی نه دا چه په خارج کښې ښه وی یا یی حقیقت ښه وی.

مونږ څوسوه او څورزه کاله پخوا هم ښو او بدو په نامه ځینی شیان له ځینونه ښه ګڼل او اوس هم ښه او بد یو راز نه ګڼو، ښایی چه بد ښه وګڼو او ښو ته بد ووایو او په همدغسی تمیزځان له بی تمیزی وژغورو.

مونږ ظلم بد ګڼو او عدالت خوښوو مګرځینی مظالم راته دعدالت په خیرښودل شویدی او ډیرو بدو خلقو را ته ځانونه ښه ښکاره کړیدی، یعنی منطق او استدلال، ریا او تذویر، تعراو ادب، عقل او فلسفی، عرف او عادت، سیاست او تمدن کله له سمی لاری نه اړولی یو او زمونږ په شعور او احساس یی هرراز لوبی کړیدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کارهرکله اوهرچیرته پوهانو اودهنرخاوندانوکړیدی احمقان اوساده گان دخدای(ج) له دغسی سترو گناهونوساتلی دی.
که مونږله ښارونواومدنی دنیا نه په څنګ شو اوناپوهانوته ورشوهغوی خپل ځانونه له نورونه دومره نه دی پټ کړی.
دهغوی اعراض اومطالب دومره لوڅ دی لکه دمتمدنوخلقومیرمینی.
هغوی دحقایقوپه پټولوکښی ډیره لړه برخه لری اوژبی یی له زړونوسره ډیرغدراوخیانت نه کوی.
هلته دوستی اودښمنی، ګناه اوتعدی،ظلم اورحم ځان بل رازنه ښیی، ریا اوټګی دهغوی کاله ته ډیره لاره نلری.
هلته دصداقت ځای سیاست نه دی نیولی.
هغه خلق ډیرلباسی خلق نه دی اوپه ډیرساده لباس کښی ژوند کوی.

خیرات

ډیرغټ سړی مړ وو اوپه بدرګه کښی یی ډیرپسونه غوایان اوچرګان حلال شوه.
داخیرات ډیرلوی اوزوروخیرات وه چه دشاهانه میلمستیا رنګ یی درلود.
دخیرات دانتظام دپاره ډیرخلق مقررو اوډیروښواشپزانوپخلی کاوه دخدای دررضادپاره رازراز نعمتونه اوهررنګه طعامونه تیارشوه. خلق لکه میلمانه په ټګټونو راوبلل شوه اودهرچاځای معلوم و.
هغه چه په ګرندیوګاډوکښی راغلل دننه قصرته ننوتل.
دخانانواوملکانودپاره بیل ځای و. مامورین اومیرزایان ګوښی ناست ودسوداګرو اوزمینداارودپاره بل ځای جوړشوی و.
هرچاته دهغه په اندازه برابره ډوډی راتله.
دهرچادرجه اومرتبه معلومه وه.
دعامووګړودپاره غټی وریجی وی اوله معتبرونه بیل ناست وو.
ځینی خواران اوفقیران که څه هم وږی پاته شوه اوچاهلته پری نښودل مګردآب اوعزت خلق په ډیرښه شان عذرشوه اودزوروروقدراوعزت پوره وشو.
ددی خیرات قصی ترډیره وخته کیدلی اوهرچا به ویل چه دیرزورور خیرات وو ډیری پیسی پکښی ولګیدلی.
هلته یوړوند اویوشل ناست و، هغوی وویل افسوس چه زمونږبرخه پکښی نه وه اومونږ هلته چاپری نښودو.

دزیارت ډیوی

دجمعی مبارکه شپه وه، خلق زیارت ته راتلل اوشمع به یی بلولی، ځینوبه په خاورینوډیووکښی تیل اچول اوډیوی یی لګولی، په زیارت کښی ډیری ډیوی روښانه شوی اوخلق بیرته خپلوکورونوته لاړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته هيڅوک پاته نشوه اوډيوی ټولی دزيارت په اروا بلی وی زه چه کوراوکلی ته راغلم په کلی کښی دغريبانوکورونه تياره و.هغوی تيل نه درلوده ځکه په تورتم کښی ناست و.

څوک چه په ثواب پسی ګرزيده ټولودزيارت ډيوی ولګولی اودخوارانوغريبانوله حاله ناخبره و.

هو !دغريبانوپه کورونوکښی تياره وه ځکه چانه ليدل.

په دوی باندی يواځی دخدای نظرواوبس.

ددوی ډيوی دی خدای ولګوی مونږبه دزيارت ډيوی بلوو.

دمزارلوحه

کوپه کوراوکلی په لی به ګرځيدمه اودخدای په نامه به می څه غوښتل چابه يوموټی نا پاکه غله راکړه اوچابه سوی ډوډی را کوله.

ډيروکورونوبه ځواب راکاوه اوځينوبه په دروازه کښی هم نه پريښودم خوورځی ديوه اوبل له درګاه نه وړی اوبينوارا غلم.

هيچا هيڅ رانکړه، له ټولوخلقونه می زړه بد شو ، دنيا ته می په کرکه وکتل، خدای ته می رجوع وکړه اوپه دغی کوټنی(قبر) کښی پريوتم.

هغه چه زه به يی په دروازه کښی چا نه پريښودم اوس ماته لاس په نامه ولاړوی له مانه څه غواړی.

زماپه نامه زما کوټنی ته هرڅه راوړی اودخدای په نامه خوارانواوغريبانوته سوی مړی هم نه ورکوی.

لياقت

يوه ويل: دغه مديردوزارت لياقت لری اوهغه وزيربی لياقته لوړمقام ته ختلی دی.

زما ملګری پدی خبره هغومره خوشحاله شولکه زه چه خپه شوم.

ماويل لياقت بايد دومره بی قدره نشی.

هغه ويل ديومملکت دترقی اولوړتيا لوی دليل همدغه دی چه لياقت پکښی ډيرقيمت ونه لری، چيرته چه علم اوپوهه ډيره ترقی وکړی هلته بيا ډاکتران اوپوهان ځان ته کاراوډوډی نشی پيدا کولی اودلوړوشهادتنامو خاوندان يا وزګارګرزی يا چيرته ټيپراوکاذری خرڅوی.

په مترقی هيوادونوکښی يوپليس يا ډريورهم لوړتعليم لری اويودهقان دکرهنی په کارکښی زمونږله ريس زراعت نه ډيرپوه معلوميږی، دلته چه لياقت ډيرلږ دی اوله لږوخلقوسره دی نويوسړی په لږ غوندی پوهه خدای نظرخان شی اولوړمقام ته خيژی، زه په دی ارمان يم چه زمونږ په هيواد کښی هم لياقت ډيرارزانه شی اوله خارج نه يوه عالی شهادتنامه راوړل څه ډيرقيمت ونلری.

زه به هغه وخت ډيرخوښ يم چه يوسړی دوزارت لياقت ولری اوپه ډيرټيټه رتبه کاروکړی.

زما ملګری دخبروپه چل ډيرښه پوهيده اودبل په خوله کښی يی خبره وچوله ماته دڅه ويلوموقع ډيره لږه پيدا کيده،هغه ته ما ايله همدغومره وويل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه پدې نه يم خوا بدی چه يو مديردوزارت لياقت لری او وزيرنه دی ځکه چه وزارتونه هرچيرته لږدی او لايق کسان بايد په هرځای کښې دومره ډيروی چه هريوه ته مديريت هم ونه رسيږی مګردا بله خبره که ربښتياوی چه يو سړی بی لياقته لوړ مقام ته ختلی دی په ډيری خوابدی ارزی او دلياقت په دغسی بی پتی په سروسترګوژړل په کاردی، که چيری دهيواد ټول کارونه دلايقو خلقو په لاس کښې وی او ځينی لايق او وړ کسان وزګارپاته شی يا دهقانی وکړی څه بده خبره نه ده.

هغه وويل زه نه پوهيږم چه ته لياقت څه ته وايی ځکه چه سياسی او اداری لياقت لکه دبوډی ټال مختلف رنګونه لری او يوهوايی نمايش ورته ويلی شو.

دالياقت لکه علمي او فني لياقت يوټاکلی او معين شکل نلری چه هرچيرته او هرکله هرچاته يوشان ښکاره شی او ټول ورته په يوه نظروګوری.

ته داومنه چه علمي او فني لياقت، سياسی او اداری لياقت، اخلاقی او روحی لياقت يوله بله فرق لری او دغه ټول لياقتونه په يوه سړی کښې ډيرلږ جمع کيږی.

داښه کارنه دی چه مونږ له هرسياسی او اداری شخص نه داخلاقی لوړتيا انتظارولرويا ترينه علمي او فني لياقت وغواړو.

ديوه سيا ستمداراوادارہ چی سړی لياقت دادی چه خلقوته ځان او جهان په بل رازوښی او څه چه ځانته روا ګڼی دنورودپاره يی ناروا وګڼی، يعنی په خپله هره شپه قماروهی او نوروجوارګروته سزاورکړی، دی دبزم په مجلس کښې هرڅه وکړی او په نوروباندی ټنګ تکوودروی.

پخپله نه انجنيروی او نه مهندس مګرعلمي او فني کسانوته لازمه هدايات ورکړی او به کاريی واچوی، ده په کوم مکتب يا مدرسه کښې څه نه وی لوستی مګردښونځيو امتحانونه واخلی او ښوونکوته دعلم او معارف په باب ګټوری ويناوی وکړی.

ده ويل ما دخپل ماموريت په وخت کښې خپل لوی لوی آمران وليدل چه دمطبوعاتی چارو په باب يی ما ته هدايتونه راکول مګردغه کلمه يی (مطبوعاطی) ليکله، داخترونو په ورځ به يی پخپلو رسمی نطقونو کښې دعدالت ګسترپه ځای رعيت ګسترويلی.

ښه مي په يادی چه يوه ورځ چا دده دپاره ميلمستياکړی وه چه هرڅه ديرزيات و، مګردکيفيت په لحاظ يی خونده نه وه، هلته يوه مديروويل داميلمستيا دکميت په لصاظ دستا ينی وړده مګردکيفيت په لحاظ يی مزه نشته. زمونږ آمرچه ديرلوی کاردارومګردکم او کيف په معنی ښه نه پوهيده هغه ته وويل چه: (کميت نګوکثرت بګو) زه دغه وخت پدی پوه شوم چه اداری او سياسی اشخاص علم ته ډيراحتياج نلری دوی پخپل قوت او قدرت لوړمقام ته رسيدلی شی او پوهه دلاس لاندی خلقودپاره ډيره په کارده.

ماته دا معلومه شوه چه علم عادی لياقت دی او قوت دفوق العاده لياقت نوم دی، په فوق العاده لياقتونو کښې ځينی هغه لياقتونه هم داخل دی چه هرڅوک يی نشی ليدی او بلا تشبيبه له سحراو ساحری سره شباهت لری چه زرنګ، چلاکی، خودنمايي او عوام فريبی ورته ويل کيږی او دچا نس او تصادف برخه پکښې زياته ده.

کوم قوت او قدرت چه داداری او سياسی کسانو په برخه رسيدلی دی هغه ديوه روحی تاثيرپه وجه دفوق العاده لياقت رنګ پيدا کوی او دجلال او عظمت په رڼا کښې ديرمعمولی لياقتونه فوق العاده معلوميږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که ښه فکرو کړو او ونه غولیږو نو لیاقت او کفایت د زور او قوت دوهم نوم دی او علمی یا فنی لیاقت په هر وخت او په هر ځای کښی د قوت او قدرت تابع دی.
افلاطون او ارسطو که په هر ځای کښی وی د سکندر لاس لاندی نه وی او سقراط به په زندان کښی د زهرو کنډول په سرا ړوی.
هغه کسان چه اوس په مدنی دنیا کښی د دیموکراسی په اساس د آرا په کثرت لوړ مقامونه نیسی هغه هم په علمی لحاظ لوړ خلق نه وی بلکه له ځینو نورو نه یی لیاقت ښکته وی په اخلاقی لحاظ هم دوی په نورو څه تفوق نلری مګر په یوه ساحرانه قوت له خپلو حریفانو نه میدان وړی او په ځینو پټو وسایلو یا غولوونکو شیانو عمومی توجه ځانته را اړوی.
دا د منلو خبره ده چه ځان د خلقو په سترګو کښی ښه ښودل او لوړ مقام ته رسیدل ډیر له د خلقو د غولولو او ځان بل راز ښودلو نتیجه وی او ډیر لږ کسان دی چه د یوه حقیقی لیاقت په مرسته یوه عالی مقام ته رسیږی او په اخلاقی فضایل په عالم کښی محبوبیت پیدا کوی.
یو اجتماعی عالم د خپل علمی تحقیق په رڼا کښی وایی
هغه څوک چه په رښتیا له ټولو اجتماعی عیبونو یعنی له خود پرستی له تعصب له خطاکاری او له ریا او دروغو نه خلاص وی له اجتماع سره به هیڅکله موافقت ونشی کړی او هره کوره به انزوا اختیار کړی.
که دغه خبره رښتیا وګڼو نو هغه لیاقت چه خلق یی خوښوی او په خلقو اغیزه لری بله قیافه پیدا کوی او داسی مثال لری لکه چه یو بد رنګه مخ په ډول او سنګار ښایسته و ښودل شی.
همدغه سبب دی چه ځینی بد رنګه مخونه خلکو ته ښه ښکاره کیږی او ځینی ښایسته مخونه چه د حیا او عفت په پرده کښی پټ دی د چا توجه نه جلبوی.
لیاقت کله لکه لوړ برج له ډیر لری ځای نظر جلبوی مګر هیڅ پکښي نه وی او بی له نموده نور څه نلری.
کله کله ورانه کنډوا له ګنجونه پکښی وی او څوک یی نه وینی.
ما دغه راز ډیر مختلف او متضاد لیاقتونه لیدلی دی او پوهیږم چه هر لیاقت ښاغلی نه دی.
ډیر خلق دا هم لیاقت بولی چه سړی قلبه روپی په بازار کښی وچلوی او په یوه روپی د دوو روپو مال واخلی ځکه په لیاقت باندی ډیره ښه عقیده نلرم او ډیر ځله را ته دغه متاع لکه د غلا مال که هر څومره قیمتی وی ارزانه او بی قیمته معلومیږی.

کوچنیان

زه نه پوهیږم چه و مونږ ولی کوچنیانو ته په کوچنی نظر ګورو، یعنی ولی ځانونه لوی ګڼو او دوی کوچنی بولو؟ ښایی چه پدی خبره زه ساده غوندی ښکاره شم او زما دغه خبره د کوچنیانو خبره وی مګر څه وکړم زه په رښتیا تر اوسه ښه نه یم پوه شوی چه لوی څوک دی او کوچنی څوک دی؟ ځینی کسان چه د لویوالی دعوه کوی او ځانونه لوی ګڼی ماته کوچنی او واړه په نظر راځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښايي چه ددی سبب همدغه وی چه زه پخپله کوچنی یم.
دیوه کوچنی ماشوم زمکه او اسمان هم ډیرلوی نه وی او لمریا سپوږمی ورته یو ټیکلی ښکاره کیږی.
ددنیا لکونه او کروړونه هم دماشومانو په نظر کښی له خوشلونه زیات نه دی او هرڅه کم په نظرورځی.
پاته شوه دابله خبره چه کوچنیان زما په نظر کښی خدای ولی لوی کړیدی اوزه څله هغه چاته په لویوالی قایل یم چه نوروته واړه معلومیږی.
دا هم بی دلیله نه ده، زه په ماشومانو کښی ځینی داسی لوی خویونه سترصفتونه وینم جه هغه(ستاسو په اصطلاح په ډیرولویانو کښی نشته)
هغه کسان چه لویی لری او ځانونه ورته لوی اوزورورمعلومیږی دخپلی کینی او بغض په مقابل کښی ډیرکمزوری دی.
که زه اوته هرڅومره لوی شواوقوت وموپخپلو غلیمانورحم نشوکولی.
زورورو باندی قهراوغضب دیرزورورروی مګرماشومان دغه رازنه دی هغوی په زړونو کښی که کله عناد او کینه پیدا شی ډیرژربی محوه کولی شی او یوه شیبه وروسته له هغه چاسره مینه کوچه یو ساعت دمخه یی ورسره منګولی لګولی.
داکارلویان نشی کولای،لوی خلق دخپل قهراوغضب په مقابل کښی دیرواړه اوډیرکمزوری دی.
دا زوراوقوت دکوچنیانو په برخه رسیدلی دی چه دحسد اوعناد اورمرکړی اوداجهنم په ګلزاربدل کاندی.
ددنیا لوی لوی غمونه او مصیبتونه چه دلویانو ملا ماتوی په کوچنیانو ډیرتسلط نلری اودحوادثو ډیره زوروره سیلی ددوی له شونډوخندا اوخوشحالی نشی وړلی.
دوی په همدغه جګړه کښی خپل کاغذی پتنګان په هواکوی اوخاندی ددوی تصوراوتخیل له دوزخ نه فردوس جوړولی شی اومونږ په جنت کښي هم له مارانواولړمانونشوخلاصیدی.
دوی په ډیرلږ څه ډیرخوشحالیږی یعنی دیره زیاته خوشحالی په ډیرلږ شی اخستلی شی مګرلویان په ډیرڅه هغومره نه خوشحالیږی.
پدی سودا دوی له هرچانه ښه پوهیدلی دی اونورپکښی غولیدلی دی.
دکوچنیانو په زړه ګښی چه هرڅه وی هغه په خوله هم ویل شی مګرلویانوته دغه حق پوره حاصل ندی.
داجتماع اداب اوقیود ، عرف اوعادت،اصول اوقوانین په لویانوحکومت کوی اوکوچنیان دعقل له غلامی نه هم خلاص دی.
داخبره صحیح ده چه انسان اول په جنت کښی و ، وروسته بیا دغه نیمګړی جهان ته راغی.
دهرماشوم سرګذشت همدغه دی، ماشومان اوکوچنیان ټول جنت کښی دی ، دمورغیږ دماشوم دپاره جنت دی، دمیندوتیونه دشیدولښتی دی دحیات اوبه همدغه سپینی پی دی چه دمیندوله تورو پلوونولاندی پټی دی.
ترڅوچه ماشوم ماشوم دی اوله اندیښنوسره نه دی اشنا ددنیا له غمونونه داسی بی غمه دی لکه چه پدی دنیا کښی بیخی نه وی اوپه بل جهان کښی اوسی.
کله چی له دغه معصومیت نه لږ غوندی لری شی اوشیطان یی وغولوی نوله جنت نه بهرشی اودنیا ته راشی.
اوس پوه شوی ! چه بلوغ اولویوالی علامه له شیطان سره آشنا کیدل اوغولیدل دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګ برجونه

دکلا برجونه اودېوالونه ډېرجګ و ، دکلا شاوخوا خندق ډېرژورو. له دغه جګوالی سره دغه ټېټوالی تړلی و اودلوړتیا راز په همدغه ګنبده کښی پټ و.
ترڅوچه يوځای ډېرژورنشی دچا برجونه نه جيګيږی.
ديوه لوړيدل اودبل ټيټيدل يوله بله تړلی دی.
دا جګ برجونه هرچاله لری ليدل مګردا لويه کنده له لری چانه ليده اونژدی خلقوهم ډېرپام ورته نه و.
زمونږ سترګی له ډېرلری ځايه اورځلی اوجګ برجونه وينی مګرژوری خاګانی اولويی کندی ځوقدمه هغه خزانه وينی.
ددی هسکودېوالونواولوړوبرجونوځنه له همدغه ټيټ ځايه اخستل شويده دا ځنه دسنډا له پښولاندی پخه شوه اوډېروخلقوپه لتووهله يی له دينه دا دېوالونه اوبرجونه نه لوړيده.
يوه لوړمقام ته رسيدل دغه را زکارونه په مخکښی لری اوټيټ همدغسی جګيږی.
ددنيا جاه وجلال، عزت اومنزلت هماغه لوړ برجونه دی چه سرګذشت يی له ډېرټيټ ځآيه شروع کيږی.
کوم سرچه دډېروخلقوپه مخکښی په تعظيم ټيټ شی نورسرونه ورته په احترام نه ټيټيږی.
هغه چه بل ته لاس په نامه نه وی ولاړ نورو ورته لاس په نامه نه دريږی.
دا هغه پوردی چه سړی يی يوه ته ورکوی اوله بل نه يی غواړی.
که دا خبره تاسی نشی منلی نوراشی دخان نوکران وګوری ! هغه چه دخان په مخکښی خپل سرډېرټيټوی په نورو باندی ډېرتفوق لری اودرجه يی لوړه ده.
هغه آس چه دارباب دسپرلی دپاره په کمند کښی ولاړ دی له نوروآسونونه ډېرقدرلری اوميتران يی ډېرښه خدمت کوی.
که مونږ حقيقت ته ښه ځيرشوعزت ډېرځله په ذلت ګاټه شی اووباداری دغلامی نتيجه ده.
ډېرخلق شته چه دشخصيت ګټلودپاره خپل شخصيت له پښولاندی کوی اودعزت دپاره عزة النفس قربانوی.
څنګه چه دهقانان غنم په خاورو کښی شيندی اوبيا دغنمودرمندونه اخلی دوی هم عزت اوشخصيت له خاورولاندی کوی اوودی ته يی منتظروی.
په دنيا کښی لږکسان دی چه خپل فطری اوطبيعی لوړوالی په بل شان ساتی اودلوړوبرجونوغوندی نه دی بلکه دغروله جګوڅوکوسره شباهت لری.

حقيقت

لکه چه ريا په عبادت کښی وی اوشيطنت په هوښياری کښی.
دښمنی هم که ددوستی په جامه کښی پټه وی اورقابت دمحبت په ځيرښکاری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیرمحبتونه دی چه ډیری پټی کینی پکښی پټی دی.
په ډیرو احسانونو کښی دیرزیانونه پټ دی.
ددی زمانی خندا دماشومانو او ساده گانو خندا نه ده چه یوازی دمینی او محبت له پښته وی.
ددی وخت ښیگڼه هم که هرڅومره ښکلی وی عفت او تقوی پکښی نشته او ډیره رسوایی ورسره ملگری ده.
درقیبانو احسان او مهربانی دخلقو په نظر کښی ځوانمردی معلومیږی مگرله دغه باران سره تندر، ږلی او سیلابونه ملگری دی.
زه ددښمنانو مروت عالیجنابی گڼم مگرصداقت او محبت ورته نشم ویل همدغه سبب دی چه زه دروغ اوریا بیخی نشم زغملی او په ځینو مواردوکښی ورته ډیرښه نومونه هم پیدا کوم.
زه پوهیږم چه عالیجنبان خپل رقیبان څنگه وژنی؟ ما ته معلومه ده چه قاتلان تول یوراز نه دی.
ځینی خپل رقیب په توره وژنی، ځینی په ټگی او ځینی په احسان، ته کولی شی چه دخپل رقیب سردا احسان په زورځانته ټیټ کړی اوله خپل حقه هم ورته تیرشی مگرله رقابت نه نشی تیریدلی.
په احسان او مهربانی رقیب محوه کیږی مگررقابت نه محوه کیږی رقیب وژل اورقابت وژل ډیرفرق لری.
ډیروخلقوخپل دښمنان مړه کړه مگردښمنی مړه نشوه.
دپهلوانی په میدان کښی یوپهلوان بل ته دملگرتیا لاس غځوی او احترام په ځای کوی مگرځان ورته نه ځملوی.
دغه رازاحسان دزوراوقوت خاوندان له چاسره، نشی کولی ، دانیکی یوازی دضعیفانو کړدی.
هغه چه خلق ورته سخی وایی اوستاینه یی کوی عالیجناب به وی مگردخیرخاوند نه دی.
دخان اوملک دا لویه اوښکلی مهمانخانه (میلمستون) چه گوری په زوراوجبرجوړه شویده اوډیرکورونه یی دخپلی ودانی دپاره وران کړیدی.
دارازسخیان دخوارانو اوغریبانو کیډی نه مړوی بلکه خلق خواروی اوورږی کوی یی.
حجره چلول او میلمانه پالل په حقیقت کښی دډیرو وږی کول اودلږو مړول دی.
دغه اسراف اوتبذیرچه تا ته جود او سخا معلومیږی دپاکی او حلالی گټی نتیجه نه ده.
که څوک په ظلم اوزورپه چل اوفریب پردی مالونه خپل نکړی دغه راز لوی دسترخان نشی غوړولی.
دچا په کور کښی چه هره ورځ پسونه او چرگان حلالیږی له هغه سره اورومرویا دلیوانوقوت ملگری دی یا دکیدړانوچل اوفریب.
که څوک غواړی چه رښتیانی سخی اودخیرخاوند وگوری نولاړ دی شی هغه دهقان دی وگوری چه یوه لاروی ته یی سکړک اوشړومبی په مخکښی ایښی دی اوپخپله یی هم همدغه خوراک دی.
څوک چه پردی مالونه په چا باندی نه خوری اودخپل زیاراوزحمت په گټه میلمه اومسافرپالی په سخاوت نه دی مشهورمگردخیرخاوند ورته ویلی شو.
هغه چه خانقاء چلوی او په لنگرکښی یی ډیروری مریږی مریږی په ظاهره خودی نوروته ډوډی ورکوی مگرپه حقیقت کښی دی دنوروډوډی خوری.
دغسی پیراوفقیرته که ډیرخلق ډیرخه راوړی اوله ډیروغتوسودا گرونه په تول کښی درونډ وخیژی رښتیانی فقیرویل شو ځکه چه دده هرڅه دنورومال وی اوپخپله هیڅ نلری.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنکه چه د خان او ملک سخاوت د پردی مال برکت دی د شیخ کرامت هم د نورو د کرم نتیجه دی هغه څه چه مونږ ته په ظاهره ښه ښکاری په حقیقت کښی ښه نه دی او اصل خیره یی ډیره بده ده.
مونږ دیوه لښتی روانی او به پاکی ګڼو که څه هم دلاروا د کوخو ډیری پلیتی او به ورسره ګډی شوی او ډیرو ځارویو پکښی بولی کړیدی.
ډیره ښه ده چه زمونږ سترګی د حقیقت د لیدو د پاره نه دی پیدا او هروخت ظاهرته ګورو.

لویه خدایه؟

که زه ښه وکړم ته را سره ښه کوی که بد وکړی د بدو سزا راکوی.
که ستا مینه زما په زړه کښی وی په محبت را ته ګوری.
که زه بی مینی شم ستا مهربانی کمیږی.
ستا د رحمت بارانونه په ما باندی هغه وخت وریږی چه زما په زړه کښی رحم وی.
زه چه هرڅه وکړم ته هماغسی را سره کوی.
زما نیکبختی او بد بختی زما په عمل پوری اړه لری او جنت ته یا دوزخ ته تګ زما د ښه عمل او بد عمل نتیجه ده.
زمونږ عقل او فکر هم د غومره دی مونږ چه تا ته پخپله آینه کښی وګورو ستا په باب د غه شان فکر کوو.
که مونږ ځانته ونه ګورو ستا لوی شان ته وګورو ته زمونږ له خیال او فکرنه ډیر لوی یی.
مونږ چه د ځان غوندی خلقو د پاره کالی نیسو او هغه د سرپه سترګو نه وینو یا لنډوی یا اوږده.
مونږ پوهږو چه ستا ستاینه له مونږ نه پوره نه ده.
مونږ ډیر واړه او کوچنی یو ته ډیر لوی یی.
دا زمونږ کړدی چه د ښو په مقابل کښی ښه وکړو او د بدو په مقابل کښی بد ، که مونږ خوک ووهو حاکمان هم مونږ وهی.
که مونږ په ځمکه کښی غنم وشیندوا و او به ورکړو ډیر غنم راکوی، او زمونږ آب و دانه ځمکه هم بی عوضه نه پریږدی.
که دیوه نیالګی پالنه او روزنه وکړو خوږه میوه او یخ سیوری راکوی.
که سودا ګرو ته پیسی ورکړو هرڅه چه وغواړو راوړی یی.
که له یوه ماشوم سره مینه وکړو له مونږ سره مینه کوی.
ستا شان له ټول مخلوق نه ډیر اوچت دی.
ستا اراده زمونږ د ارادی تابع نه ده.
ستا کړه زمونږ له کړونه نه پیدا کیږی.
ستا محبت زمونږ د محبت مولود نه دی.
ته خالق یی او مونږ مخلوق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومان

مونږ ناست وو ، ماشومانو زمونږ له ښنګه لوبې کولې.
کله به يو له بله ويشتل چيغې به جګې شوې ژړا اګولا به وه.
کله به د خندا شور او زوګ دومره اوچت شو چه په عذاب به يې کړو.
يوه به چه د بل د لوبو شيان ګډوډ کول هغه به په قهرشوا او کنځلې به يې کولې زمونږ پام نو ،يو را پاڅيده د بل مخ يې
شو کاري کړ د هغه په مخ ويني وبهيدې او له مستۍ نه جنګ جوړ شو.
مونږ ويل: خيردی واړه دی نه پوهيږي.
زمونږ لويوالي دا تقاضا درلوده چه د کوچنيانو طفلانه لوبې هيڅ وګڼو او ملامت يې نکړو.
ماشومان د عمر او وجود په لحاظ په رښتيا له مونږ نه واړه دی مګر دومره واړه نه لکه مونږ چه د خدای په دربار کښې
واړه يو.
د ماشومانو پوهه به له مونږ نه لږه مګر زمونږ پوهه د خدای په حضور کښې هيڅ نه ده يا هيڅ ده.
هلته مونږ له ماشومانو نه ډيرواړه يو ، او زمونږ پوهه ډيره لږه ده.
زمونږ لوبې هم دوړ وغوندی دی.
زمونږ خندا او ژړا هما غسې ده.
ماشومان پوهيږي چه واړه يو ، او مونږ نه پوهيږو.
راشی ! چه پدی خبره ډير خوشحاله شو او د لوی خدای لويوالي ته په ډير اميد وګورو.

شعر او ادب

د انسان په وجود کښې دوه شيان ډير عزيز معلوميږي چه يوه ته زړه او بل ته دماغ وايي.
له دماغ نه علم او فلسفه پيدا شوه ،له زړه نه شعر او ادب.
اروپايان زړه د عواطفو او نفسي احوالو ځای ګڼې ، مسلمانان د ايمان او عقيدی ځای ته زړه وايي.
صبر ،رحم ،کرم شجاعت ،سخاوت د زړه کاردی.
عشق او مينه په زړه کښې وی.
شعر له زړه نه الهام اخلی او له زړه سره کار لری.
ډاروين وايي: هغه لوی کمال چه د تحول او تکامل په لاره کښې يوازی د انسان په برخه رسيدلی او نور ژوی ترينه
محروم دی د انسان قلبي عواطف دی چه په رحم ،مروت ،کرم ،شجاعت ، نوعه پرستی ترينه تعبير کيږي . که انسان
غواړی چه له حيوانيت نه لری وی بايد د غه عواطف ښه وروزی ، د عواطف روزل د شعر کاردی او شعر ته
د عواطفو او احساساتو د ظهور او تجليت کوه طور ويل شو.
ښنګه چه د لمر وړانګی او پلوشی لومړی ځل د لوړو غرو په څوکو پريوزی او روستی وداع هم د غرو له څوکو سره
کوی ، د غسی د عواطفو او احساساتو پرتو هم د شاعر په زړه له نورو نه زيات لويږي او ځينی زړونه لکه د غرو څمڅې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوغارونه دغه رڼا يا بيخي نه ويني يا يې ډيره لږه ويني ، همدغه عواطف او احساسات چه د شاعر له زړه نه الفاظو ته را نقل شي شعر ترجوړ شي او په زړونو اثر کوي.

هو ! د شعر موضوع ښکلي خيالات ،عالي احساسات، دزړه تاثرات، دغم او خوشحالي خوبونه، دروحي او جسمي ښکلا اغيزې او عشق و محبت دي.

که دغه شيان په يوه ښکلي تعبير او ښو الفاظو کښې بيان شي چه د فصاحت او بلاغت مراعات پکښې په ښه شان شوي وي شعر ترينه جوړ شي او ډير ښه شعر هماغه دی چه په دغه معيار برابر وي.

څومره چه ديوه شاعر فکر او خيال آزاد وي اود محدوديت له قيودو را وتلی وی هغومره يې شعر لوړ او عالي وي.

که يو شاعر د نورو په شان هرچاته او هرشي ته سرټيټوی او په فکر کښې يې د بغاوت جذبه نه وی موجوده له هغه نه د ښه شعر هيله نشي کيدی.

شاعر بايد د فکر انقلاب علمبردار اوبت شکن وي.

شاعر ته نه ښايي چه د زاړه منطق درس د عقل له زاړه بوډانه واخلي او په زړه لاره په زاړه فکر پسی لاړ شي.

د شاعرخيال بايد ډير لوړ پرواز وکړي او له ډيرهسک ځايه دغه جهان ته وګوري.

د شاعر نظر بايد نورو غوندې نه وی او هرڅه په بل شان ووينی د شعر او ادب ژوند د فکر په ابتکار کښې دی او تقليد يې ابتذال د شاعر مرګ دی.

د شعر او ادب دنيا په دلداری او دلبری ولاړه ده شاعر بايد په هرڅه او په هروخت کښې زړه ته رجوع وکړي او ډير حساس زړه ولري.

هغه چه په زړونو کښې هيجان،تاثر او حساسيت نشي پيدا کولی اوزړونه نه خوځوی شاعر ورته نشو ويلی.

که داخبره رښتيا وی چه انسان په هروخت او په هرحال کښې دزړه په خوښې پسې روان دی اوزړه په دماغ باندی حکومت لري يعني د عقل ادراک د قلبي تمايلاتو له تاثيرلاندی وی نوويلی شو چه ديوه ملت عقلي او ذهني سير او حرکت هم د شعر او ادب تابع وی او شاعران په نفسياتو او روحياتو کښې تهيراو تحول راوستلی شی.

همدغه شعر دی چه په زړو کښي زلزلې او طوفانونه پيدا کوی او کله پکښې داسی صبر او سکون ږدی چه غرونه يې ثبات او استقامت ته حيران وی.

که دا رشتيا وی چه د چرګانو په نارو ويده خلق له خوبه پاڅيږی نو دا بايد ومنو چه د شاعرانو په نغمو ديوه ملت مړه احساسات او جذبات را ويښيږی او پدی اسرافيلی شپيلی کښې بل راز تاثيرات موجود دی.

کوم فيلسوف چه هرڅه بد ګڼي اوزندګی توره په نظرورغلی ده هغه هم شعر ته ښه ګوری او شعر د انسان دپاره يوه ښه پناه ګاه بولی.

شوپنهار روايي: ټولې بدبختي دانسان له نفس څخه نشټ کوی اوله ژوند سره ډيرمصيبتونه او غمونه ملګری دی که څوک يوه داسی چاره لټوی چه له بدبختيونه لږ غوندی په امن کښې شي بايد په صنعت او هنر کښې مستمرق شي اودښکلا په مظاهرو کښې ځان ورک کړي.

په دغه حال کښې سړی په ظاهر له خلقو سره وی مګرپه معنی کښې يوازی وی اودنيا ورته لکه يو سراب معلوميږی چه دده لمنه نشی لمدولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدغسې بيخودۍ کښې انسان د دنيا له شرا وشوره اسوده کيږي او د بې نيازۍ مقام ته نژدې کيږي چه غيرله حقايقو بل شي ته متوجه نه وي، دغه صنعت او هنرچه د شو پنها ورپه نظر کښې د ښکلا مظهر دی او دی ورته ښه پناګاه وايي شعردی.

که چيرې په دغه غم لړلي جهان کښې د سعادت او نيکبختۍ پلو شوکله کوم کوررڼا کړی وی هغه به د شعرکور(بيت)وی.

د شاعرخيالي دنيا ترډيره حده له غمونو او مصيبتونو نه پټه ده او هلته داسې به درد سره بيخودي شته چه له سړي نه هرڅه هيروي.

تاسې شعراو ادب ته په عادي او معمولي نظر مه ګورئ، د شعرتومنه او قدسيت په نظر کښې ونيسئ.

هغه څه چه په زړونو کښې پيدا کيږي او په زړونو اثرکوي هغه عادي او معمولي څيز نه وی.

دا دغم او خوشحالي ترانه دانسان په ژوندانه کښې ډيره زياته اغيزه لري او انسان ترينه هيڅکله نشي بې نيازه کيدی.

ديوه ملت ژبه، کلتور، اخلاق په شعراو ادب ساتل کيږي ديوه ولس دذوق او شعور، فکراو خيال، داحساساتو او عواطفو هنداره شعراو ادب دی.

هرڅومره چه ديوه ملت شعراو ادب عالي وی هغومره يې اخلاق،نظراو روحيات لوړوی او له لوړو ملکانو او انساني فضايلو سره يې ارتباط او تعلق زيات وی.

شعراو ادب د بشرعلايق له دين او مذهب سره ټينګوي او په هوښياري کښې بينايي او همدردي پيدا کوي.

کله چه زړونه کلکيږي يا توريږي نو شعرپکښې رقت او صفايي پيدا کولی شي .

هغه څه چه انسان د ماديت له غلامی او بت پرستۍ نه ساتي شعردی.

عارفانه ذوق، انساني عاطفه حکيمانه شعورد شعرپه نغمووده کوی اود حسن و نظرعلايق همدغه شی ساتي.

کوملت چه شاعرنلري زړه نلري، سترګې نلري، عواطف نلري اوذوق وتمناله خونده محروم دی.

شاعران دا کولی شي چه دانسان فرعوني غرورپه تواضع بدل کړي او ددوهی ملنګ ته شاه جهان خوی او مړې سترګې ورکړي.

غم او سرورد شاعرهديه ده چه له زړونوڅخه يې اخلي اوزړونو ته يې ورکوي نو کوم قدراو قيمت دانسان په بدن کښې زړه لري په يوه جامعه کښې يې شعراو شاعرلري.

د ادب راز

چاچه د شعراو شاعرپه باب ډيرفکرکړيدی او دواړه يې ډيرښه پيژندلی دی هغه وايي ډيرښه شاعرهماغه دی چه ډيرخود پرست وی او بې له ځانه په بل هيڅ شی کښې فکرونه کړي.

دغه راز شاعرخپل ځان پخپل شعرکښې ښيي او مونږ ګمان کووچه زمونږ تصويريې ايستلی دی.

شاعرځکه په مونږ ګران دی چه زمونږ دزړه خبری کوی اوزمونږ خاطرات را يادوی.

شعردزړه غږدی او دزړه غږ دمنطق له غږنه ډيرقوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعرپوهيږي چه عقل اومنطق، دليل اوبرهان په مونږباندی حاکم نه دی بلکه غرايزاواحساسات زمونږ رهبری کوی، دهمدی لامله هغه له احساس اوغريزی سره خپل تعلقات ټينګ ساتی اوله زړه سره کارلری.
هغه څوک چه زړونوته ښه ښه پيغامونه راوړی اوزړونه خوشحالوی شاعردی، هغه پيغام چه دمعشوقی له خواعاشق ته راځی شعردی.
شاعرله مونږسره دعشق اومينی په کارکښی کومک کوی اوله دينه ښه کومک بل نشته.
شاعرپوهيږی چه له نااميدی نه څنګه لذت اخستل کيږی اوغم څنګی خوږوالی پيدا کړی
شاعران لکه ماشومان ډيرښه ښه خوبونه وينی اوپه همدغوخوبونودزړه نو تسلی کوی.
که دغه خواږه رويا اوښکلی تخيلات نه وی دژوندانه تحمل ډيرګران دی.
څه شی چه مونږته ژوند خوږاوښه ښکاره کوی دهغه شی تصوردی چه په ژوند کښی بيخی نشته.
تاسی له شعراوشاعرنه علمی حقايق مه غواړی دشعرهدف حقيقت نه دی جمال دی ښکلا اوجمال لکه علم په ټينګ اساس نه دی ولاړ.
دعلم په دنيا کښی په يوڅه پوهيدل خوندلری اوپه شعراوادب کښی ايهام اوابهام مزه داروی.
دلته سراوراز، پرده اوحجاب کمال دی، هلته تشريح، تفصيل تحليل اوتجزيی ته ضرورت دی.
هغه جذبه چه دانسان په روح ډيراثرلری دسرجذبه ده.
هيڅ ښکليتوب بی پردی اوبی حجابه نه دی.
هرڅه چه مونږخوښوو اورمرويی په مخ باندی دا سرپرده پرته ده.
انسان له هغواشعاروسره شديده علاقه لری چه ځينی برخی يی ابهام لری اومختلف تعبيرونه پکښی کيدلی شی.
په شعرکښی يوازی دغريزی رهبری کافی ده.
شاعربايد دخپل فن په قوانينوکښی ډيرتاورا تاونشی چه لطف اوزيبايی يا خپل معصوميت له لاسه ورنکړی.
دلوړاوعالی شعردپيژندلو معياربل شی نه دی له ژوند سره ارتباط دی هرڅومره چه يوادبی اثرله ژوندانه سره ښه ارتباط ولری هماغومره ورسره علاقمندی زياته وی.
په شعراوادب کښی ساده انشا دا نه ده چه بيخی بی پيرايی وی اومختلف اجزا اوعناصرپکښی نه وی چه مختلف اجزا اوعناصرپکښي داسی ويلی شوی اوګډ شوی وی چه تشخيص اوتجزيه يی نشی کيدی ساده انشا ورته ويلی شو.
څنګه چه دلمرڼا ظاهراً سپينه اويورنګ معلوميږی مګرپه حقيقت کښی له اوو رنګونوڅخه جوړه ده ، ساده انشا هم له دغسی ترکيب پيدا کيږی.
غرض دا چه په شعراو وينا کښی ساده ګی ښه ده اوسادګی له ښه امتزاج له عالی نظم اوداجرا له ښه تناسب څخه پيدا کيږی.
هغه انشا چه ډيری قلقلی پکښی وی اوډيرجليل لری يعنی لکه رعد اوبرق داسی وی دليکونکی عجزاوتصنع ښی.
دغه راز هنرښودنه له واعظانوسره ښايی، په شعراوادب کښی ساده ګی لوی صفت دی نه کاکه توب اوطمطراق.
شعرله علم اوفلسفی نه دين اومذهب ته ډيرنږدی دی اوالهامی خيز دی په شعرکښی عواطف اوخدايی فکرونه ډيره اغيزه لری.
په شعراوادب کښی يوازی بشرولتيوی اوبس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اناتول فرانس چه په ادب کښې ډیرژورفکرلری شعراوشاعر، ادب اوادیب ته په دغه نظرګوری اودغسی یی معرفی کوی.

نوی کال

مونږحسابی خلق یو اوله ځان سره یوحساب لرو.
زمونږ په حساب زوړ کال ختم شو اود نوی کال په سرباندی موقدم کیښود.
مونږ پوهیږو چه زمونږ حساب نوروغوندی نه دی.
دهغوی نوی کال دشلم قرن شپږ پنځوسم کال دی اومونږ دخوارلسم قرن پنځه دیرشم کال ته نوی وایو.
په رښتیا چه مونږ پخپل حساب ډیربنه پوهیدلی یو اوپوهیږو چه په کوم زمانه کښې ژوند کووا وڅومره بیرته پاته یو.
مونږ هم دزمانی په ګرندی ګاډی کښې سپاره یو اوچیرته ځو.
دا ګاډی لکه دوزیرانوموټرکال په کال نوی کیږی مګرپه زړوا وخرابولارورون یو ،ځکه ګرندی نشوتللی.
مونږ په کال اوکالوکښې ژوند کووا وډیرخوشحالیږوچه له زاړه کوره نوی کاله ته اوله زاړه کاله نوی کال ته لاړشو.
هو ! مونږ نوی کال ته خوشحالیږو اوهرکله غواړوچه نوی لوښی پیدا کړو اوپه نوی پیاله خوله کیږدو ، که څه هم دزړی زمانی دقرمزاوجاپان لوښی ددی وخت له لوښونه ډیربنه دی.
زمان اومکان هم دوه طرفه لوښی دی چه زمونږژوند وریوری ترلی دی اوپه دواړو کښې مونویتوب خوښ دی،
مګرد مکان په ساحه کښې زوړ اونوی ښه پیژنو اوپوهیږوچه دغه ښارنوی اوهغه زوړ دی،دا ودانی زړه اودا بله نوی ده،خودزمانی په زړښت اوځوانی کښې لکه چه تیروتلی غوندی یو.
دزمانی ظرف چه هرڅومره زړیږی زمونږ په حساب هماغومره نوی کیږی، مونږ دزمانی آغازته نژدی وختونه زړه زمانه بولواودزمانی روستیوپیړیوته نوی عصراونوی زمانه وایو.
نوی کال هم په همدغه صحیح حساب بنادی.
داتیا کالوبوډا خپل روستی کال نوی کښي اودخپل ماشوم توب زمانه ورته زړه معلومیږی.
هرکال چه نوی کیږی له ځانه سره نوی خیالونه ، نوی فکرونه ، نوی کارونه ملګری وی.
که نوی کال خپل ټول کالی نوی نکړی یوڅه خونوی کوی اوځینی زړی جامی له ځانه لری غورځوی.
دنوی کال دنویتوب معیارهمدغه دی.
مونږ هیله لروچه نوی کال په ډیرونوجاموکښې ووینواوډیرنوی شیان ورسره وی.
مونږله نوی کال نه په رښتیا نوی څه غواړو اوپدی پوهیږوچه زوړ بوډا په نوی جامه کښې هم زوړدی اونوی ځلمی په زړوجاموکښې زوړنه دی.
که نوی کال زړوښکاریانوته نوی مرغی راولی نوی کارورته نشوویلی.
دنوی کال دلومړی ورځی میله هم څه نویتوب نلری ځکه چه زمونږ په هیواد کښې دهرنوی کال شروع په میلواوساعت تیریوکیږی اوقلبه کشی یعنی دکارآغازرسماً یوه نمایشی لوبه دی.
مونږباید پدی پوه شو چه نوی کال له مونږ نه څه غواړی اوپخپله څه کوی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی کال سمدلاسه دورځو په اوږدولو او دشپو په لنډولو پيل کوي.
يعنې دخوبو نووخت کموي اودبيداری وخت دکاراوفعاليت دپاره زياتوي.دتياری اوتورتم عمرلنډوی اودرڼا عمراوږدوی.
که مونږ دنوی کال په رمز او اشاره پوه شو دپسرلی برېښنا ګانی همدغه مطلب ته اشاره کوي چه دنوی ژوند اساس په برق اوبرېښنا اېښودل شويدی اوهغه زمانه تيره شوه چه دحيات اوبه په تورتم کښې وی اوژوند په تيارو کښې و.
دنوی کال له شروع کيدوسره سم په هوا کښې اعتدال پيدا کيږی اودژمی سوړوالی ورکيږی.
دنوی کال لومړی درس همدغه دی اوساړه زړونه يې نه دی خوښ راشی ! چه دزمانی په تقاضا ځان پوه کړو او پيروی يې وکړو.

زما دلاس نيالګيه!

زه نه يم خبرچه ته چيرته وی او له کوم ځايه راغلی.
دومره پوهيږم چه له نورو ګڼو نيالګيو سره په يوه تنګ ځای کښې ولاړ وی.
هلته ستا دلوېيدو اوغټيدودپاره زمينه مساعده نه وه ځکه ستا تعلق له هغه ځايه قطع شو اودلته راغلی.
زه ستا په راتلوډير خوشحاله يم اوتاته په خپل انګړ کښې ځای درکوم.
زه غواړم چه ستا تعلق اوارتباط له دغه کاله سره ښه ټينګ شی ستا نيلی اورېښې هرخواته وغځيږی،ستا څانګی اوښاخونه په دغه نوا اوفضا کښې ډيره وده وکړی اوله تانه غټه ونه جوړه شی، زه به ستا دترقی اولوييدودپاره زيار کاږم ته دلته زما له اولادونوسره په دغه کاله کښې اوسيږه !دا ځا په تاباندی نه تنګيږی.
دا ستا کوردی ته ددغه کاله له ماشومانونه يو ماشم يی.
زه هيله لرم چه ستا له سيوری لاندی ډيرخلق کښيني.
ستا شګوفه اوخوږه ميوه هرڅوک ووينی، ستا له څانګو اوښاخونونه مرغانوخوږی نغمی وکورم.
زما نيالګيه ! که زه تا شين اوسمسوروونيم څومره به ښه وی.
ستا ښايسته شګوفه ، ستا سيوری اوستا ميوه به زما دپاره ډيرلوی نعمت وی.
که دغسی ښه اثراودغه شان نيک عمل له ما نه يادګارپاته شی دا به زما نيکبختی وی.
زه دغه دګلابو بوټی اودغه دعکاسی نيالګی هم ستا له څنګه ږدم اوتا ته دا ښيم چه زما زياريوازی دميوی دپاره نه دی زه ستا له شګوفی اوښنوپاڼو سره هم ډيره مينه لرم.
که له ما سره ګيډه شته اوبی خورا که ژوند نشم کولی له ماسره سترګی هم شته اوپه مخ باندی پوزه هم لرم.
څومره به ښه وی چه سبايی ستا له څانګو دمرغيو خواږه اوازونه واورم اوپه خوږو نغمورا ويښ شم.
زما نيالګيه ! ته په دغه هوا کښې وده کوی بايد خپله خوشبويي هواته وسپاری اودهوا مرغان له تانه استفاده وکړی.
هغه وږمه چه ستا کاله ته راځی بايد له ځان سره يوځه يوسی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دشاتومچي بايد ستاله کوره بينوا لاړی نشی.
کشکی زما دوستان اوملګری ستا له سيوری لاندی خوشحاله کښيني اودلته دخوشحالی خنداواورم.
يوه خوله خندا اويوه شيبه خوشحالی پدی ارزی چه زه څوکاله ستا خدمت وکړم اوله لری ځايه اوبه درته راوړم.

دفکرپالونکی

پيراوفقيرنه يی چه خلقوته دعاوکړی اودهرچا دپاره د تسلی زيارت شی.
فيلسوف اوعالم نه يی چه خلق درنه علم اوپوهه يوسی.
طبيب نه يی چه درنځورانوعلاج وکړی.
پيسی نلری چه حاتم طايی شی اوورې ماړه کړی.
قاضی يا حاکم نه يی چه عدالت وچلوی اودحق ملګری شی.
دغه راز افتخارات ستا په برخه يوهم ونه رسيده.
ته يوشاعراوليکونکی يی مګرله تا نه ښه شاعران اوښه ليکوال ډيرپيدا کيږی سره له دی زه تا ته په ډيرقدرګورم اوتاته په ديرلوی حق قايل يم.
دلته دفکراوقلم خاوندان ډيردی مګردفکراوقلم دازادی علمبرداران ډيرلږدی ځکه ستا مقام له نورونه هسک ګڼمه.
که څوک تا ته دفکرخاوند ونه وايی زه ورسره څه کارنلرم مګرکه دفکرخاوند تا خپل حقدارونه ګڼی زه به ورته بی انصافه ووايم.
هغه څوک چه په وطن کښی هيڅ نلری اودوطن دازادی دپاره سرورکوی په وطن باندی حق لری.
همدغه وجه ده چه دفکرپالونکی مقام له فکرلرونکی څخه ډيراوچت دی اوزه هم دواړوته به يوه نظرنه ګورم.

دژوند نغمه

ټول غلی دی ، هيڅوک څه نه وايی. دژوندانه نغمه غلی ده.
په دغسي چوپه چوپتيا کښی ذوقونه مری فکرونه محوه کيږی نشاي او خوښی لکه وحشی مرغه له انسانانونه تښتی.
زه غواړم ددغه سکوت طلسم مات کړم اوخپله سرينده وغږوم.
دا سرينده ما دعشق له هيواده اودبلبلوله کوره را وړيده.
زما دسريندی اواز ډيرخوږدی.
راشی ! کښينی زما نغمی واوری زه نه غواړم چه ارزوګانی مړی اوزړونه ساړه وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د احساساتو او جذباتو د وينبولو د پاره راغلی يم.
دغه ده ما خپله سرينده را واخيستله او خپلی نغمی شروع کوم.
آه- دا څه وشوه؟ له دی سريندی نه خوهيڅ اواز نه پورته کيږی.
سرينده خونه ده ما ته تارونه يی هم په ځای دی داولی نه غږيږی؟
ولی بی سره ده؟ له دينه لويه ضايعه بله نشته.
پوه شوم اوو پوهيدم دا سرينده د بلبلو له کوره ده او بی د ګلونو له خوا بل چيرته نه غږيږی.
دا سرينده، له عشق سره ارتباط لری او تارونه يی په هماغه مقام پوری تړلی دی.
زه بايد ګلزارته ننووزم او د ګلونو په حرم کښی د خپلی سريندی آوازواورم.
زما بايد د نرګس سترګی، د غوټی خندا، د چندړولښتی، د سنبلو پريشانه زلفی وګورم او د حسن په ګلزار کښی خپله سرينده وغږوم.
بی له دينه دا خاموشی نه ورکيږی او خوشحالی نه پيدا کيږی.
دا توری وريځی بايد دلمراو سپوږمی له مخی لری شی.
د بلبلو پنجری او قفسونه بايد مات شی.
د باغ تړلی وربايد بيرته شی چه خوشحالی راشی او ذوق وشعور سترګی وغړوی.
دژوند نغمه دغه تقاضالری او بی له دينه په ژوندانه کښی نشاط او سرورنه پيدا کيږی.

نوی فکر

هرچيرته لاړم، هرچاته ورغلم ښکته پورته ډيرو ګرزيدم.
ښارونه می ولټول په هيڅ ځای کښی يی له هيچا سره پته نه وه.
هغه څه چه زه غواړم دلته نه پيدا کيږی چا چه غټه چوکی غوښتله پيدا يی کړه څوک چه په نوی موټرپسی ګرزيده هغه دی پکښی ناست دی هغه چه په پيسو پسی لالهانده و، بانکونه يی ډک کړه.
يوازی زه خپل آرزوته ونه رسيدم په ښتيا چه زه په ډيرنادراو ناياب ځيزپسی ګرزم اوزما حرص له ټولونه زيات دی.
هو ! زه نوی فکرنوی خيال اونوی جهان غواړم.
دلته نوی راډيوګانی، نوی فلمونه، نوی ساعتونه ،نوی فيشنونه پيدا کيږی. مګرنوی فکراونوی مضمون نشی پيدا کيدی.
دلته شاعرانو ډيری سندری وويلی خونوی فکرپکښی نه و.
پسرلی بيا هماغه ګلونه راوړل چه مونږ څو ځله ليدلی او بوی کړيدی.
مونږ په قرنو قرنو د ګل او بلبل زوړ مضمون اړوورا اړوو مګرنوی څه نشو پيدا کولی.
مونږ نوی مضمونونه په زړو موضوع ګانو کښی لټوو او د زړی بوډۍ په سرنوی دړی ږدو.
دلته ميندی نوی اولادونه راوړی مګر دماغونه نوی فکرونه نشی راوړی.
دلته ښځی له کورونونه وتلی شی خونوی مضمون له دماغونو څخه نه راوزی.
دلته دا عادت دی چه پيغله د پلارپه کاله زړيږی او بيا واديږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته اوس هم دزړو فکرونو کاله ته ريباران ځی او راځی او له نوونه زړی خبری ښی خرڅيږی.
دلته دبوډی په تال کښی زړی ارزوګانی ځانګی اوزاړه سرودونه غږيږی.
دلته په خيرات خواره ميلونران شی، بيسواده به ريسان شی.
زمونږ کوچنيان چه پيدا شی نو سپين ږيری وی او په ډيره زړه ځانګو کښی خملی،زمونږ للوډ يره زړه ده اوزړه دايی
زمونږدماشومانو تربيت کوی زمونږ ځوانان که ږيری ونه خريی او سپين ږيری ورته ويلی شو.
مونږنوی خولی په سرکړی مګرنوی فکرونه مورد کړه،نوی ښارونه موجو ړکړه مګرزاړه بوډا ګان پکښی ناست دی
زړی قصی کوی.
مونږ دزړوبوډا ګانو په محفل کښی زوړ راګ غږوو او له سپين ږيرونه دځوانانو اتڼ غواړو.
دا آرزو بيهوده ده زه بايد په نوی فکرپسی بل چيرته لاړ شم.
دا شی له زړو شاجانيانو سره نشته.
که داتيا کالو بوډا نوی واده وکړی هم زوړ دی، که زوړ سرې نوی پوستين واغوندی بيا هم زوړ دی که له زاړه ښاره
نوی ښارته راشی هم زوړ والی ورسره دی.
هو ! کوربيی نوی دی، مګرفکريی زوړ دی په دغسی نوی کورکښی نوی فکراونوی مضمون نه پيدا کيږی.

زوړ فکر

سترګی يی مه خلاصوی ! کوم ښکلی مخ به ووينی ليونی به شی.
ميخانه به وګوری مست به شی، ځان به ووينی خودبين به شی.
دبل عيب به ووينی بدبين به شی.
پريږدی ، چه سترګی يی پټی وی او څه نه وينی.
کوښښ وکړی ! چه په ښو او بدو پوه شی او څه زده کړی.
که دی دسواد او علم خاوند شو که دی په سمه لاره روان شو.
که ده دښو او بدو تميز وکړ بيا به يی سترګی پرانيزو.
دسترګو پردی به يی غوځی کړو دسترګو غړولو اجازه به ورکړو.
پخواله وخت دده سترګی مه خلاصوی.
دی بايد هرڅه په پټو سترګو قبول کړی او سپين سترګی نشی.
دی بايد هرڅه دزړه په سترګو ووينی اودسرسترګی يی تړلی وی.

نادانی اوناداری

به کورکښی يی غله نه وه جامی يی هم زړی او شکيدلی وی.
پورچانه ورکاوه مزدوری نه پيدا کيده حيران و ، چه څه وکړی اوډوډی ځانته څنګه پيدا کړی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته له ډيرو انديښنو له کوره را واوت او شپه ډيره تياره وه.
پخوا تردي يې کله غلا نه وه کړي ځکه زړه نا زړه په يوه کاله ننوت او پس له ډير تردد نه يې غلا ته زړه ښه کړ.
په دغه شپه دده بخت بيدار وځکه چه د کاله خاوند ويده و.
ده په بيړه بيړه يو څه مال را ټول کړ او په ويره ويره يې کورته راوړ.
وايي چه دغله په غره کښي ځای نشته نو په کاله کښي به يې څه حال وي.
له ده سره دا سودا ډيره زياته وه چه که سبا ته يې خلق کورولټوي او د غلا مال ترينه راوزي ژوکاله به په جيل کښي پروت وي او له دينه به هم بدبخته وي.
ده بله چاره ونه ليده دکوټي په يوه کنج کښي يې دزمکي په کښلو شروع وکړه چه د غلا مال خوندي کړي
مګريو ساعت وروسته له خاورولاندي يو داسي کنج را ښکاره شو چه د سرو او سپينوزرو زورور دولت پکښي پروت و.
کله چه دا پټه خزانه را ښکاره شوه غل وپوهيده چه په ټول کلي کښي ده غوندي بل بډای نه وا وده غوندي دذلت شپي هم بل چا نه دي تيري کړي.
هو !ده دخزانی دپاسه په لوږه شپي تيرولی دده په کاله کښي هرڅه و مګردی نا خبره و او خپل شته ورته نه و معلوم.
دی نه پوهيده چه زه ډيرلوی بډای يم اوزما په کورکښي هرڅه شته.
دده ناداری په حقيقت کښي نادانی وه نورڅه نه و.
ددغسی سړي په حال افسوس په کاردی اوکه ديوه ملت دغه حال وی له دينه لويه بدبختي او دافسوس خبره بله نشته.
دناپوهانو فطری او معنوی استعداد همدغسی له خاورولاندی پټ پاته کيږی لکه چه دنا پوهه ولس معدنونه پټ پاته وی او څه کارترينه نه اخستل کيږی.

سيند

دوچوډاګونو ، دديښتو او ميرو له ځنګه لوی سيند بهيږی مګر دغی وچی بيديا ته اوبه نه ورکوی.
په دغسی وچکالی کښي چه په اوبو باندی سرونه ماتيږی سيند لکه شوم بخيل په شتاب درومی اوزمونږ تندی ته نه ګوری.
کله چه سيند په چپوراشی کورونه او آباد پټي هم له ځان سره يوسی.
همدغه سيند له مونږ نه هغه خوا بل رازروان دی او له نورو سره يې رويه بل رازده.
هلته دغسی ورانی نه کوی. دومره بخل نه لری. دغه راز بی رحمي پکښي نشته . هلته د سيند په غاړه زرشويان دسيند له شګونه زرراباسی.
ماهی ګيران پکښي په خوراروکبان نيسی او ښکاريان يې په لواوسترډ ند کښي هيلی ولی.
هلته له سيند نه ډيری لوی ويالی بيل شويدی ، ډيرلوی لوی ډاګونه له اوبولاندی شوه .کلی او ښارونه آباد شوه ،شاړی ځمکی په ثمراغلی دغلو او ميوو پکښي څه کمی نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته د سيند په مخکښې لوی لوی بندونه جوړ شوه، دبريښنا ما شينونه ودريده، فابريکی او کارخانی په کارولويدی خلق آباد او ماړه شوه دا سيند ولی دلته دغسی او هلته هغسی دی.

مونږته په قهردی او په هغوی پيرزوينه لری، دلته ډيرتند او په خيزونوروان دی ، هلته غلی او آرام بهيږی.

دلته کوږوږځی او خپله مجرابدلوی، هلته پخپله تاکلی لاره روان دی اوبی لاری نه ځی.

په رښتيا چه سيند دلته ډيرورانی کوی او هلته ديوه نظام او قانون تابع دی چه ورانی ته يی نه بريږدی.

زمونږګناه د سيند په غاړه ده. سيند له مونږنه ډيرخه وړی دی اوډيريی را نه وژلی دی. دا سيند خونی سيند دی او له مونږ سره يی زړه دښمنی ده، ځوځله يی زمونږ کورونه وران کړی او آباد پټی يی رانه په وارواروړی دی.

زمونږټوله ګنا ه د سيند په غاړه ده.سيند زورودی اوبه مونږباندی هروخت ظلم او تيری کوی.

آه- موږ خومره نا پوه يو چه دغه راز فکرکوو او پخپله ګناه نه پوهيږو مونږخپله ګناه د سيند په غاړه اچوو، د سيند په غاړه خومونږ پراته يو په رښتيا چه دا زمونږ ګناه ده د سيند نه ده.

سيند له چا سره دښمنی نلری،سيند هرتږی ته اوبه ورکوی اودهرچا خيرنی جامی پاکوی.

سيند پوخ کارغواړی او پاخه بندونه ورته په کاردی.

که زمونږ کارپوخ وای اوزمونږ بندونه پاخه وای زمونږ ويالی نه وچيدی اوزمونږ پټی اوبونه وړل.

مونږ د سيند په بندوبست پوه نشو اوله سيند نه موکاروانخيست دا سند دژوند اوحيات سيند دی.په ده کښی دورانی اوودانی دواړه قوتونه موجود دی.

سيند دهرچا ظرف او استعداد ته ګوری هغومره اوبه ورکوی.

دمنګی خاوند اودمنګوټی خاوند ته سيند برابره برخه نه ورکوی اونه وړولښتيوته دلويوويالوپه اندازه څه ورکولی شی.

سيند دهرچا کارته ګوری او هغسی ورسره کوی يعنی خام بندونه ورانوی او پاخه بند ته ځان تسليموی.

هغه څوک چه دژوندانه سيند پخپل سرپريږدی اويوه معينه مجرا ورته نشی تاکلی له ژوند نه استفاده نشی کولی.

عقيده

په سترګويی څه نه ليدل مګردخدای کتاب يی ترڅنګه واومسجد ته راغی.

ده هغه آسمانی کتاب په تاخچه کيښود اوپه لمانځه ودريده، کله چه له عبادت نه فارغ شو اوله مسجد نه روانيده هغه کتاب پاته شواويوبل کتاب لاس ته ورغی.

دی ړوندو ، کتاب يی نه ليده اوپه کتاب نه پوهيده مګرډيرټينګ يی په غيږ کښی نيولی و.

ده ته دا نه وه معلومه چه کتاب کښی څه دی اودچا کتاب دی؟ له ده سره ټينګه عقيده وه مګرپوهه اوبينايی ورسره نه وه.

ده دخدای دپاره دغه کتاب ښکلاوه اولکه تعويذ له ځان سره يی ګرزاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمل

هغه خپله امسا ټکوله او بازارته راغی، په سترګويې څه نه ليدل مګرپه نامه يې هرڅه پيژندل له ده نه خپلو ماشومانو وځکی غوښتي وی.
دی په همدغه شی پسی راغلی و.
ددنيا بازارته ډيرانده راځي او څه اخلي. دکانداران دهغوی په سترګو کښې خاوری اچوی او ردی مالونه ورکوی.
ده ته هم دکاندارله خاورونه ډکی وځکی ورکړی چه هرڅه ورسره ګډو.
دی روان شو او په لاره کښې يې ځولی له لاسه خوشی شوه.
ده دزمکې په مخ لاس وګرزاوه او هرڅه يې راټول کړه.
دی نه پوهيده چه خپل کاله ته څه وړی؟ او دده وځکی څنګه دی؟
ده غوندی ډيرانده دلته راځي او هغه څه وړی چه دوړلو نه دی.
هو ! ړندو عمل همدغسی دی مګرړوند نوله دی زيات څه کولی شی ړوند که په سمه لاره لاړنشی بايد معذوريې وګڼو.

عبادت او دعا

درحمت بارانونه ونه وريدل، چينی وچی شوی په کاريزوو کښې دمرغی منبوکه نه لمديده، دونوپاڼی په پسرلی کښې زيړی وی، په سمسوروباغونوخزان ولګيده. په خلقودلوږی هيبت راغی.
ټول دعبادت او دعا دپاره بيديا ته ووتل. پاک خدای ته يې زاری کولی لمونځونه يې کول، درودونه يې ويل ، دعا ګانی يې کولی ، دباران تږی و ، زوروربارانونه يې غوښتل.
دغسی داخلاص عبادت، دغه رازدسوز دعا ګانی کله دوی نه وی کړی په دغه وخت کښې ددوی تعلق له خدای سره ډيرزيات و ،دوی باوردرلود چه روزی له خدای سره ده، ډوډی له آسمانه راځي اوزمکه دخدای دسترخان دی.
هرچا له خپلو بدو عملونوتوبی ايستلی،دهريوه له سترګو اوښکی بهيدی مګرد آسمان له سترګو يوه اوښکه هم تويه نه شوه.
دباران په انتظارکښې ورځ بيګاه شوه، ماښام هرڅوک خپلو کورونو ته لاړل. دقبلی له خوا توره وريځ را ښکاره شوه چه ډيره زياته تياره ورسره وه، خلقوويل دحيات اوبه په تورتم کښې دی ، زمونږ دعا قبوله شوه ،اوس به داسی زوروربارانووريږی چه غرونه رغونه به په اوبو ماړه شي اودزمکې تنده به ماته شي.
دا تياره وروورو زياتيده، کلی کورونه ، غرونه رغونه په دغه تورتم کښې ورک شوه، له آسمانه ډيرزوروربارن راښکته شو چه تالندی ،بريښنا ګانی له هيبته ډک غړونه اوزورورسيلا بونه ورسره و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهوا موجونه په دغه شپه طوفاني معلوميده، باران ديوه زورورآپت هيبت درلود ، سيلاب له غره نه ډيرى غتى تيږى وغړولى دهرچا دا يقين و چه هرڅه به سيلاب يوسى، مالونه اولادونه ښځى اونرپه ټول تباه شى دمړوپته به نه وى معلومه کلى کورونه به له خړولاندى شى اوهيڅوک به هيڅ پيدا نکړى.
دغه ډاربيا په کلى کښى دژړا انګولا آوازونه اوچت کړه خلقوبيا پاک خداى ته رجوع وکړه هماغه اوراد اوهماغه درودونه بيا لوستل کيده هرچا به دعا کوله چه باران ودريږى اودخداى له قهره نجات ومومى.

بى زړه

دايمان ځاى زړه دى اودى بى زړه دى.
چه وړوکى و له شيشکو اوپيريانو ډاريده چه لږ غوندى لوى شو دملا صاحب له ډاره په سبق نه پوهيده.
په کورکښې د ادى ډارو اودباندى د دادا.
اوس چه لوى دى دخان ډار، دملک ډار، دحاکم ډاريى په زړه کښى تينګ ځاى نيولى دى.
په لاره کښى ورسره دغلوويره ده اوپه کورکښى دغليمانو له ويرى خوب نه ورځى.
لويه خدايه ! په کوم زړه کښى چه دغومره ډيرى ويرى وى ستا ويره ډيره ځاى نشى پيدا کولى.
په دغسى زړه کښى ستا خوف ته ډيرلږ ځاى پيدا کيږى، که ستا ډاراودظالمانو ډارپه يوه زړه کښى يوشان موجود وى له دينه لويه ګناه بله نشته.
کاشکى دوى يوازى له تا ويريدلى اوستا ددښمنانو ډاريى په زړه کښى نه واى.
دخلقو ډارستا ويره په زړونوکښى کموى اوايمان ته زيان رسوى، ستا ضعيفه بندګان يوازى له تا نه نه ويريږى له نورو نه هم ويريږى. دوى اوس دزورورو په مخ کښى حق نشى ويلى اوته دحق طرفداريې ، ته په دروغوخپه کيږى اودوى له ډاره رښتيا نشى ويلى.
ستا ظلم نه دى خوښى دوى له ويرى د ظالمانو خدمتونه اوصفتونه کوى، هغه مسلمان اوس چيرته دى چه يوازى له تا ډاريږى اوبس.
ستا بنده بايد د ډاربنده نه وى اودنمرود له اوره يى ستر ګه ونه سوزى.

ملک اوملا

دکلى ملک به چه هرڅه کول خوک يى مخى ته نشوورتلى ، زروه که زور وددواړه له ده سره و. هرڅه دده په لاس کښى و ، اوهرڅوک دده لاس لاندى و ، هيچا دخپلى خوراولورواک نه درلوده. دکلى غوړى اوچرګان هرڅه دده و. ښايسته ښځى به ده کره وى، ښکلى هلکان به دده په مخکښى ګرزيدل اوهرچا به دده خدمت کاوه.
يوه ورځ به کوراوکلى کښى دا آوازه خپره شوه چه هغه بى موره اوبى پلاره هلک چه په علم پسى تللى و دعلم اوکمال خاوند شو هغه اوس له ډيرى پوهى سره بيرته وطن ته راځى ، هرچا ته سمه لاره ښى ،هرڅوک په حق پوه کوى اوهرچا ته حق وايى ځکه چه هغه دحق ملګرى دى اوله ظلم سره دښمنى لرى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا آوازه په ملک باندی ښه ونه لګیده.
ملک له دغه هلک نه وډارشو او پریشانه خوبونه یی ولیدل.
ملک پوهیده چه هغه خیرات خورملانه دی ، دهغه سترګی ډیری مړی دی او په زړه کښی یی دزورورو ډار نشته.
هغه هیڅکله بی له خدایه بل چاته سرنه ټیټوی. له هغه سره دحق جذ به او حقانی قوت شته او په وینا کښی یی بل شان تاثیرموجود دی.
ښوورځی پس ملا له یوی امسا سره راغی،ظلم او ناروا ته یی بد ویل، دزوراو قوت مخه یی ونیوله ،خلق یی پخپل حق پوه کړه او دمظلومانو ملګری شو.
دده ملګری ورځ په ورځ زیاتیدل او په ولس کښي پوهه او بیداری پیدا شوه ،هغه ملک لری شو او په ځای یی بل ودریده .دغه بل ملک هغسی ملکی نه کوله او ډیر به سم چلیده. چه علم او پوه پیدا شی ملکان سمیږی او خلق سم ملک دروی.
دفرعون او موسی قصه، دملک او ملا افسانه همدغه معنی لری.
ملکان باید به علم پسی لاړ شی او دعلم رڼا له ځانه سره راوړی.

شاعر

شاعریوازی پریږدی ځکه چه دی دجرګو او مرکو سړی نه دی .
هغه چه له نورونه ګټه کوی باید نوروته ورشی.
دی غواړی چه له ځانه استفاده وکړی نه له بل چانه.
هغه وخت چه برخی ویشلی کیدی سازنده یی دساز او سرود مجلس ته راووباله او شاعریی له خلقونه لری یوازی کښیناوه.
شعراجتماعی شو مګردشاعرپه برخه تنهایی ورسیده.
ښوک چه په آزادی مین وی هغه هیڅکله ځان نښی مقید کولی .
یومجلس که هرڅومره ازادوی بیا هم بیخی بی قیده نه وی.
دازادی معشوقه هغه وخت چاته ځان ښی چه له نورونه بیل اویوازی وی.
شاعرله ځان سره عشق لری او په ځان مین دی.
دی نه غواړی چه په نورو کښی ورک شی او نورو غوندی شی.
دی له خلقو سره همدردی لری مګرله خلقو سره ناسته ولاړه نښی کولی.
عاشق دی خومعشوقه نلری.
درد لری مګردوانه خوری.
ذلت یی نه دی خوښ اوعزت ته هم په ښه سترګه نه ګوری.
دده طبیعت بل شان دی.
دی تاسی ته لاره ښی مګرپه یوه لاره درسره نښی تلی.
سبا

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ورځ چه تراوسه يې نه دلمروړانګې دغرونو په سرولويدلي دي اونه يې دپيښواوواقعاتومطلع چاته معلومه ده دسبا په نامه ياديږي.
داا ورځ لکه يوه پټه معشوقه له هرچانه پټه ده اودسحرنسيم يې هم له مخه پوړنى نه دى لرى کړى.
دا نه ده معلومه چه دغه ورځ به څه له ځان سره راوړي اوڅه به له ځان سره يوسي.
دچمن په ګلونوبه شبنم ورولي اوکه ږلي؟
يوا اشنا به په سروسترګوله بل نه بيل کړي اوکه دوه خواږه ياران به غاړه په غاړه کړي.
دا ورځ له دغه مجهوليت اومعما توب سره دهرچا په زړه کښې محبوبيت لري اوهرڅوک ورته په اميد ګوري.
دهرچا کاراوزياردسبا ورځې دښه والي دپاره دي اودنن ورځې دعمل نتيجه دسبا ورځې په لمن کښې لټوي.
هرڅوک هيله لري چه دنن ورځې زحمت به دسبا ورځې په را حت بدل شي اوسبا به له نن نه ښه وي.
په همدغه سره د ژوندانه مشقت سپکيږي اودااميد مزي غځيږي.
دنن ورځې بندي دسبا ورځې ازادي په خوب کښې ويني اوهمدغه رازخوبونه دغمونو تله سپکوي.
چاچه نن دخوښي اوخوشحالي ډولي کاله ته را وړيده هغه يقين لري چه سبا ته به دزوی پلارشي اوله دغې خوشحالي نه به بله خوشحالي پيدا شي.
دا غولونکی سبا هيڅکله نه سبا کيږي اوترقيامته دوام لري.
دژوندانه ټول خوږوالي په همدغه شي کښې پټ دي که دغسې سبا ته څه اميد ونلرو دژوندانه تحمل هيڅکله نشو کولی.
زمکه اوآسمان په همدغې ورځې پسې سرپه خيږې سرګردانه ګرزي اوداتيا کالوبوډا هم له دغې ورځې نه نااميده نه دی.
که دسبا ورځې مينه زمونږ له زړونونه واوزي مونږ بيا ژوند نشوکولی ځکه چه زړونه سړيږي اوارزوګان مري.
که مونږ له سبا سره خپل تعلقات قطع کړو ډيرتا وان به وکړو اوخپل ژوند به فاني وګڼو.
زمونږنظربه بيا لري ښارنه کوی اوډيرلنډ به ګوري.
په دغسې حال کښې مونږ بيا اوږده اوږده فکرونه نشوکولی اودمريخ سفررانه پاته کيږي.
دسباورځې فکرزمونږ په اخلاقي ژوند کښې هم ډيره اغيزه لري اودبشرهرراز مادي اومعنوی ترقيات ورپوری تړلي دي.
دهقان دهمدغې ورځې دپاره کرکوی اوباغوان په باغ کښې نيالګې ږدي.
دخرما زړي په زمکه کښې کرل اودخرما له ونونه خرما ټولول دهغوکسانوکاردی چه سبا ته اميد ونه لری اودنن ورځې په تنګه دايره کښې ايسارنه دی.
څومره چه دانسان ذهن اودماغ ترقي کړيده ، په هره اندازه چه انسان لوی شوی اوپوه شويدی هغومره يې له سبا سره تعلق زيات شويدی.
دسبا ورځې غم خوړل ، دسبا دپاره فکرکول، دسبا ورځې ضرورت اواحتيا ج په نظرکښې نيول دډيروپوهانو اودډيرولويانوکاردی.
زه لوی اوکوچنی په همدی پيژنم چه يوډيرلری ګوری اوبل ډيرنږدې دی ګوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديوه سبا هم ډيرلرى او دبل لنډ دى.
د مسلمان سبا پس له مرګه هم شته، دده نظر بايد ډيرلرى ځار وکړى او ابدى ژوند په نظر کښى ونيسى.
ابدى ژوند همدغه دى چه سړى له سبا نه غافل نه وى او د سزا انديښنه ورسره وى.
نن او سبا هغه دوه ميلمانه دى چه يو ځى او بل راځى. مونږ له يوه سره وداع کوو او د بل په خدمت مشغول کيږو.
زمونږ خدمت بايد د سبا ورځى دپاره وى او خپله آينده په نظر کښى ونيسو ، دعقل او دورانديشنى تقاضا همدغه ده

دپسرلى ګله!

ستا ښايسته او ګلالى خيره په جهان کښى خومره قدرلرى، اسمان له دومره لويو الى سره هرسحر د شبنم په پاکو اوښو ځاځکو ستا ښکلى مخ وينځى او زمکه دخپل زړه له نمه اوبه ورکوى.
دزمکى مخ په تا ښايسته دى هو ! ستا په وږمو معطره شوه، دبلبل خوږه نغمه ستا دجلوى برکت دى، شاعران ستا په ستاينه په جامعه کښى مقبول شوه ، ښکلو پيغلوتا ته پخپل اوربل باندى ځاى درکړ، بورا ستا په مينه په غزلو کښى وستايل شو.
په شعر او ادب کښى ستا برخه ډيره زياته ده، دمينى او محبت ډيرښه سوغات ته يى.
مګرګوره چه پخپل جمال او کمال مغرورنشى او له باغو نه اوزى.
تا غوندى ډيرښکلى او ښايسته ګلونه دهيواد په غرورغوکښى پيدا شوه چه نه چا وليدل او نه چا وستايل.
که ته هم له دغه چمن نه ووتلى او په غرونوکښي دى ځاى ونيونه به بلبل پيدا کړى او نه ماليار.
ته دخلقو له نظره مه لرى کيږه او ځانته ماليار پيدا کړه !
دانسان دا عادت دى چه مطلق ښه نه ستا يى او هرښه څيز ښه نه ګڼى هو ! دى هماغه شى ښه بولى چه ده ته نژدى وى او دده خپل وبلل شى.
دلته هرڅوک خپل ښاغلى ګڼى او هريو دخپل باغ ګلونه ستايى .
نه هيڅکله دخلقو له نظره لرى کيږه مه.
ستا ښايست دخلقو دتوجه او التفات نتيجه ده.
که ته غواړى چه هرڅوک دى قدر وکړى او پخپل سرد پاسه ځاى درکړى لکه نرګس هرچاته په ښه سترګه ګوره او لکه دباغ غوټى هرسحرخلقو ته خانده !
په دغسى التفات او يوه خوله خندا سړى دخلقو زړونه خپلولى شى.
په يو ازى ګلتوب او ګلاليتوب هيڅوک قدر او منزلت نه مومى او نه په تش ښايست دلبرى او دلربايى کيږى.
راشه زما دباغچى ګل شه * چه هرسحردى په ديدن تازه کومه

د رمى خاونده !

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوری کیږدی او دلویی رمی خاونده !
پدی سره او ښکنده غرمه کښی ،پدی وچه بیدیا او سپیره صحرا کښی ، چه یخی اوبه ،یخ سیوری توده ډوډی شودی او مستی کوچ او پیروی کورت او غوړی پوخی او پنیرونه هرڅه له تا سره دی په خوارانو او بیوزلو رحم وکړه !
له لارویونه خپل خوړونکی سپی ایسارکړه !
هرڅوک چه ستا کیږدی ته په هیله او اسره راځی هغه له خپلو سپیونه ساته او قدریی کوه !
په دی وچ ډاک کښی بل سیوری نشته یوازی ستا سیوری ته هیله او اسره کیږی.
که ته خپل سپی ونه نیسی له دینه لویه به رحمی بله نشته.
ای دخوږوسپیو خاونده !
ستا دسپیو تاوان له تا رسیږی او ددوی په ضررته نیولی یی.
سپی او نفس دواړه یو شانته دی.
ته خپل سپی ونیسه ! او په مونږ رحم وکړه !
ته پخپلو سپو دا ګمان مه کوه چه دوی به هروخت ستا غلیمان نو ته غاپی .
دوی ډیرځله دا سمان ستوروا و سپوږمی ته هم غاپی .
ستا په ملګرو او دوستانو هم بلوڅی او غوټی وهی.
آه- هیڅوک زما ناری نه اوری.
دخپلو سپیو حملی هم نه وینی.
زما غږ ترکیږدی نه رسیږی.
دوی ولی څه نه اوری؟
ولی څه نه وینی؟
ولی په چارحم نه کوی؟ پردی خوبه نه وی؟
کیږدی خود پښتنو معلو میږی.

بی ګناه بندی

پریږدی ! دا بی ګناه بندی پریږدی !
مه و یریږی ،دده په آزادولو کښی هیڅ خوف او خطر نشته.
فساد او شرارت له ده نه نه پیدا کیږی.
دده بندی کول لویه ګناه ده.
دا هغه یوسف دی چه دبی ګناهی په سبب په زندان کښی لویدلی دی.
که دی له زندانه راو اوزی ستا سی آینده سنجولی شی او ستا سی دبلی ورځی غم خوړلی شی.
پریږدی !دا بی ګنا بندی پریږدی !

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دی خلاص شو ستا سو انتظام به په ډیره ښه شان وکړی.
ستا سی وړی به ماړه کړی، ستا سی بربنډ به پټ کاندی.
تا سی د غه ښکلی موجود په تورو څاګانو کښې مه غورځوی.
په زندانونو کښې یې مه اچوی.
په لیوانو او پړانګانو یې مه خوری.
پریږدی ! دا بی ګناه بندی پریږدی !
دی به ستا سی د ګډو وډو او پریشانو خوبونو صحیح تعبیرونه وکړی.
ډیری سخری، مبهمی او مجملی غوټی به پرانیزی.دی د راتلونکی حال پیشبینی کولی شی.
د طبیعت په رمزونو او اسرارو پوهیږی.
د جوی او فلکی اوضاعو اقتضاآت ورمعلوم دی.
پریږدی ! دا بی ګناه بندی پریږدی !
دده په آزادی باندی علم او پوهه زیاتیږی.
وطن رڼا کیږی، ړانده بینا کیږی.
دی له خپلو جفاکارو وروڼو سره هم ښه سلوک کوی.
دی ډیر پیچومی او اارولی شی.
ډیری کړی لاری سمولی شی او ډیر مشکلات حل کولی شی.
ما خوب لیدلی چه دا بندی خلاصیږی او د سلطنت په کرسی کښینی .
ښه فکر وکړی !
دا بندی څوک دی؟
پس له ډیره فکره وایم:
فکر دی فکر !

نظر لالا

په یوه ستانه کورنۍ کښی یو سپین ږیری خدمتګار او سیده چه هر چا به ورته نظر لالا ویل.
دا سړی د ماشوم توب له وخته د بوډا توب ترزمانی په د غه کاله کښی و او خپل ژوند یی په همد غه کاله کښی خاوری کړ.
ددی کاله نسبی سړی نه و او د خدمتګار په حیث یی کار کاوه، مګر مزدور ورته نشو ویلی ځکه چه د مزدور په شان کار یی نه کاوه.
هیڅوک به خپل خان د خان د پاره په کار کښی د غومره ستړی نکړی لکه چه نظر لالا د دغی کورنی په خدمت کښی ستړی او ستومانه و.
کوم کار چه څوک د یوی ټینګی او لوړی عقیدی د پاره کوی هیڅ حریص او په ګټه مین سړی یی د پیسو د پاره نشی کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده دغه خدمت د خدای د پاره کاوه او په داسې جذبه يې کاوه چه دلمانځه د فوتيدو هم څه ډيره پروا ورسره نه وه.
په دغه سړي کښې ډيرزيات اخلاص، امين توب او صداقت موجود و چه پدې وخت کښې يې مثل او نظيرنشي پيدا کيدی يا ډيرلږ پيدا کيږي.
دا سړي به نامه او بې نشانه سړي و، جامې به يې تل زړې او خيرې وې مګردزړه صفايي يې دومره زياته وه چه زه ورته حد او اندازه نشم ټاکلی.
په کوم کلي کښې چه نظرلالا اوسيده دجاه او جلال خاوندان او دعلم وفضل صاحبان هم اوسيدل چه ځينو مريدان هم نيول مګرزه له هغوټولو نه نظرلالا انتخابوم او له نورونه په ادب تيريږم.
زما دا عادت دی چه له مخدوم نه خادم ته په محبت ګورم او له پيرنه مې مريد خوښ دی.
له ماسره اوس دا فکرډيرپوخ شويدی چه دخيرا وبرکت خاوندان په ساده مسلمانانو کښې ډيرموندلی شو او پوهان او هوښياران دبل دپاره له خپلې ګټې نشي تيريدلی.
څوک چه دخدای دپاره دنورو خدمت کوی او خپل ژوند دنورو له ژونده قربانوی هغه لکه نظرلالا داسې وی چه خپله مادی ګټه هيڅ نه پيژني او په پردی کاله دومره زهيروی چه له هيچا سره به دخپل کاله دغومره غم نه وی دا سړي په توراوسپين نه پوهيده الف او بې يې نه وه لوستی دلفظ او معنی فرق يې نشوکولی مګردنيکی او خيررسولو په لوړه مبدا يې ټينګه عقيده لرله او دا جذبه پکښې دعشق حد ته رسيدلې وه.
نظر لالا دهرچا په نظرکښې ډيرسخت او بخيل سړي معلوميده هرچا به ويل چه ده غوندی سخت سړي بل نه پيدا کيږي، په رښتيا چه دده پيرزوينه په ځان باندی ډيره لږه وه مګربخيل ورته نشم ويلی او ډيرحاتمان زه ورځنی ځاروم.
کله به چه د کاله خاوند نظرلالا له کابله ننګرهارته استوه چه ښاروی او پسونه بوزی نو يو څو ډوډی به يې ورته پخې کړې او ډيرې لږې پيسې به يې هم ورکړې چه په لاره کښې ځانته کوم وخت څه نګولی واخلي يا چيرته دښارويو دپاره واښه پرې رانيسي، دا سړي به له کابله لغمان ته ولاړ او ښاروی به يې هم ورسول، مګريوه مياشت يا دوه مياشتې پس به چه څوک ميلمانه راغلل او چرګ به پکارشو نظرلالا به هغه پيسې په چرګورو ورکړې چه ميلمانه په ښه شان عذرشي او د کاله دخاوند ښه نوم وساتل شي.
دی هغه راز خدمتګارنه و چه له خپل مخدوم نه څه واخلي او دځان دپاره شی ذخيره کړي بلکه ده به هغه ته څه ورکول او خدمت يې بيخی وړياو.
دده خور او خوريې ډيرغريبان و مګرهيڅ بد ګمانه سړي هم دا ګمان نشوکولی چه دی دی هغوی ته څه ورکړي.
که کله به دکاله خاوند دده په خاطرهغوی ته څه ورکړه دی به خپه کيده او ددغه کاله زيان ورته لکه د ايمان زيان معلوميده.
دنظرلالا دا عادت و چه چرغړ به له خوبه پاڅيده او دسپيدو په رڼا کښې به غره ته ته، ترڅو به چه لمرڅرک واهه ده به له غره نه دخسوګيډی راوړ، چه سبا ناری به يې وکړ نو بيا به په نورو کارونو پسې روان شو او ټوله ورځ به يې کار او خدمت کاوه.
هغه پس له ما ښامه هم دشپې ترلسوبجو دميلمنو خدمت کاوه او ډيرناوخته به ويده کيده.
دده په کارکښې درخصتي او تعطيل ورځې نه وې او دناروغي دپاره يې هم فرصت نه درلود.
دی دعادت او ډيرکارکولو په وجه له پولادو نه هم کلک و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ګيډې چه ده د شپيتو کالو په عمر په شا باندی راوو ړ د دی زمانی ښه ښه ځوانان يې نشی وړلی.
ده به هر کله د ختا پيوندی کالی اغوستل او خوراک يې هم ډير خوارو.
ترخو به چه ډير مجبور نشونو دا خترپه ورځ به يې هم نوی کالی نه اغوستل.
په دغه کاله کښی به چه هرڅو مره ښه څه پاخه شوه دده برخه به پکښی ډيره خواره وه ځکه چه ښه ډوډی دده له ستونی ښخه نه تيريده او په همدغه وجه به د چرګ ورميږ دده برخه وه.
نظرلالا له تودی ډوډی سره هم دښمنی درلوده او چه په شکور کښی به سړه پرته وه نو دی ته به يې لاس نه وروړ.
په همدغه سبب دی په ډيربخل مشهورو او هرچا به ورته سخت او بخيل ويلی.
دا و د خلکو قضاوت چه له حقيقت نه ډيرلری و او په ډيری ظاهربينی بناوه، هغه خوک چه خپل ژوند د بل د پاره وقف کړی او هيڅ دنيا يې ګټه پکښی له نظرلاندی نه وی هغه ته به ښتګه بخيل ووايو.
هو ! نظرلالا په ځان باندی بخيل و ځکه چه له ځانه تيرو او خپل ځان يې بل ته بخښلی و ده ته به که چا د خدای د پاره څه ورکړه هغه يې د بل د پاره اخستل او بل ته يې ورکول.
دا ايثار او فدا کاری چه پدی وخت کښی لکه دانځر ګل يا د مرغی پی ډيرنادرځيز معلوميږی له انسانی غرايزو سره ډير موافقت نلری او مثالونه يې ورک دی.
دا راز سړی د خلقو په نظر کښی ډيرساده او ډيرا حمق معلوميږی.
په عقل او پوهه دا ګمان نشی کيدی چه چا ته ددغسی ايثار او فداکاری اجازه ورکړی.
خپل ځان خوار ول او بل پالل، له ځانه تيريدل او د بل په ښه ورتلل د عقل او فکر کار نه دی، ددغسی کارونو د پاره يو لوړ معنوی عشق په کار دی او د نظرلالا اخلاص غواړی.
ددغه کاله هرڅه د نظرلالا په لاس و او دده په امانت داری هرچا داسی يقين درلود چه هيڅ شک پکښی چا نشو کولی.
زه د هغه چا ستا ينه نه کوم چه نظرلالا ورته ډيراخلاص او عقيدت درلود او د زما په نظر کښی د ستايلو وړ نظرلالا دی اود ده په ښه سړيتوب ټينګه عقيده لرم.
دی او س له نظره پناه دی او زه دده زيارت ته په ډيراخلاص ورځم.
په هغه اديره کښی چه دی خښ دی نورقبرونه هم ډيردی او په وربانداى لاجنډی هم ولاړی دی مګر زه خپل مراد له نظرلالا څخه غواړم.
دده حسنات راته ډيردرانه معلوميږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جبراواختيار

هفه کارچه انسان په اراده اواختيارنه وي شوى دفخرورنه دى اودملامتي موجب هم نه گرزي يعنى که دچا ونه ټيټه وه گرم نه دى که چا متوسط قد اوقامت درلود ورته نشوويلى چه ډيرښه کاردى کړى اواندازه دى ساتلى ده.
که يوسړى خپل سپين مخ تورکړى ملامت دى مگرد حبش مخ که هرڅومره توروى څوک يې نشى ملا متولى ځکه چه دده اختياراواراده پکښى دخل نلرى.
که يوسړى خپل غليم په جنگ کښى مړ کړى اوخپل شجاعت ښکاره کړى حق لرى چه پخپله توره اوتوريااليتوب فخروکړى مگرکه مرغى ولى اوسړى ولگيده که څه هم دده دزوروراوزړوردښمن وى خپل بريت نشى تاوولى اوتوريالى ورته نشوويلى.
هيڅوک يوگونگ په حق نه ويلونه گره موى ځکه چه هغه مجبوراومعذوردى.
مگرهغه چه ژبه لرى اوله ډاره حق نه وايى له ملامتي نه نه خلاصيږى که څه هم يوڅه مجبوريت دلته هم شته اواختيارنيمگړى دى.
دجبراواختيارمسله ډيراړخونه لرى اودغه فيصله څه آسانه خبره نه ده.
زه په دى ځاى کښى دا اراده نلرم چه له علمي خيړنى نه کاروا خلم زما مقصد بل دى اودملايانوپه کارکښى کارنلرم.
زه حتى الامکان له فلسفى بحثونو نه ډډه کوم مگرکله کله مى دموضوع تعلق اوارتباط مجبوروى چه په معقولاتوکښى مداخله وکړم.
زه نه وايم چه انسان مختاردى ځکه چه مونږ ډيرمجبوريتونه لرواودجبرمظاهردلته بيخى ډيردى.
مونږمجبوريو چه په وچه مزل وکړوځکه چه دلته بحرنشته اوزمونږ په هيواد کښى بيړى نه گرزى.
همدغه شان مونږله کابله ننگرهارته په هوا نشوتلى ځکه چه هوايى سرويس نه دى جارى مگردغه راز مجبوريتونه په ځينونوروځايوکښى نشته هلته يوسړى اختيارلرى چه په هواځى که په بحرکښي اوکه په وچه.
اوس پوه شوى ! چه جبراواختيارپه هرځاى کښى يوشانته نه دى اوټول انسانان يورازنه دى.
ډيرمجبوريتونه پخواو چه اوس نشته اوخپل ځاى يې اختيارته پرى ايښى دى.
يوه ماشوم چه اول پيدا شى هيڅ اختيارورسره نه وى اودبل په غيږ کښى ژوند کوى پخپله نه چيرته تلى شى اونه راتلى شى. څملول اوپاڅول يې دبل په لاس وى اوکالى بل څوک وراغوندى مگرڅومره چه لويږى اوغټيږى هغومره دمورله غيږى لرى کيږى اوله مجبوريت نه داختيارخواته درومى.کله چه پخپلوپښوروان شى نوبيا خپل مخ پخپله وينځى اوپخپله خوښه له کاله وځى يا کاله ته راځى.
کله چه ځوان اوځلمى شى دکاله واک اواختيارهم دده شى اودپلارپه جايداد تصرف وکړى.
په هره اندازه چه دژوندانه درجه اومرتبه لوړيږى مجبوريت کميږى اواختيارزياتيږى.
يوکاني که څوک هرى خواته غورځوى، اوهرراز لوبى پرى کوى کولى يې شى مگرونى اوبوټي دغسى نه دى يعنى دنبات مجبوريت له جماد نه لږدى، ځکه چې دحيات اثرپه ده کښى زيات دى.
له ونواوبوټونه بيا دڅارويواختيارډيردى اوجبرونوهم تخفيف موندلى دى، انسان چه له حيوان نه پورته مقام لرى اودتکامل په لاره کښى وړاندى دى دده اختيارنورهم زيات شوى اوله خپلى ارادى نه ډيرکاراخلى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په انسانانو کښې هم دوحشي او مدني انسان دعالم او جاهل انسان دقوي او ضعيف انسان په اختيارکښې ډيرفرق موجود دی مګربيا هم په هرحال کښې يوڅه مجبوريتونه شته او په جبراو اختيارکښې ډيرفلسفي بحثونه کيدی شي. ددنيا ډيرپوهان پدی عقيده دی چه دانسان ډيرکارونه په ظاهره ارادي او اختياري معلوميږي مګرپه حقيقت کښې دمجبوريت اثروي اوخبره له اختياره وتلي وي.

دوی وايي هغه سړی چه ډيرپه غيظ او غضب کښې وي او په همدغه وجه دچا دوژلو اراده وکړي مونږ ورته داختيارخاوند نشوويلی ځکه چه دی په دغه حال کښې دداسی اغيزو او نفسی تاثراتو محکوم دی چه له دغه کاره ځان نشي ژغورلی او پخپلو احساساتو حاکميت نلری که مونږ پوه شو چه دی په دغه وخت کښې له يوه ليونی نه څه فرق نلری او په طبيعي حال کښې نه دی ، دی به ارومرو مجبوره ګڼو اودغه کارته به غيراختياري ووايو.

همدارنګه هغه څه چه يوعاشق دعشق په جذبه کښې دعشق دپاره کوی له مجبوريت نه نه وی خلاص او اختياری ورته نشوويلی.

ددغوخبروخلاصه اونتيجه داده چه شديد محبت او شديد بغض دانسان اختيارسلبوی او هغه څه وربانديکوی چه په عادی او طبيعي حال کښې يې يوعاقل انسان نه کوی دهمدی لامله ډيرخلق پخپلو ځينو کارونو بل وخت پښيمانه کيږي او پوهيږي چه ښه يې نه دی کړي.

ځينې نورپدی عقيده دی چه انسان داختيارخاوند دی که ښه کوی بايد ښه ورته ووايو او که بد وکړي بايد بد يې وګڼو. دوی وايي که انسان د عشق دپاری کوم کارکوی او که ددښمنی دپاره په دواړو حالو کښې دغه کارده ګڼل کيږي او په ده پوری تعلق نيسی ځکه چه دغه مختلف احوال چه دزوروري مينی يا دشديد عناد په اثرپيدا کيږي اونفسي يا روحي اغيزی ورته ويل کيږي پخپله له نفس څخه عبارت دی او نفس دهمدغو احوالو او کيفياتو نوم دی ، هسی نه چې کوم بل شی په نفس اغيزه کوی او اختياريې سلبوی.

ارسطو دجبراو اختيارحدود ډيرښه ټاکلي دی او پدی باب کښې يې ډيره ښه فيصله ګړيده.

دی وايي هغه کارچه يوسړی پخپله اراده نه کوی اوده ده اختيارپکښې هيڅ دخل نلری ښه او بد يې ده ته نه دی راجع اوده کارورته نشوويلی يعنی که يوزوروربا د يوسړي کومی خواته يوسی يايې څوک لاس او پښې وتړی او له يوه ځايه يې بل ځای ته وړی نودلته اختيارسلب دی او په مجبوريت کښې هيڅ شک او شبه نشته مګرکه يوسړی دخپل شرافت دساتلو دپاره کوم کارکوی اوخپل عزت او وقاريې يوه کارته مجبوروی نودغه راز مجبوريتونه دجبرله قانون لاندی نه راځي.

دی دمثال په ډول وايي: که ديوه سړی مورا وپلار اولادونه ديوظالم اومستبد له تهديد لاند وی چه دده په تسليمدو او اطاعت هغوی له زيان او ضرره محفوظ پاته کيږي او که اطاعت ونکړي هغوی ضايع کيږي نوپه دغه صورت کښې دا سوال پيدا کيږي چه که دغه سړی دهغه ظالم له خوا په يوه ناوړه کارمامورشی دی په دغه باب کښې مجبوردی اوکه مختار؟

ارسطو وايي چه دلته جبراو اختيارمخلوط شانته دی مګرداختيارجنبه غالبه ده ځکه چه ددغه کارپه کولو او نه کولو کښې دترجيح او انتخاب مسله مينځ ته راځي نوهره خوا چه دی انتخابوی او ترجيح ورکوی هغه دده خوښې او ارادی ته راجع ده اوده ده کارګڼل کيږي.

دی وايي په دغسی مواردو کښې که سړی ناوړه اوبد کاروکړي دغه راز مجبوريتونه معقول عذرنشي کيدای په دغسی مجبوريت بايد سړی پښې کيږدی او هغه څه وکړي چه انساني شرافت او وجدان يې تقاضالري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شجاعت او شهامت چه يو اخلاقي فضيلت دی په همدغسی موارد و کښی ځان ښيی او د افتخار حق پيدا کوی.
هغه د سرخطر چه په جنګ او جګړه کښی يو بی زړه سړی تيښتی ته مجبوروی د خلقو په نظر کښی څه اعتبار نلری په همدغه وجه له تورو او ټوپکونه تښتيدونکی هرچاته سپک ښکاری او هغه چه له مرګه نه ويريږی او په ايستلو تورو ورځی د خلقو په نظر کښی درانه معلوميږی.
که په دغسی مجبوريت خلق قاييل وای هرڅوک به له جګړې څخه تښتيده او هيچا به هغه ته په سپکه نه کتل.
هغه افتخار چه د شجاعت او شهامت خاوندان يی ګټی د دغسی مجبوريتونو په نافرمانی کښي پټ دی لکه چه عار او ذلت د دغه راز مجبوريت اطاعت او انقياد ته ويل کيږی.

دخان واده

له خوبه پاځيدم ، د ډول او سرنی آوازمی ترغوږه شو او ډيره لويه ورا را ښکاره شوه چه ډير خلق ورسره خوشحاله روان و ، او د خان په واده کښی يی لا سونه غورځول.
زه هم له دوی سره ملګری شوم او پدی خوشحالی کښی می ځان شريک کړ.
د دی ښادی د ډول او سرنی غږ ډيرلری ځايه رسيده او ډيرو خلقو پکښی اتنونه کول.
چا به ډزی کولی چا به اسونه ځغلول، ځينو به ټوکی او مسخری کولی په دغسی خوشحاليو کښی ماښام تيار ه کلی ته ورسيدو او ډولی د کاله په مخکښی ښکته شوه.
د کلی ښځی په ډيری خوشحالی او د ډولی پردی يی جګی کړی همدغه وخت خندا او خوشحالی ځپل ځای غم او ژړا ته پريښود او دا معلومه شوه چه د غی ښکلی ناوی د خپلی ازادی د پاره ډيره لويه قربانی ورکړه او د اجباری واده ملا يی ماته کړه.
د دغه حال په ليدلو د هرچا په احساس کښی بدلون راغی او مونږ وپوهيدو چه کله خلق جنازه هم په ډول او سرنی وړی او په غم د ښادی ګمان کوی.
په دنيا کښی ډير داسی غمونه شته چه د خوشحالی په ډولی کښی پټ دی او خلقو په شعور او تميز مسخری کوی.
زما يوه ملګری په دغه ورځ وويل: په رښتيا چه خوشحالی څوک په زور او جبريا په ډيرو پيسو کورته نشی وړلی.
مګر خان لاترا وسه په دغه حقيقت نه دی پوه او خپله خوشحالی په دغه ډول غواړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غم او خوشحالي

زما اشنا له ډيروغمونو سره نا اشنا دی دهغه په کاله کښې چا دماشوم ژړا نه ده اوريدلې او دخپلو ماشومانو په مرګ اودرد يې هيڅکله نه دی ژړلي.
هغه دخوی اولورپلار نه دی چه داولاد په تبه او شری يا کوی غمجن شي.
هغه حال چه يو پلاريې دخپل کوچنی ځوی يا ځلمی ځوی دځانکدن په وخت کښي وينی دی ترينه نا خبره دی.
ده غوندی بی غمه سړی ډيرلږ پيدا کيږی او په همدغه سبب يې دخوشحالي برخه هم ډيره لږه ده.
دی چه پخپل کاله کښې خپل خلف الصدق نه وينی په زړه کښې ډيرځوريږی او ځان بدبخته ګڼی مګردده دغه غم زمونږ په نظر کښې دهغه چا له غمه ډيرسپک دی چه دوه زامن يې ژوندی دی اويوه د دميه غيږ کښي خدای ته ځان سپارلی دی ځکه مونږ هغه ته دفاتحې دپاره ورځو او ده ته نه ورځو.
زمونږ دا عادت دی چه که دچا په کاله کښې نهه مياشتينی اولاد مړ پيدا شي ويرورسره نه کوو اوهغه هم دغم کمپله نه غوړوی مګرپه کوم کاله کښې چه ددوه ورځو ماشوم مړشي هلته غم او مصيبت مجلس جوړيږی او خلق ورسره همدردی کوی.
موريس مترلينګ وايي: تاسي په ملياردونو نطفی ضايع کوی مګرخوابدی کيږی نه اودغه راز ضياع دچا دغم اوخپګان موجب نګرځی. ددی خبری معنی داده چه زمونږ غمونه معقول نه دی محسوس دی.
هرضايعه چه يوازی عقل پری پوهيدلی شي او احساسات ورسره تعلق نلری همدغسی بی اثره دی.
زمونږ خوشحالي هم لکه زمونږ غم په عقل او منطق اتکا نلری بلکه دشعور او احساس نتيجه ده.
غم او خوشحالي يو په بل پوری تړلی دی او يو له بله نه بيليږی.
ځينی ګمان کوی چه خوشحالي له بی غمه خلقو سره زياته ده او هغه څوک ډيرنيکبخت دی چه هيڅ غم نلری مګرحقيقت دغسی ندی اوښادی هرچيری دغم په اندازه ده.
حقيقی بدبختی په بی غمی کښې ځای لری اوبی غمه سړی ته که سړی وويلی شو نيکبخت خوورته هيڅکله نشوويلی.
غم او خوشحالي لکه ديوی ټوټې دوه مختلف مخونه دی چه اصل يې يودی.
څنګه چه شپه اوورځ يو په بل پوری نښتی دی اوهرکاله ته دواړه وړاندی اوورسته راځی دغم او خوشحالي ارتباط هم دغه راز ټينګ دی که څوک وغواړی چه هغه يو خپل کاله ته پريږدی او دابل ايسارکړی له دينه لويه اشتبا بله نشته.
داسی کيدی شی چه ورځ اوږده شي اوشپه لنډه يا شپه لويه وی او ورځ وړه وی مګرداسی ورځ چه شپه ونلری يا داسی شپه چه ورځ ورپسی نه وی په دنيا کښې نشته.
که لمرتراخرته پاس په تندی ځای پرځای ولاړ وای اودزمانی په رنګ کښې هيڅ تغيراوتحول نه وای موجود هيڅوک به نه پوهيده چه شپه څنګه وی اودهمدی لامله چه شپه به چا نه پيژانده لپدی به هم نه پوهيده چه ورځ څنګه وی او څه کيف لری.
غم او خوشحالي هم لکه شپه اوورځ يو په بل پيژنو که غم له دنيا بيخی لاړ شي خوشحالي هم ورسره ځی که ژړا نه وی خندا هم نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هماغسې چه هګۍ له چرګۍ پيدا کيږي او چرګه له هګۍ نه غم او خوشحالي هم يو د بل اولاد دي.
انسان بايد پدې پوه شي چه غم او خوشحالي يو ظاهري او اعتباري فرق لري يعنې دا فرق هم لکه د شپې او د ورځې فرق د سترګو او نظر فريب پيدا کړيدی چه عقل د او بصيرت خاوندان پری نه غوليږي بلکه ړانده هم دواړه يو ګڼي.
ځوک چه د عقل سترګې لري او د فلسفي شعور خاوند دی هغه زمانې ته په بل شان ګوری او د شپو او ورځو له سپينو او تورو پردو نه هغه خوابی رنګه زمان په بل ډول وينې هغه پوهيږي چه زمانې دواړه مخونه يوه شي ته منسوب دی او يو حقيقت دوه رنګه نبي.
ډيره ښه ده چه عقل او پوهه په مونږ ډير تسلط نلری او مونږ يې له وهم او خيال نه لری کړی نه يو ګڼې او س به شپه او ورځ را باندې يوه وه او خوشحالي به هم را باندې غميدلې وه.
زمونږ غمونه او زمونږ خوشحالې زمونږ په ژوند کښې هغه سوز او ساز پيدا کوي چه بې له هغه د ژوند کيف او خوند نه پاته کيږي.
غم د خوشحالې ځکلو ذايقه او احساس روزی او خوشحالي لکه د خوږو ميوو خوراک ترخو مرچو ته ضرورت لری.
که په دنيا کښې ترخه شيان نه وی خواږه ډير ژر زړه وهي او بيخونده کيږي.
د ژوندانه خوند غم او خوشحالي ته ډير ضرورت لری او په د غه خوند کښې د عواطفو او احساساتو خاوندان ډيره برخه لری هغه ړانده هوښياران چه په ظواهرو نه غوليږيا و د غم او خوشحالي په فرق نه دی قايل له د غه نعمته محروم دی.
که مونږ ډير عميق فکر وکړو هماغه شی مونږ ډير خوشحالوی چه مونږ يې ډير خپه کړی يو او ډير ځله هغه شی ته خوشحاليږو چه زمونږ غم پکښې پټ دی، ډيره ښه ده چه په جهان کښې د غه راز ژور فکرونه ډير لږ دی او احساسات مونږ ته د غه موقع نه راکوی چه د غمونو او خوشحاليو حقيقت ته ډير ځير شو.
ډير خلق دی چه يوه ورځ يې ګرانه ښځه مری او دی غمجن کيږي مګر بله ورځ نوی واده کوی او نوی خوشحالي هغه زوړ غم بيخې هيروی نو د غه د خوشحالي ډولي او هغه د غم جنازه يو له بله ډير ربط لری که هغه غم د غه کاله ته رانشی د غه ښادی هم نشی راتللی.
د اوصال په حقيقت کښې د هغه فراق نتيجه ده او په هغه ويرکښې د غه سرور او سرود پټ دی هرڅومره چه خوښحالي د پسرلي با رانونه زورور دی هغومره يې سيلابونه هم زورور دی، له د غسې زورورو بارانو سره تندر او برېلي هم شته لکه چه له ډيرو لويو افتخارتو سره ډيرلوی خطرات ملګری دی.
همدغه وجه ده چه زه له سپکو او کوچنيو غمونو ځخه لوی او ستر غمونه ډير ښه ګڼم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخلاقي اساس

شوپنهاروايي: دا خلاقو دپاره له ترحم نه ښه اساس نشته، انساني اخلاق بايد په همدغه اساس قايم وي.
دده په نظرکښې اخلاقي عمل هغه دی چه د شخصي ګټې هيڅ اثرپکښې نه وي او محض دبل دخيردپاره وي.
دده په نزد انسانيت يو قانون لري چه مخالفت ترينه ښه نه دی او انسان مکلف دی چه له دغه قانون سره سم وچليږي.
دده په نظر هغه کارچه قانون دپاره کيږي او هغه کارچه دقانون دپاره نه وي شوی مګرله قانون سره موافق وي يوله بله فرق لري. دی هرنيک او ښه کاراخلاقي عمل نه ګڼي دده په فکراخلاقي عمل هغه دی چه خاص دقانون دپيروی اودانساني تکليف دپرځای کولودپاره اجراشوی وي نه دشخصي ګټې دپاره.
په همدغه سبب ديوه سوداګرصداقت اوراستي چه دتجارتي ګټې دپاره وي نيک کارګڼي مګراخلاقي عمل ورته نه وايي.
همدارنګه هغه ځوک چه ډيرزړه سواندی وي او په همدغه سبب له خلقو سره نيکي او احسان کوي دغه رازنيکي او احسان دکانت په عقيده اخلاقي عمل ندی.
دی وايي که دغه سړی له خلقونه ډيری جفاګانې ووينی زړه به يې سخت شي بيا به له چاسره احسان اونيکي نه کوي مګرهغه ځوک چه دخلقوجفاګانې ويني او محض دتکليف دپاره له خلقو سره ښه کوي دا کاراخلاقي قيمت لري او اخلاقي عمل ورته ويل کيږي.
مترلينګ وايي: هغه مينه چه انسان يې له انسان سره لري بايد له ډيرلوړ اوهسک ځای نه اخستل شوی وي که يوانسان وکړی شي چه له انسانانو سره عشق ولري اوبشردوستي دعشق له کوره واخلي نه ښايي چه له ترحم نه کارواخلي اومينه يې دمرحمت اومهرباني رنګ پيداکړي.
که ځوک چاته دعدالت له مخې څه ورکولی شي دا احسان له لاری دی څه نه ورکوي که دچا له لاسه پوره وی چه دانسان احترام وکړي دلجويي اوتسلي ورکولوته حاجت نشته.
دی دانسان دپاره له چا نه رحم اوشفقت نه غواړي عشق غواړي.
داحسان له ورکړې نه دعدالت ورکړه ښه ګڼي اوله نوازش نه يې احترام دانسان دپاره غوره ګڼلی دی.
داسړی دعشق طرفداردی،دده په مذهب بايد شاه اوګدا يوله بله عشق ولري. دده له شفيق نه رفيق ښه ښکاری اوله هغې مينې نه کرکه کوي چه يومهربان باداريې له خپل صادق خدمتګارسره لري دغه راز مينه چه دترحم اوشفقت رنګ لري يوانسان لوی اوبل کوچنی ښيې پدی مينه کښې چه هرڅومره مهرباني پرته ده هغومره پکښې دمحبوب حقارت هم شته مګرپه عشق کښې کبراولويي نه ځاييږي اوآغا توب نه مني.
دی انسان ته په ډيرلوی حق اوډيرزيات احترام قايل دی مګردغه حق ورته په سوال اوګدايي دترحم له لاری نه غواړي. دعدالت په اساس يې غواړي.
که بشرښه انصاف وکړي خواران اومزدوران په بډايانو باندې ډيرلوی حق لري خودغه حق پټ پاته دی اوخلقوهيرکړی دی.
روسووايي: (هروخت چه تاسي يوآسمان خراش قصروينی يقين وکړې چه ديوه ولايت کورونه ددغه قصردبنا دپاره وران شويدی).

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چيري سم او صحيح حساب مينځ ته راشي ډيرلوى به ايان ده يروزياتو خلقو پورورى دى او دوى خيرات په حقيقت کښى د دغه پورنيمګړى ادا ده.
که يو سړى په دغسى احساس خوار او غريب ته څه ورکوى احساس يى ډيرلوړ او عالى دى او له هغه بل نه چه دا کار خپل رحم او کرم ګڼى عالى همت او لوړ شعورلرى.
دچا پوهه چه دعشق په آب وهوا کښى وده وکړى او عواطف او احساسات يى په عقل غالب وى هغه دمترلينګ په شان فکرکوى اوله نورو پوهانو نه يى فکربل رازدى.

ښه اوبد

خداى خبردى چه غل وکه خونى و يا يى کوم ډيرد شرم کارکړى و ، هرڅه چه و ، خو خلقو يى متى تړلى وى او حاکم ته يى راووست.
هريوه ويل: دى ډيربد سړى دى مونږ دده له لاسه ډيرپه عذاب يو ، دى بايد بندى شي او ډيره سخته سزا ووينى.
حاکم هغه بد وګاڼه او زندان ته يى وليږه دهغه خپلوان اخندزاده صاحب ته ورغلل او هغه يى حاکم ته ورووست کله چه حاکم دآخند زاده صاحب له راتګه خبرشو يوه ټوټه مخى ته ورغى ، دهغه لاسونه يى ښکل کړه او په ډيرعزت يى خپل ځاى ته راووست.
داخند زاده صاحب له خبرى هيڅوک نشو وتلى ، حاکم دده امرته غاړه کيښوده او بندى يى خوشى کړ.
ما چه دغه حال وليد پدى پوه شو چه دلته دښو او بدو فرق شته ځکه دښه سړى لاسونه ښکلوى او دبد سړى لاسونه تړى ، مګرټول د ښه او بدو په فرق يوشان نه دى پوه شوى دهمدى لامله هغه سړى چه خلقو په نظرکښى بد و اخند زاده صاحب ښه وګاڼه او له بنده يى خلاص کړ.
زما ملګرى وويل: دوى دښو او بدو په تميزکښى ډيرغوليدلى دى دوى وايى زمونږ ملک ډيربد سړى دى ځکه چه دغلو ملګرى دى او غله په حاکم باندى خوشى کوى مګرهمدغه کارچه اخند زاده صاحب وکړ هغه ته بد نه واى.
هرکله چه خونيان او داړه ماربنديان شى دده په برکت خوشى کيږى او دګنهګارو شفاعت دده کاردى.
دى يوازى له حاکمانو نه غله خلاصوى که شکرانه غتيه وه په آخرت کښى يى هم خلاصولو ذمه کوى او پس له مرګه يى هم ملګرى دى.
که يو حاکم يو غل دملک په خوله خوشى کړى دا کاردوى ته بد ښکارى مګرکه آخندزاده صاحب په سفارش يى پريږدى نو بيا په ښه سړيتوب او دينداری کښى حسابيږى.
دهرچا بدى که په ډيروپردو او رنګونوکښى پټه وه هغه ددوى په نظرکښى ښه سړى دى او که چا خپله بدى نه پټوله يا يى نشو پټولى دوى ورته بد وايى او په بد نامه يى يادوى.
دوى هغه غل ګڼى چه دسودا ګروقافلى وهى او دبډايانو به کورونو داړى غورځوى مګردهغه چا لاسونه او پښى ښکلوى چه په چل او فريب دخيراتونو قافلى خپل کاله ته راګرزوى او دمسکينانو حق غصبوى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخوانی ډیوی

په کاله کښی برق لګيده مګر پاس په رف باندی د تورو تيلو مسينه ډيوه ايښی وه ، په ځنګ کښی يی يوه بله ډيوه هم وه چه يو وخت پکښي شمع بليده.

هغه خوا د خاورينو تيلولاټين ښکاريده او دا سی معلوميده چه هری ډيوی پخپل وخت کښی دا کوررڼا کړی او د کاليه خلقو يی په رڼا کښی ډيری شپی سبا کړيدی مګر او س ترينه څه کارنه اخستل کيږی او د شپی په کور کښي برقونه بليږی.

د زمانی دا عادت دی چه زاړه شيان له کاره باسی او نوی شيان په کار اچوی مګر خلق خپل زوړ حال نه هيروی او زړو شيانو ته په جګو رفونو باندی ځای ورکوی.

دا عادت بد نه دی چه څوک زاړه خدمتونه هيرنګړی او زړو خدمتګارانو ته په قدر وګوری مګر کار بايد له نوو شيانو واخستل شی او به کورونو کښی وخت په وخت نوی رڼاګانی پيدا شی.

انسان په هر وخت کښی يوی رڼا ته محتاج دی او دا رڼا هر کله خپله ځيره او خپله وضع بدلوی د عالم تغير چه د دنيا لايتغير قانون دی همدغه تقاضا لری چه هر څه بايد يو راز او بل راز راشی او يوازی لوی خدای تل ترتله په يوه حال باقی وی د همدغه بدلون او تغير په وجه د علم او پوهی رڼا هم هر وخت خپل فانوس بدلوی او د لوښو په بدلون په لوښو کښي پراته شيان هم بل راز کيږی.

هغه رڼا چه د خاورو له تيلو پيدا کيږی هغه نور چه د لمر او سپوږمی له کوره راځی هغه بريښنا چه دا وبو له آبشار څخه حاصليږی د ظرف او محل په اعتبار يو له بله بيليږی که څوک په د غو ظاهری سورتونو ونه غوليږی او حقيقت ته ځيرشی نو د شړشمو او پنبی په بوټو ، د غوزانو او زيتونو په ونو کښی يوه رڼا موجوده ده چه په هر راز ډيوه کښی بيل کيف پيدا کوی که څوک هغه تيل چه په ډيوه کښی وينی په پنبه کښی ووينی يا د غه سيزونکی برق چه په برقی نغريو کښی ګوری په اوبو کښی وليدی شی هغه ته اور او اوبه دومره فرق نلری او د جهان په هره ذره کښی يوه رڼا وينی چه د صحرا په کاڼو کښی هم شته هغه نور چه کليم په کوه طور کښی ليده د ښونه په هره ونه کښي شته مګر محرمانه سترګی غواړی.

که د انسان تعقل قوی شی او د حواسو له قيده راوزی (که څه هم د بشر او سنی پوهه هماغه رڼا ده چه د حواسو له کړکيو راننوتلی ده) به هر شی کښی به يو نور ګوری او د وجود په نړی کښي به دا تور او سپين نه وی او س مونږ د حواسو تاثير لاندی يو چه په تيلو غوړ لاسونه په پندانه وچوو.

که لوښی او ظروف زمونږ د نظر مانع نشی نو په هر کور کښی ديوی ويالی يا ديوی چينی اوبه دی او د ټولو مشرب يو دی.

که مونږ د سيند اوويالی ، د کوهی او کاريز ، د داوری او باران په نومونو او صورتونو ونه غوليږو نو او وره ، ږلی او باران ديوی کورنی خلق دی او اور او اوبه هم دومره پردی نه دی.

په حقيقت کښی همدغه خوږوالی دی چه په ختکی، هندوانه، توت ،آنګور ،ناک او منه کښی يی حلول کړی او په هر محل کښي يی بيل صورت بيل خوند او بيل نو پيدا کړيدی.

هغه لوی او واړه زخمونه چه د بيلو بيلو ميوو او دانو شربتونه او عرقونه پکښی پراته دی ټول يو کيف لری او د کجرو او اوربشو په مينځکی څه فرق نشته په د غسی کتنه چه سړی له اشکالو او صورتونو نه هغه خوا وګوری

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړي ته دا معلومېږي چه کورت او شرمبې له يو غړکي راوتلي دي او مايعات او جمادات زمونږ ظاهري حواسو بيل کړيدي.
هغه وخت چه زمونږ تماس او تعلق له مادياتو نه قطع شي او مجرد شو ښايي چه د نن ورځې علم او معرفت بل رازشي او دغه رڼا بل شانته وويېنو. هغه وخت به د نن ورځې د تنويرو سايل لکه ددې کوټې بيکاره ډيوې په کارنه وي او علم و پوهه به په نورو قالبونو کښې ځان ځرګند کړي چه اوس يې مونږ نشو ليدلی.

انتخاب

زما ملګري له اجتماعي مسايلو سره ډيره زياته علاقه لري.
کله چه ولس د شورا د پاره وکيلان انتخابوي يا د حکومت مشرخيل وزيران ټاکي دی په انتخاباتو باندي په زړه کښي سل اعتراضه لري.
دده په نزد سم او صحيح انتخاب ډير مشکل کار دی او که دغه کاربل څوک کوي دی پکښې ډير عيبونه پيدا کولی شي.
دی وايي د ګوستاولوبون دا خبره رښتيا ده چه په خلقو باندي حکومت کول دومره ګران کارنه دی لکه چه په خلقو کښې لايق کسان پيژندل او انتخابول مشکل کاردی.
زما ملګري دا يوه لويه اشتباه ګڼي چه اجتماعي کارونه داسي کسانو ته وسپارل شي چه هغوي په خبرو کښې ډير مهارت لري او په خبرو ډيرښه پوهيږي ده د کوم عالم دا خبره ډيره خوښه کړيده چه په خبرلو خوا و نطاقانو کښې د فکرخاوندان ډيرلږ پيدا کيږي.
دده په نزد هغه څوک چه ډيري ښې خبري کولي شي ښه ښه کارونه نشي کولي او ډير فکرکوونکي هم د کارخلق ندي.زه دده دا خبره ځکه ښه ګڼم چه دی پخپله د فکرخاوند دی او په خبرو کښې هم ډيرښه دی، هغه څوک چه د ځان په باب کښې هم له حقه نه تيريږي او د قضاوت په وخت کښې په ځان هم حکم کولی شي بايد ښه يې وګڼو او په قدرورته وګورو.
اوس خوبه پوه شوي ياست چه زما ملګري په اجتماعي مسايلو کښې څومره عميق فکرلري مګرزما علاقه له ده سره په فکري او علمي دقت نه ده بنا بلکه دده شعري او ادبي جنبه مې ډيره خوښه دی.
دی علاوه پدی چه شاعراو ليکونکی دی په شعراو ادب کښې ډيره ښه نقادي هم کولی شي يعنی که هر څومره ښه شعربد په نظرورغی يا د شعرخاوند ښه سړی نه و، دی پکښې داسي باريک عيبونه پيدا کولی شي چه نوريې په ذره بين هم نشي ليدی مګرکوم شعرچه دی پخپله انتخاب کړي هغه هم ډيرښه نه وي يا يې نورپه ښه والي نشي پوهيدای.
ګوری! زما مقصد دا نه دی چه دی ښه شعراو بد شعرنه پيژني بلکه يقين لرم چه ادبي محاسن او معايب ورته ډيرښه معلوم دی.
زما په نظرکښې دی ډيرښه شاعردی مګر دده له باريک نظرڅخه په ويره کښي يم چه دا خبره يې په مزاج بده ونه لګيږي ځکه چه اناتول فرانس پخپل يوه کتاب کښې ليکلي دی چه ډيرښه شاعرهماغه دی چه ډيرخود پرست وی او بې له ځانه بل څوک په نظرکښي نلری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما دغه ملګري يوه ورځ د وطن په کاردارانو باندې بحث کاوه چه ځيني يې ښه ګڼل او ځيني بد ، ما چه دده دغه انتخاب وليد پدې پوه شوم چه د شعرله پيژندلو ته د سړو پيژندل ګران کار دی او دا شخاصو په عمل کښي دومره اختلاف نشته لکه چه په نظر کښې شته.

دا کيدی شي چه ډير خلق په يوه چلم خوله کيږدی مګر فکرونه او نظرونه يو راز نه دی.

دحسن انتخاب، د شعر انتخاب، د شخص انتخاب په هرځای کښې يوه اختلافی مسله ده چه د هرچا ذوق او نظر په لحاظ فرق کوی. که هر چيرته لاړ شي او هرچا ته لاړ شي يو به د بل په انتخاب اعتراض کوی او دغه شکايت به هرځای موجود وی.

حجازی د ايران ډير ښه او مشهور ليکوال ليکی: زما يوه دوست چه له ډيرو ښو ليکوالو څخه دی دايران په فرهنګستان انتقاد کاوه چه په دغه علمی او ادبی انجمن کښې ولی ځيني بيسواده اشخاص په عضويت انتخاب شويدی اولياقت ته نه دی کتل شوی؟ مګر خومره چه دده دايران د فرهنګستان اعضا وو ته بد ويل هغومره يې د فرانسی داکاډمی اعضا ستايل او دهغوی انتخاب يې ډير صحيح ګاڼه، خوورځی وروسته چه زه حجازی د فرانسی داکاډمی له يوه غړی (مسيو ماسين بون) سره په پاريس کښې مخامخ شوم نو داکاډمی بحث مينځ ته راغی او هغه په ډير قهر وويل [د فرانسی له اکاډمی نه خرابه دستګاه بله نشته خوورځی پخوا يو تن د کتابونو ناشر يعنی کتاب فروش چه د اکاډمی د ځينو اعضاو کتابونه د تملق د پاره چاپوی او خرخوی يې د اکاډمی غړی شو چه دا د بياتو به پوله هم نه دی تير شوی].

دا قصه همدغلته پريږدی ! راشی چه د فرانسی د اکاډمی انتخابات د اناتول فرانس په وخت کښې وګورو.

دغه لوی او مشهور ليکوال پخپل يوه کتاب کښې د دووتنو (شاګرد او استاد) مذاکره د اکاډمی د يوه غړی په باب داسی ليکی.

شاګرد: مسيو..... داکاډمی په عضويت انتخاب شو او دا انتخاب زه ډير بد ګڼم. دا سړی د معاشرت په ادابو ډير ښه پوهيږی او له هرحزب سره تګ راتګ لری، سربيره پدی يوې لوړی کورنی ته هم منسوب دی او وراره يې د کليسا واکدار دی، دی پخپله هم ډيرڅه لری او په کاله کښې يې ډير ښه شراب پيدا کيږی مګر ذوق او هنر نلری او دلوړی قريحی خاوند ندی ځکه راته د غه انتخاب ډير ناوړه معلوميږی او په بد نظر ورته ګورم.

استا: ناوړه انتخاب ته هيڅکله بد مه وايه او پدی پوه شه چه په کارونو کښې د تصادف او اتفاق برخه ډيره زياته ده هغه کار چه تاسو ته مسخره معلوميږی په حقيقت کښې يو انتقام دی چه تقديريې د تفريح د پاره د عقل او تدبير له خاوندانو څخه اخلی.

تا ته دی دا معلومه وی چه په دغسی انجمنونو کښې د هوس او تفنن د پاره هم ځای پريښودل په کار دی.

د قريحی او نبوغ خاوندان غالباً د معاشرت او ګذران خلق نه وی.

که يوه جامعه سل په سلو کښې عقل او منطقی وی سل په سلو کښې به د تعمل وړ نه وی او د عدالت له ساړه فشار لاندی به هرڅه ساړه وی، کوم انجمن چه يوازی له لويو او فوق العاده اشخاصو جوړ شوی وی ډيرلږ خلق به ورسره علاقه ولری.

ډيره ښه ده چه ټيټ او حقيرا شخاص له دوی سره ګډ شی او د تفريح باعث وګرزی په دغه صورت کښې به ټيټ کسان له لوړو کسانو نه علمی او معنوی استفاده کوی او لويان به هم چه خپله مقايسه له دوی سره په نظر کښې نيسی خوند اخلی. دا کار دداړو په ګټه دی او اکاډمی په دغه ډول د خپلو مهموغړو اهميت نورو ته ور کولی شی ځکه چه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلمراوستوروکرى ځينى ذاتي او ځينى اکتسابي ځلښت لرى دااکاډمى اعضا هم بايد دغه رازوى چه دځينوړڼا ځينونوروته انتقال اوسرايت وکړي.
دغه راز ناوړه انتخابات ددغه انجمن دحيات اوبقا دپاره ډيرضرورمعلوميږى اوډيره ښه ده چه اکاډمى دخپلوغړو په انتخاب کښى اشتبا وکړي يا دتصادف له تاثيرلاندى راشي اودغه راز خلق هم انتخاب کړي.
که ناوړه اشخاص هيڅکله داکاډمى په غړيتوب نه انتخابيدلى نو هغوکسانوته به ډيرلوى توهين اوتحقيرمتوجه و ، چه اډمى نه قبلولى مونږ بايد دغه راز ظاهرى اشتباهات حقيقى هوښيارى وګڼو ،اوپه نفرت ورته ونه ګورو.

دعقل برخه په ژوندانه کښى

پاک خداى چه ژوند پيدا کړ غرايزيى هم ورسره پيدا کړه چه ژوند وساتى اودحيات شمع مړه کيدوته پرى نږدى.
همدغه غرايزدى چه دهوا مرغان اودځمکى ځناوريى دزيږولواونسل ساتلو کارته داسى متوجه کړى چه هيڅ غفلت پکښى نه ځايږى، دهمدى لامله دهوا مرغان هرکال نوى کورونه جوړوى اونوى هګى پکښى ږدى ، له هګيونه بچى را ايستل او بچيوته دانه په خوله کښى را وړل دغريزى کاردى.
يو کوچنى ماشوم چه به لومړى ورځ دمورپه تى باندى خوله ږدى اوروى يى له غريزى بل لارښوونکى نلرى.
هغه پاملرنه چه يوه چرګه يى دخپلوبچيوپه نسبت لرى کوم تعليمى کارنه دى بلکه دغريزى اوفطرت په تقاضا اجراکيږى کومه شهوانى قوه چه نراوښځه يى يودبل په نسبت لرى دغريزى غوښتنه ده چه دژوند ساتلواودنسل دبقا دپاره په انسان اوحيوان کښى وجود لرى يعنى دژوندانه ساتنه اودنوع پاينښت دغرايزو وظيفه ده.
هرکله چه غرايزپه حيوان کښى ډيرقوى دى اوپه انسان کښي ضعيف غوندى دى نوانسان ته عقل هم ورکړشو چه دژوند په کارکښى له غرايزوسره مرسته وکړي اودغريزى په خوښه استعمال شى يعنى عقل يوه آله ده چه غريزه يى ااستعمالوى نوعقل بايد دژوندانه دوسايلو برابرولوپه کارکښى صرف شى اودژوند اسباب برابرکړى نه داچه دحقايقواوپټواسرارو دکشفولوکارترينه واخلواوبيځايه يى استعمال کړو.
دعقل اصله کارهمدغه دى چه له مادى سره تعلق پيدا کړى اوپه موادوکښى تصرف وکړى.
طبيعى اورياضى علوم دا مدعا ډيره ښه ثابتوى چه د عقل کارله جسم اومادى سره دى چه بايد ابعاد وپيژنى اوکميت ته متوجه شى ځکه چه دکيفيت پيژندنه دعقل کارنه دى اوعقل ددغه مقصد دپاره نه دى پيدا شوى همدغه سبب دى چه انسان يا له کيفيت نه بيخى غافل دى يا کيفيت ته هم دکميت په نظرګورى.
مثلاً زمانه په اصل کښي کيفيت دى اودکيف له مقولى لاندى راځى مګرانسان دخپلى ساعت تيرى دپاره چه دژوندانه يکنواختى ورکه کړى دغه کيفيت دکميت له مقولى لاندى راووست اودځمکى حرکت، دستوروحرکت اونورحرکتونه يى زمانه وبلله.
هيت نجوم اورياضيات په همدغه مفيده اشتبا بنا شوه اوددغى لوى غلطۍ په وسيله لوى لوى مقصدونه حاصل شوه.
که انسان ښه غوروکړى پوهيږى چه عقل انسان ته ددى دپاره ورکړشويدى چه دآلاتواومصنوعاتوپه جوړولوکښى ترينه کارواخستل شى اويوه څه جوړ کړى نه دا چه په څه پوه شى اودکميت ادراک وکړى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغرب پوهان په دغه راز ښه پوهيدلی دی ځکه يې دژوند ښه کولو په کارکښي له عقل او پوهی نه ډیر کار اخستی دی اوزمونږ پوهان په نورو تصوراتو کښی غرق دی.
مونږ بايد دجوړولو او پوهيدلو په فرق قايل شو.
جوړول اسانه کاردی مګرپوهيدل ګران کاردی.
دشاتو مچی عسل جوړوی مګرپه حقيقت يې نه پوهيږی.
مونږ ژوندکوو اودژوند وسايل برابروو مګردژوندانه په حقيقت نه يو پوه شوی.
ډاکتران اوطبيبان دژوند په خدمت ترډيره حده موفق شويدی اودزړه حال دسږوحال ورته معلوم دی مګرژوند نه پيژنی اوله روح نه ناخبره دی.
دانسان ډیره لويه اومهمه وظيفه دژوندانه ساتنه اوروزنه ده عقل اوفکر، علم اوفن دهمدغه مقصد دپاره دی چه دژوندانه اسباب اووسايل برابرکړی اوپه همدغه لاره کښی ترينه کاروا خستل شی.

حسابی خبری

استاذوويل: تاسی بايد هروخت له ځان سره حساب وکړی اوحسابی خلق اوسی !
دده يو حسابی درداو: که يو عدد له بل سره داسی يوځای کړو چه يو پاس اوبل لاندی وی لکه: 2
۲ اوڅلور۴ ترينه جوړيږی اودداړو وجود هم پخپل حال نه پاته کيږی.
که دواړه څنګ په څنګ يوځای کړولکه: ۲۲ نودوه ويشت ورنه جوړيږی اودوه شل کيږی. ددواړوعددونوشکلونه اوصورتونه هم پخپل حال پاته کيږی ځکه چه دلته دملګرتيا اوورورولی رازپټ دی اوپه هغه بل صورت کښی تفوق ،تسلط اومحوه کول معلوميږی.
ده ويل: که دوه مساوی عددونه لکه ۱-۲۱-۲ ۳-۳ هريو له بل نه وړاندی يا ورسته کړو نتيجه يې يوه ده مګرپه دوه متفاوتوعددونوکښی تقديم اوتاخيرديرزيات فرق راولی اوپه مقدارکښی ډيرتفاوت راځی که مونږيو اونه يوځای کوو اوداسی يې ليکو 19 نولس کيږی مګرشل کيږی نه.
که همدغه دوه عددونه داسی وليکو 91 خبره سلوته نژدی کيږی اوډيرزياتوالی پکښی راځی.

شعراوفلسفه

وريځی پورته په هوا کښی دی څاڅانی ښکته په ځمکه کښي.
هغه څه چه په هسکووريځوکښی شته په ژوروڅاڅانو کښی هم شته.
په دغواوبوباندی هم هماغه تنده ماتيږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلوړ خيال او دژورفکر نتيجه يوه ده.
ته ! يا خپل نظر ډيرلوړ کړه يا پخپل ګريوان کښې ډيرسربنکته کړه !
د شاعراو فيلسوف فرق همدغه دی.
زه شعراو فلسفه دغه شان ګڼم.

ولاړی اوبه

له ښاره ووتم، سمه اوودانی می پریښوده، دلوړوغرونو سرته وختم له هغه ځایه ستاسی لوړی مانۍ ډيری ټيټی ښکاريدی او پدی پوه شوم چه مونږ په ډيرټيټ محيط او ټيټه هوا کښې ژوند کوو.
دغره له سره ډيرلری ځايونه ليدل کيږی او نظر ډيرلری ځارکوی ځکه ما هم دزمان او مکان په لری ګوټ کښې هغه څه ليده چه دکوراو کلی خلقو نشو ليدلی.
همدغه وخت زه وپوهيدم چه فرعون او قارون په کلواوښارونو کښې پيدا کيږی مګرخدايی تجلی په غرونو کښې ځان ښيی او کليم له کوه طورنه الهام اخلی. دلمرلومړی رڼا دغرو په څوکوپريوږی اوورستۍ وداع هم دغرو له څوکو سره کوی.
شپانه په غرونوکښې وی او قصابان په ښارونو کښې.
دبودا اوزردشت ښبی ښبانی په غرونوکښې دی اودفرهاد دعشق داستان دغره ازانګه ده.
دغرونو اوبه ډيری پاکی او ډيری رڼی دی، دغرونوهوا ډيره صافه اوبی دوړوده.
تاسی غرونو ته يوازی دکميت په لحاظ ګوری دکيفيت په لحاظ هم هلته ډيرڅه شته چه په سمه کښې نشته.
که په غرونوکښې قيمتی لعلونه شته نو دغرونو ښکلی اوښايسته منظری هم په ښارونو کښې پيدا کيږی.
زه غرونو ته دننداروا وتماشودپاره تللی وم او دولاړو اوبوسيل می کاوه ماته چا ويلی و ، چه هلته يو ډيرلوی ډنډ دی چه پخوا به پکښې ښاپيريو لمبل او ملوک به له بدری سره همدغلته کتل.
زه لاړم اودغه ډنډ می وليد د ډنډ په غاړه ډيرساعت کښيناستم او ترډيره وخته له فکراو خيال سره مشغول وم.
دغه لوی ډنډ دصبراوسکون په مقام کښې څه شور اوفرياد نه کاوه دحال په ژبه يی خپل عميق احساسات داسی ښکاره کول.
زه دلويوغرونوپه ډيره لويه کنده کښې ايساريم اودولاړواوبوپه نامه ياديږم، زما ليدوته خلق ځی اوراځی اوزما مهيبه منظره وينی هيڅ لامبوزن دا جرت نه کوی چه زما په سراودانګی اوزما مخ په څپيړه ووهی. په ما باندی دڅا بيړی نه ګرزی زما کبان خوک نشی نيولی دهيچا جال په ماباندی نه دی لويدلی، زه دهيچا په واک او اختيارکښې نه يم مګرپه عين حال کښې به واکه اوبی اختياره يم ،زما په پښوکښې لکه غرونه لوی لوی ځنځيرونه پراته دی اوزه يی ځای پرځای درولی يم.
هغه آزادی چه له مستوسيندونو اوزوروروسيلابونوسره شته له ما سره نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه عمق لرم شور او مستی، موج او حرکت نلرم.
زه ډیر خلق غرقولی شم مګر ځان له قیده نشم خلاصولی.
زما قوت او طاقت ایسار دی، ما ځانته دیوه چینی او یوه لښتی قدرته مجرا پیدا نکړه او دد غو ما شومانو ازادی هم
زما په برخه و نه رسیده.
زه ډیر لوی قوت یم مګر آزاد نه یم ایسار یم ځکه هیڅ نشم کولی او هیڅ رانه جوړ نشو.
زما عمر عبث تیر یږی نه رانه برق او بریښنا پیدا شوه نه سمسور باغونه می جهان ولیده او نه جهان ولیدم ،زه
ښارونو او ودانۍ ته ښکته نشوم، ماخپل موج او حرکت و نه لیده او د شور او مستیې په کیف و نه پوهیدم.
زه د ځان غوندی نورو ډنډونو سره یو ځآی کیدی نشم مګر د کابل سیند د کونړ له سند سره یو ځای کیږی او دواړه له ابا
سین سره خپل موجونه خپل شور او خپله مستی یو ځای کوی.
قید او اسارت عزیزان له عزیزانو نه لری ساتی ځکه دیوه کوهی او به له بل سره نشی ګډیدلی او یو ډنډ بل ډنډ ته لاره
نلری مګر د اسمان وریځی یو له بله ګډیږی او دیوه باغ مرغۍ بل باغ ته ځی.
زما طبیعی میل دا نه دی چه ځای په ځای غلی ولاړ یم او هیڅ حرکت نه کوم.
زه سیلانی حرکت او طوفانی قوت غوښتونکی یم.
زه باید دغه سکندری سد مات کړم او ځانته لاره پیدا کړم
که زه له دغه قیده خلاص شم زما له طوفانه به خلق وویریږی او زما له قیضه به ملکونه اباد شی.
زه به بحر او دریاب ته لاره پیدا کړم او هلته به بی برخی نه یم.
زما په زړه کښی ډیر څه شته مګر د شور او غوغا ژبه نشته.
ته زما د حال په ژبه پوه شه او زما په حال کښی عمیق فکر وکړه.
هغه وخت چه زه د ډنډ په غاړه ناست وم لکه صاحب حال په بل حال کښی وم او د خیال پر وازونه ډیر اوچت و.
په دغه وخت کښی زه له لوړو خیالونو اوژورو فکرونو سره اشنا وم او ډیر لری به می کتل.
همدغه وخت ماته د پسرلی زورور بارانونه را یاد شوه چه له دی لوړو غرونو په ډیر شور او زور مخ ښکته روان و
او هیڅ چا یی مخه نشوه نیولی.
دغه سیلاب تعلق د آسمان له وریځو او آسمانی بریښنا ګانو سره و ځکه یی ډیری زمکی لاندی کړی او له هر قیده
آزاد و.
دا ډنډ له ټیټ اوژور محیط سره علاقه لری ځکه ځای په ځای ولاړ دی او عمری قید تیروی.
ای هغو کسانو چه د پوهی او هوښیاری عمق ته پریوتی یاست او په اسفل السافیلن کښی ژوند کوی پدی پوه شی
چه دغه راز لوی ډنډونه د هغه شبنم مقام او منزلت نشی پیدا کولی چه د شپی د ګل په نازکو پاڼو پریووزی
او سحر د لمر له وړانګو او حرارت سره آسمان ته خیژی.
هغه اوبه چه د تورو څاګانو په تل او تورتم کښي دی پدی نشی پوهیدی چه د پسرلی بارانونه او سیلابونه څنګه دی
او څه کوی؟
دغه راز لوړ مضمون د غسی ټیټو ته نشو ویل او د ژورو څاګانو په اوبو کښی د دنیا زورور بادونه هم موج او حرکت
نشی پیدا کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه حاکم

هغه چه نه نفس لری نه نفسی خواهشات.
نه یی په زړه کښی ډارشته نه طمع.
نه له موقوفۍ ویریږی نه دترفیع پروالری.
نه رشوت اخلی نه تنخوا.
نه له چا سره عناد لری نه دچا مراعات کوی.
نه دچا مخ ګوری نه دچا ښټ.
نه زورورپیژنی نه غریب.
نه یی ځوک خپل دی او نه پردی.
نه سفارش منی نه تملق اوری.
نه چا ته خاندی نه چاته وچولی تریووی.
پوهیږی ! دا حاکم څوک دی؟
هو !قانون او عدالت.

دمؤلف پيژند ګلوي

ګل پاچا الفت دلغمان دعزیزخان په کڅ کښی به 1287 ه ش 1909 ع کښی زیږیدلی دی.
پلاریی میرسید پاچا اونیکه یی سید فقیرپاچا دی چه دنسب سلسله یی دحضرت عبدالقادرجیلانی په واسطه حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم ته رسیږی.
ده په غیررسمی مدرسوکښی دننګرهاراوکابل له مشهوروا ستاذانوڅخه دصرف،نحو ،منطق،حدیث،معانی اوبیان کتابونه لوستی دی.
په 1314 ش کښی دانیس دورځپانی په اداره کښی دکاتب په حیث مقررشو.
په ۱۳۵۱ کښی دانجمن ادبی دتالیف اوترجمی په څانګی کښی به عضویت قبول شو.
په ۱۳۱۲ کښی یی سربیره په عضویت دزیری جریده هم چلوله.
په 1318 کښی دپښتوټولنی دصحافت دمدیرت معاون شو.
په 1319 کښی دپښتوټولنی دلغاتواوقواعدودڅانګی مدیرشو.
په 1320 کښی داصلاح دورځپانی دپښتومشاورشو.
په همدغه کال په 1320 کښی دپښتوټولنی عمومی مبصراودکابل مجلی چلونکی شو.
په 1325 کښی داتحاد مشرقی دجریدی مدیرشو.
په 1327 کښي دجلال آباد دخلقوله خودملی شوراپه 7 دوره په وکالت انتخاب شو اوپه شورا کښی دوهم معین وټاکل شو.
په 1331 کښی دلغمان دقرغیودخلقوله خودشورا د8 دوری په وکالت ومنل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په 1334 کښې د جلال آباد له خوا دلوی جرګې وکيل شو.
په 1335 کښې په لومړۍ رتبه د پښتوټولنې ريس مقررشو.
د 1330 کال د جوزا له مياشتې د 1332 کال ترآخره داولس دملي جريدې دامتيازخاوند و چه ده پخپله دفارسي او پښتومضامينوپه ليکلواوتهيه کولو کښې ډيره زياته برخه درلوده.
دده چاپ شوی کتابونه دادي.
دپرلي نغمه ۲- بله ډيوه ۳- لغوی څيړنه ۴- پښتوسندرې ۵- عال افکار ۲- څه ليکل يا ليک پوهه ۷- ادبی بحثونه ۸- پنځم حلد پښتوکلي په ۲ جلدو کښې ۹- دآزادی پيغام 10- غوره نثرونه ۱۱- لوړخيالونه اوژورفکرونه ۱۲- منطق ۱۳- غوره نثرونه
نا چاپ شوی کتابونه يې دادي.
نوی څرک- ښه لمسون- نوی سبک- اجتماعی نظريات- څه ګورم او څه اورم – دټولنی علم (ترجمه) دموفقيت لار(ترجمه) سربيره پدی يې دکابل په سالنامو کښې خورسالي چاپ شوی اوخوسالنامې هم دده په اهتمام چاپ شويدی.
په مطبوعاتی جوايزوکښې يې څوځله لومړی جايزه اخستې دی په 1327 کښې يې دصدارت عظمی له خوا دوهمه درجه تقديرنامه واخستله دستوری دوهمه درجه نشان اودوکالت ددودورونشانونه هم ورکړشويدی.

سفرونه

په نوروهيوادوکښې يې دا ځايونه اوښارونه ليدلي دي.
مسکو- لينګراد- سوچي – باکو- ستالين آباد- تاشکند- تهران- پيښور- مونيخ.

الفت

دکابل دسيند په غاړه په کوزنی لغمان کښې دعزيزخان په کڅ کښې يو وړکوتې کلی دی، خواوشايې شنه کښتونه اودسيند شولګری دی لږ څه لری دلويوغرونوپه واورو پټي څوکی ښکاری.
دلته دوه مست رودونه بهيږی، يوی خواته دکونړ ښکلی دره ده چه دکونړ سيند تری په نڅا نڅا راوځی.
دشرقي افغانستان په دی ښکلودروکښې ځای په ځای دسيدانودرنی کورنی اوسی، پښتانه دوی ته په درنه سترګه ګوری اوپاچهان يې بولی لکه په پسرلی کښې چه په دی دروا ورغوکښې ښکلی ګلان غوړيږی ددغوپاچهانوپه درنوکورونوکښې هم کله کله ډيرډپوهی خاوندان اوشاعران اوپوهان اوسياستوال پيدا کيږی سيد جمالدين افغانی هم ددغوکونړی پاچهانوڅخه و.
ښايې چه څلويښت يا پنځوس کاله دمخه دعزيزخان په کڅ کښې ديوه پاچا په واړه کهول کښې يو ښکلی ګل زرغون شو اوهغه يې ګل پاچا وباله ، دا ګل دفطرت په لمن کښې لوی شو ، دطبيعت روزنه اوپالنه يې وليده اولکه دکابل سيند دغاړی خاټول دلغمان اوبواوهوا لوی که، هغه وخت مدرسه يا مکتب نه وو چه دا ګل پاچا سبق پکښې ولولی

(c) ketabton.com: The Digital Library

خولکه د پښتنو نورو ماشوما نو ده يوائې د فطرت نه درس واخيست او اسمان او ځمکې ته دومره ځيرشو چه د فطرت اسرار يې پخپل ژور کاته لڅ کړه او هغه څه يې زده کړه چه بل چا په مدرسو او پوهنتونو کښې نه وه زده کړي.
پخوانو يوه خبره کړې ده چه ډيره پخه ده(الاسماء تنزل من السماء) يعنې نومونه له اسمانه را ښکته کيږي (اېښودل کيږي).
دا دلغمان داورشو ښکلې ګل د پښتو ادب په ګلستان کښې ډير په ښکلا وغوړيده او په الفت مشهورشو ، چه اوس يې مونږ ګل پاچا الفت بولو دا دالفت نوم هم له ده سره ډيرور دی ځکه چه زړه يې له الفته ډک دی.
الفت د پښتو ادب يو ځلاند ستوری دی که د پښتو ادب نن ورځ يو بهترين ليکوال او شاعرلری نو هغه به الفت وی.
الفت ډير کتابونه ليکلی دی کله د کابل اود مشرقی اتحاد مديروو کله په شورا کښې وو ، او اوس د کابل د پښتو ټولنی مشر دی خو مونږ دالفت شخصيت په نورو صفاتو پيژنو ، دی يو ډير دقيق او سترګه ورفنان او صنعت کاردی د الفت هنرپه پښتو نثراو نظم کښې ښه ښکاری او ځانته يو خاص طرز لری ، دالفت نثرهم شعردی او نظم يې هم شعردی.
کوم وخت چه په نثر څه ليکی نو د فطرت ډير نازک اوواړه دقايق وينی او ښکندوی يې ، دانسان د اجتماعی ژوند ډيری ښيګړی په داسی ژبه بيانوی چه ويونکی دده استدلال په ښه ډول قانع کوی.
دالفت په نثر او نظم کښې کوم فلسفی يا تاريخی استدلال نشته مګر د فطرت له هر ګونه داسی دلايل او براهين راوباسی چه ترهررنګه منطقی استدلال ښه او ټينګ وی.
دده هنرهم دادی چه ځانته خاصه د استدلال لاره لری او د ژوندانه عادی وقايع هره يوه دده لپاره د شعر يوه بهترينه موضوع وی.
کله کله دالفت نثرترنظم خوږوی ، خلق وايی چه نظم پيودل دی او يو ناظم مرغلری پيودی مګرزه وينم چه الفت په نثر کښې هم بلا کوی او کله کله الفاظ هسې سره پيودی چه ترهررنګه نظم ښه ښکاری او غوره دی.
د هنرمن (فنکار) مهارت او کمال دادی چه عادی شی ته ښکلی رنګ ورکولی شی همدغه ګټی او ختی دی چه يو معمار تر تاج محل هم جوړوی او د پښتو غوندی خړه حجره هم.
دغه رنګونه او غوړ دی چه يو نالايق نقاش پری هره تخته اودهری ټانکی په اړخ يو ناوړه منظره نقش کوی مګر کله چه د ماهر او باهنر نقاش په قلم کرشی نو يوه ټوټه يې په زرو قيمت لری.
دا الفاظ او کلمات د شاعر او ليکوال مصالح دی که الفت هغه سره اودی او ترتيب ورکړی ، د پښتو ادب يو شهکار به وی او که دبل چا په قلم وليکل شی نو هغه به يو عام نثريا نظم وی.
دالفت په فن باندی څه ليکل هم آسان کارنه دی خولنډه دا چه الفت يو ماهر او سترګه ور هرمن(آرټيست) دی چه دده په هنر کښې دا دری غټې ښيګړی وينم.
(جمال)چه د الفاظو او کلماتو غوره کول (انتخاب) او يا د هغو اودنه (ترتيب) و پيودنه(نظم) يې غټې نښانی دی.
دويم: برهان او استدلال که د فطرت له هره مظهره څخه دی يو منلی دليل جوړولی شی اودده په نظر کښې د دنيا ټول مظاهر د استدلال لپاره ځرګندی نښانی دی.
دريم: انتقاد دده د هنر غټه ښيګړه ده ، دی د مظلومو خوا خوږی دی.
د اجتماعی ظلمو نو سخت دښمن دی پخپل ليک کښې که منظوم وی که منشور او لسی تجاوزانو ته ګوته نيسی او دده قلم پدی خوا کښې ډير تيره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دظالمانو اسرارلڅوی او دمظلومو او لڅولغړو په کوټوورننوځی ، ددوی دفلاکت اوبدبختی حال ګوری او هغه داولس دعبرت دپاره په داسی ژبه بيانوی که دچا زړه ډير کلک هم وی بيا به هم اغيزه پری وکړی، دالفت هيڅ منظوم يا منشورليک نشته چه له دغو ښيکړوځنی تش وی نن دپښتوليکوالو په ډله کښی الفت دټولو مخکښی او دريږی او دده ليکونه دپښتو ادب شمله ګڼلی شی.

پای

ملیار

کابل

دکرهنی او اوبو لګولو وزارت

3/3/1319

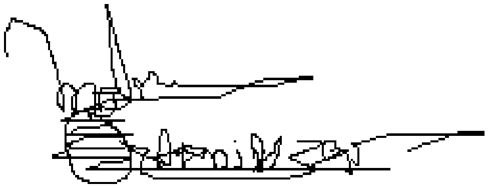

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لراوبر برېښنايي كتابتون

قدرمنو لوستونكو !

تاسو كولاۍ سئ د لراوبر ويبپاڼي په برېښنايي كتابتون كي زيات شمېر ارزښتناک او په زړه پوري آثار په خپل تفريحي وخت كي مطالعه كړۍ .

د لراوبر انلاين كتابتون ستاسو لپاره د لاندينيو موضوعګانو اړوند آثار پر ليكه كوي :

- **اسلام او مذهب**
- **ساينس او تخنيک**
- **سپورټ او روغتيا**
- **تاريخ او سياست**
- **هنر او ادبيات**
- **دماشومانو لپاره**
- **بېلابېل آثار**

www.Larawbar.net/library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library